

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВОДНОГО ГОСПОДАРСТВА ТА
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ**

Навчально-науковий інститут економіки та менеджменту

Кафедра економіки підприємства і міжнародного бізнесу

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до кваліфікаційної роботи

здобувача вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за спеціальністю

292 «Міжнародні економічні відносини»

на тему:

***Розвиток ринку праці молоді в Україні в умовах європейської
інтеграції***

Виконала: студентка 4 курсу, групи МЕ-41
Спеціальності 292 «Міжнародні економічні
відносини»

Федюкевич Дарина Миколаївна

Керівник: д.е.н., професор Нікитенко Д. В.

Рецензент: к.е.н., доцент Жемба А. Й.

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВОДНОГО ГОСПОДАРСТВА ТА
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ

Навчально-науковий інститут:	Економіки та менеджменту
Кафедра:	Кафедра економіки підприємства і міжнародного бізнесу
Освітній ступінь:	перший (бакалаврський)
Спеціальність (напрямок підготовки)	292 «Міжнародні економічні відносини»

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

В.о. завідувача кафедри
економіки підприємства і міжнародного бізнесу

_____ О. М. Гарнага
«___» _____ 2026р.

ЗАВДАННЯ
ДЛЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ (ПРОЕКТУ) СТУДЕНТА
Федюкевич Дарина Миколаївна

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи: «Розвиток ринку праці молоді в Україні в умовах європейської інтеграції»

Керівник роботи: д.е.н., професор Нікитенко Д.В.
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджено наказом університету від 26.03.2026 С №-393

2. Строк подання студентом роботи: _____ 14.06.2026р.

3. Вихідні дані до роботи: статистичні та аналітичні матеріали

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):

ВСТУП; РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ МОЛОДІЖНОГО РИНКУ ПРАЦІ; РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ТА ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ МОЛОДІЖНОГО РИНКУ ПРАЦІ; РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МОЛОДІЖНОГО РИНКУ ПРАЦІ УКРАЇНИ; ВИСНОВКИ

5. Перелік графічного матеріалу: роздатковий матеріал

6. Консультанти розділів роботи:

Розділ	Прізвище, ініціали і посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Розділ 1	Нікитенко Д. В. , д.е.н., професор		
Розділ 2	Нікитенко Д. В. , д.е.н., професор		
Розділ 3	Нікитенко Д. В. , д.е.н., професор		

7. Дата видачі завдання: 26.03.2026

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи (проекту)	Строк виконання етапів роботи (проекту)	Примітка
1	Збір інформації для написання дипломної роботи	29.03.2026	
2	Обробка літературних джерел та аналітичних матеріалів по темі дипломної роботи	06.04.2026	
3	Написання першого розділу роботи та формулювання висновків	20.04.2026	
4	Написання другого розділу роботи та формулювання висновків	18.05.2026	
5	Написання третього розділу та формулювання загальних висновків	01.06.2026	
6	Оформлення дипломної роботи	08.06.2026	
7	Створення презентації для мультимедійного супроводу на захисті кваліфікаційної роботи	17.06.2026	
8	Підготовка доповіді	19.06.2026	

Студентка _____ Дарина ФЕДЮКЕВИЧ

Керівник роботи (проекту) _____ Дмитро НІКИТЕНКО

РЕФЕРАТ

Робота містить 149 сторінок, 29 таблиць, 38 рисунків, список використаних джерел – 85 найменувань.

Розвиток ринку праці молоді в Україні в умовах європейської інтеграції

Об'єктом дослідження є молодіжний ринок праці як важливий сегмент національного ринку праці України.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні аспекти формування, функціонування і розвитку молодіжного ринку праці України в умовах європейської інтеграції, а також чинники, що впливають на трансформацію молодіжної зайнятості та перспективи розвитку молодіжного ринку праці.

Метою роботи є дослідження теоретичних та практичних засад розвитку молодіжного ринку праці України в умовах європейської інтеграції.

Ключові слова: ринок праці, молодіжний ринок праці, молодіжне безробіття, європейська інтеграція, міграційні процеси.

За результатами дослідження визначено сучасні тенденції трансформації структури молодіжної зайнятості та нові вимоги до професійних компетентностей молоді, обґрунтовано напрями удосконалення державної політики зайнятості молоді в умовах європейської інтеграції та післявоєнного відновлення України.

Запропоновані у роботі напрями розвитку молодіжного ринку праці можуть бути використані органами державної влади, службами зайнятості, закладами освіти та іншими установами під час розробки програм підтримки молодіжної зайнятості, професійної адаптації молоді, розвитку цифрових компетентностей та стимулювання молодіжного підприємництва.

ABSTRACT

The work contains: 149 pages, 29 tables, 38 figures, a list of used sources – 85 names.

Development of the youth labor market in Ukraine in the context of European integration

The object of the study is the youth labor market as an important segment of the national labor market of Ukraine.

The subject of the study is the theoretical and practical aspects of the formation, functioning and development of the youth labor market of Ukraine in the context of European integration, as well as factors influencing the transformation of youth employment and the prospects for the development of the youth labor market.

The purpose of this work is to study the theoretical and practical principles for developing Ukraine's youth labor market in the context of European integration.

Keywords: labor market, youth labor market, youth unemployment, European integration, migration processes.

The results of the study identify current trends in the restructuring of youth employment and new requirements for youth's professional competencies, and substantiate directions for improving the state youth employment policy in the context of European integration and post-war reconstruction of Ukraine.

The directions for the development of the youth labor market proposed in the work can be used by state authorities, employment services, educational institutions and other institutions when developing programs to support youth employment, professional adaptation of youth, development of digital competencies and stimulation of youth entrepreneurship.

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ МОЛОДІЖНОГО РИНКУ ПРАЦІ	12
1.1 Ринок праці молоді як соціально-економічна категорія	12
1.2 Особливості функціонування молодіжного сегменту ринку праці	24
1.3 Сучасні чинники трансформації молодіжного ринку праці в умовах глобалізації та цифровізації	37
Висновки до розділу 1	53
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ТА ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ МОЛОДІЖНОГО РИНКУ ПРАЦІ	56
2.1 Сучасний стан молодіжного ринку праці в Україні	56
2.2 Європейський досвід регулювання зайнятості молоді	71
2.3 Вплив європейської інтеграції на трансформацію молодіжного ринку праці України	89
Висновки до розділу 2	101
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МОЛОДІЖНОГО РИНКУ ПРАЦІ УКРАЇНИ	104
3.1 Вплив війни та міграційних процесів на зайнятість молоді	104
3.2 Основні тенденції трансформації структури молодіжної зайнятості	116
3.3 Напрями удосконалення державної політики зайнятості молоді в умовах європейської інтеграції	126
Висновки до розділу 3	136
ВИСНОВОК	138
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	142

ВСТУП

Актуальність дослідження. Сучасний етап розвитку економіки України характеризується трансформаційними процесами, пов'язаними з цифровізацією, глобалізацією, європейською інтеграцією та наслідками повномасштабної війни. У таких умовах особливого значення набуває функціонування ринку праці, оскільки саме він визначає рівень економічної активності населення, ефективність використання людського капіталу та перспективи соціально-економічного розвитку держави. Важливе місце у структурі ринку праці посідає молодіжний сегмент, який формує основу майбутнього трудового потенціалу країни.

Молодь є найбільш мобільною, адаптивною та інноваційно орієнтованою соціальною групою населення. Водночас саме молоді працівники залишаються найбільш вразливою категорією на ринку праці через високий рівень безробіття, нестабільну зайнятість, відсутність професійного досвіду, невідповідність між системою освіти та потребами роботодавців, а також активізацію трудової міграції.

Особливої актуальності проблематика розвитку молодіжного ринку праці набуває в умовах європейської інтеграції України. Поглиблення співпраці з Європейським Союзом сприяє трансформації ринку праці, підвищенню вимог до професійної компетентності молоді та інтеграції українських працівників до європейського економічного простору. Водночас посилюється освітня та трудова мобільність молоді, що створює як нові можливості професійного розвитку, так і ризики втрати людського капіталу через масштабну трудову міграцію.

Додатковим фактором трансформації молодіжного ринку праці стала повномасштабна війна, яка спричинила демографічні втрати, скорочення кількості робочих місць, міграцію населення та посилення дисбалансів між попитом і пропозицією робочої сили. Одночасно цифровізація економіки,

розвиток платформної зайнятості, дистанційної роботи та штучного інтелекту формують нову структуру молодіжної зайнятості та змінюють вимоги до професійних компетентностей молоді. У таких умовах особливого значення набувають цифрові навички, soft skills, адаптивність і готовність до навчання впродовж життя.

Проблематика функціонування ринку праці, молодіжної зайнятості та трансформації трудових відносин в умовах глобалізації й цифровізації широко досліджувалася у працях вітчизняних і зарубіжних науковців. Теоретичні засади дослідження ринку праці та людського капіталу сформовані у роботах Г. Беккера, Д. Аутора, Д. Аджемоглу, П. Рестрепо, Г. Стендінга, М. Кастельса, Р. Флориди, А. Ферлонга, В. Айхгорста, Н. О'Гігінса, С. Скарпетти, А. Соннета, Т. Манфреді та інших дослідників. Значний внесок у дослідження проблем функціонування молодіжного ринку праці, професійної мобільності, безробіття молоді та трансформації структури зайнятості зробили О. Грішнова, А. Колот, Е. Лібанова, Л. Лісогор, О. Іляш, Т. Павлюк, Е. Прушківська, Ю. Чалюк, О. Черьомухіна, Ю. Росецька, О. Швець та інші вітчизняні науковці.

Окрему увагу в сучасних дослідженнях приділено впливу цифровізації економіки, автоматизації та штучного інтелекту на трансформацію молодіжної зайнятості, розвиток цифрових компетентностей і появу нових форм праці. Значний науковий інтерес становлять також питання адаптації молоді до умов європейського ринку праці, освітньої та трудової мобільності, розвитку платформної економіки й дистанційної зайнятості.

Важливу роль у формуванні сучасних підходів до аналізу молодіжного ринку праці відіграють міжнародні організації та інституції, зокрема Міжнародна організація праці (ILO), Організація економічного співробітництва та розвитку (OECD), Європейський фонд покращення умов життя та праці (Eurofound), Європейський центр розвитку професійної освіти (Cedefop), Європейська комісія, Європейський фонд освіти (ETF), Світовий банк та Всесвітній економічний форум, аналітичні матеріали яких використовуються для оцінювання сучасних тенденцій розвитку молодіжної зайнятості, рівня

безробіття, NEET-молоді, цифровізації ринку праці та перспектив професійної інтеграції молоді в умовах глобальних трансформацій.

Незважаючи на значну кількість наукових досліджень, питання розвитку молодіжного ринку праці України в умовах європейської інтеграції, цифровізації економіки та воєнних викликів потребують подальшого комплексного аналізу. Особливо актуальними залишаються проблеми адаптації молоді до нових умов функціонування ринку праці, формування сучасної системи професійної підготовки, підтримки молодіжної зайнятості та модернізації державної політики відповідно до європейських стандартів.

Метою роботи є дослідження теоретичних та практичних засад розвитку молодіжного ринку праці України в умовах європейської інтеграції, аналіз сучасних тенденцій його трансформації під впливом цифровізації, глобалізації та воєнних викликів, а також обґрунтування напрямів удосконалення державної політики зайнятості молоді відповідно до європейських стандартів.

Досягнення поставленої мети передбачає вирішення таких основних **завдань**:

- дослідити теоретичні засади функціонування молодіжного ринку праці як соціально-економічної категорії;
- визначити особливості функціонування молодіжного сегменту ринку праці та основні чинники його трансформації в умовах глобалізації та цифровізації;
- проаналізувати сучасний стан молодіжного ринку праці України, рівень зайнятості та безробіття молоді, а також основні тенденції його розвитку;
- дослідити європейський досвід регулювання молодіжної зайнятості та можливості його адаптації в Україні;
- оцінити вплив європейської інтеграції, цифровізації та воєнних процесів на трансформацію молодіжного ринку праці України;
- визначити сучасні тенденції трансформації структури молодіжної зайнятості та нові вимоги до професійних компетентностей молоді;

- обґрунтувати напрями удосконалення державної політики зайнятості молоді в умовах європейської інтеграції та післявоєнного відновлення України.

Об’єктом дослідження є молодіжний ринок праці як важливий сегмент національного ринку праці України.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні аспекти формування, функціонування і розвитку молодіжного ринку праці України в умовах європейської інтеграції, а також чинники, що впливають на трансформацію молодіжної зайнятості та перспективи розвитку молодіжного ринку праці.

Методи дослідження. У процесі дослідження використано загальнонаукові та спеціальні методи наукового пізнання. Теоретичне узагальнення, аналіз і синтез застосовано для дослідження сутності молодіжного ринку праці та його ролі в економічній системі. Системний підхід використано для комплексного дослідження чинників трансформації молодіжної зайнятості в умовах європейської інтеграції, цифровізації та воєнних викликів. Метод порівняльного аналізу використано для дослідження європейського досвіду регулювання молодіжної зайнятості та можливостей його адаптації в Україні. Статистичний та графічний методи застосовано для аналізу сучасного стану молодіжного ринку праці України, рівня зайнятості, безробіття та міграційних процесів. Метод узагальнення використано під час формування висновків та обґрунтування напрямів удосконалення державної політики зайнятості молоді.

Інформаційною основою кваліфікаційної роботи є наукова, навчально-методична та інформаційно-аналітична література вітчизняних і зарубіжних авторів, офіційні статистичні дані Державної служби статистики України, Міністерства економіки України, Державної служби зайнятості України, міжнародних організацій та інституцій, зокрема Міжнародної організації праці, Організації економічного співробітництва та розвитку, Європейської комісії, Eurostat, Світового банку, а також матеріали періодичних видань, Інтернет-ресурси та нормативно-правові акти органів державної влади України.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості використання теоретичних положень, аналітичних висновків та запропонованих рекомендацій для удосконалення державної політики зайнятості молоді в Україні в умовах європейської інтеграції. Запропоновані у роботі напрями розвитку молодіжного ринку праці можуть бути використані органами державної влади, службами зайнятості, закладами освіти та іншими установами під час розробки програм підтримки молодіжної зайнятості, професійної адаптації молоді, розвитку цифрових компетентностей та стимулювання молодіжного підприємництва. Результати дослідження також можуть бути використані у навчальному процесі під час викладання дисциплін економічного спрямування, пов'язаних із ринком праці, зайнятістю населення та соціально-економічним розвитком.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (85 найменувань). Загальний обсяг роботи становить 149 сторінок. Основний зміст викладено на 141 сторінці. Робота містить 29 таблиць та 38 рисунків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ МОЛОДІЖНОГО РИНКУ ПРАЦІ

1.1 Ринок праці молоді як соціально-економічна категорія

У сучасних умовах розвитку національної економіки ринок праці виступає однією з ключових складових економічної системи держави, оскільки саме через нього відбувається формування, розподіл, перерозподіл та використання трудових ресурсів. Ефективне функціонування ринку праці безпосередньо впливає на рівень економічного розвитку країни, її конкурентоспроможність, соціальну стабільність і здатність адаптуватися до глобальних трансформацій. Особливого значення набуває молодіжний сегмент ринку праці, який формує основу майбутнього трудового, інтелектуального та інноваційного потенціалу держави [3; 41].

В умовах глобалізації, цифровізації економіки, розвитку інформаційних технологій та поглиблення інтеграційних процесів молодіжний ринок праці зазнає суттєвих трансформацій. Змінюються вимоги роботодавців до професійних компетентностей працівників, поширюються нові форми зайнятості, дистанційна робота, цифрові професії та гнучкі моделі організації праці. У зв'язку з цим молодь стає найбільш мобільною та адаптивною соціально-демографічною групою, здатною швидко реагувати на структурні зміни в економіці та потреби сучасного ринку праці [1; 2; 6].

Разом із тим, молоді люди є однією з найбільш вразливих категорій населення на ринку праці. Відсутність професійного досвіду, недостатній рівень практичних навичок, невідповідність між системою освіти та потребами роботодавців, нестабільність економічного середовища, міграційні процеси та наслідки воєнних дій значно ускладнюють процес інтеграції молоді у сферу зайнятості [21; 53]. Особливо актуальною ця проблема є для України в умовах європейської інтеграції та післявоєнного відновлення економіки, коли ринок

праці одночасно стикається із дефіцитом трудових ресурсів, структурними змінами зайнятості та необхідністю адаптації до європейських стандартів соціально-трудових відносин [12; 15].

У науковій літературі поняття «ринок праці» розглядається як складна система соціально-економічних відносин між працівниками, роботодавцями та державою, що виникають у процесі купівлі-продажу робочої сили, формування попиту та пропозиції праці, регулювання умов зайнятості й оплати праці [41; 45; 65]. Водночас сучасні дослідники дедалі частіше акцентують увагу на необхідності розгляду ринку праці не лише як економічної категорії, а і як важливого соціального інституту, який визначає рівень добробуту населення, соціальну мобільність, можливості професійної реалізації та якість людського капіталу [47].

Вагоме місце у дослідженні ринку праці займає теорія людського капіталу, представником якої є Гері Беккер. Відповідно до цієї концепції знання, навички, освіта, професійна підготовка та компетентності працівника розглядаються як особливий вид капіталу, інвестиції в який забезпечують зростання продуктивності праці, доходів населення та економічного розвитку держави загалом [3]. Саме молодь є основним носієм людського капіталу, а тому ефективність її інтеграції в ринок праці значною мірою визначає перспективи розвитку економіки країни в майбутньому.

Сучасні трансформаційні процеси зумовлюють необхідність переосмислення традиційних підходів до функціонування ринку праці. На думку Мануеля Кастельса, у цифровому суспільстві відбувається формування мережевої економіки, у межах якої змінюються характер праці, вимоги до професійних навичок і структура зайнятості [6]. Аналогічно Девід Аутор наголошує, що автоматизація та розвиток штучного інтелекту поступово трансформують структуру світового ринку праці, витісняючи рутинні професії та підвищуючи попит на висококваліфіковані кадри [2]. У таких умовах молодь отримує як нові можливості для професійної реалізації, так і нові ризики, пов'язані з нестабільністю зайнятості та зростанням конкуренції.

Молодіжний ринок праці доцільно розглядати як окремий сегмент загального ринку праці, що охоплює систему соціально-економічних відносин щодо працевлаштування, професійної адаптації, зайнятості та соціального захисту молоді. Відповідно до Закону України «Про основні засади молодіжної політики» молоддю в Україні вважаються особи віком від 14 до 35 років [67]. Саме ця категорія населення характеризується високим рівнем мобільності, адаптивності до змін та потенціалом до професійного розвитку, однак водночас є найбільш чутливою до кризових явищ в економіці та коливань кон'юнктури ринку праці.

Важливою особливістю молодіжного ринку праці є його тісний взаємозв'язок із системою освіти. У сучасних умовах освіта виступає не лише інструментом професійної підготовки, а й одним із ключових факторів конкурентоспроможності молоді. Розширення доступу до вищої освіти, розвиток цифрових компетентностей, володіння іноземними мовами та участь у міжнародних освітніх програмах значно підвищують можливості молодих людей щодо працевлаштування як в Україні, так і за її межами [5; 28]. Водночас невідповідність між потребами ринку праці та змістом освітніх програм залишається однією з ключових проблем сучасного молодіжного ринку праці.

Подальший розвиток ринкових відносин безпосередньо пов'язаний із еволюцією форм суспільної організації виробництва та господарювання, результатом чого стало формування сучасної ринкової економіки. Однією з її ключових складових є ринок праці, який забезпечує розподіл трудових ресурсів між галузями економіки, регіонами, підприємствами та професіями, а також визначає рівень і умови оплати праці. Саме ефективність функціонування ринку праці значною мірою визначає рівень конкурентоспроможності економіки, продуктивності праці та соціальної стабільності держави [41; 45].

Формування конкурентоспроможного ринку праці в сучасних умовах є одним із пріоритетних напрямів соціально-економічної трансформації України. У контексті європейської інтеграції та післявоєнного відновлення особливого значення набуває здатність ринку праці адаптуватися до структурних змін

економіки, технологічного розвитку та нових вимог до професійних компетентностей працівників. У зв'язку з цим дослідження теоретичних засад функціонування ринку праці та його молодіжного сегменту набуває особливої актуальності.

Історично виникнення ринку праці пов'язують із процесом відокремлення працівника від засобів виробництва, насамперед від землі, що супроводжувалося отриманням ним юридичної свободи. Водночас відсутність власних засобів існування змушувала людину продавати свою здатність до праці, що зумовило формування нового типу економічних відносин. Саме поява специфічного товару – робочої сили – стала основою виникнення ринку праці як окремого елемента ринкової системи.

Поняття «ринок праці» сформувалося у науковому обігу поступово. Раніше в економічній літературі використовували терміни «ринок робочої сили» або «ринок трудових ресурсів». Так, Карл Маркс та Альфред Маршалл використовували поняття «ринок робочої сили», а Адам Сміт застосовував термін «ринок постачання робочої сили». Натомість представники кейнсіанської та неокласичної економічної теорії, зокрема Пол Самуельсон, використовували категорію «ринок праці».

У праці «Капітал» К. Маркс наголошував, що товаром є не сама праця, а робоча сила, тобто здатність людини до праці. Саме це стало основою тривалих наукових дискусій щодо коректності вживання понять «ринок праці» та «ринок робочої сили». У подальшому розвиток економічної науки сприяв появі нових категорій – «ринок трудових ресурсів», «ринок трудових послуг», які в окремих випадках використовуються як синонімічні поняття [46; 65].

Водночас поняття «робоча сила» та «праця» не є тотожними. Робоча сила являє собою сукупність фізичних, інтелектуальних та професійних здібностей людини, які можуть бути використані у виробничому процесі. Праця ж розглядається як безпосередня цілеспрямована діяльність людини щодо створення матеріальних або нематеріальних благ для задоволення суспільних

потреб. Таким чином, об'єктом купівлі-продажу виступає саме здатність до праці, однак вона реалізується через конкретну трудову діяльність [41; 45].

У сучасній економічній літературі більш поширеним є термін «ринок праці», оскільки він комплексно характеризує систему відносин між працівниками, роботодавцями та державою щодо використання трудового потенціалу суспільства. Крім того, саме ця категорія активно використовується у міжнародних дослідженнях, аналітичних звітах та документах міжнародних організацій [21; 29].

Незважаючи на тривалу історію дослідження ринку праці, у науковому середовищі досі відсутній єдиний підхід до трактування його сутності. Загалом можна виділити два основні підходи до розуміння ринку праці: діалектичний і функціональний.

Згідно з діалектичним підходом, ринок праці розглядається як система суспільних відносин, пов'язаних із процесом відтворення робочої сили та взаємодією між працею і капіталом. Такий підхід ґрунтується на положеннях теорії К. Маркса та акцентує увагу на взаємозв'язку між розвитком виробничих відносин і функціонуванням ринку праці [63].

Функціональний підхід, навпаки, зосереджується на аналізі механізму взаємодії попиту та пропозиції праці, особливостей руху робочої сили та процесів забезпечення зайнятості населення. У межах цього підходу ринок праці розглядається як важливий механізм відтворення трудового потенціалу та розвитку людського капіталу [3; 41]. Поєднання зазначених підходів дає змогу комплексніше дослідити сучасний ринок праці та особливості його трансформації під впливом глобальних економічних змін.

У сучасній економічній науці відсутній єдиний підхід до трактування сутності поняття «ринок праці». Це зумовлено багатогранністю самого явища, а також складністю соціально-економічних процесів, що формуються у сфері зайнятості населення. У науковій літературі ринок праці розглядається як товарний ринок, система соціально-економічних відносин, механізм

регулювання зайнятості, окрема сфера економіки або сукупність інституційних взаємозв'язків між його учасниками [40; 45].

Одним із перших ринок праці як особливий вид товарного ринку розглядав Карл Маркс, який пов'язував його виникнення із розвитком капіталістичних виробничих відносин. Науковець наголошував, що робоча сила в умовах ринкової економіки набуває ознак товару, а відносини між працівником і роботодавцем формуються на основі купівлі-продажу здатності до праці. Такий підхід відображає специфіку функціонування ринку праці в умовах ринкової системи господарювання.

На думку Рональда Еренберга, ринок праці є окремим сегментом національної економіки, який забезпечує координацію відносин у сфері праці та сприяє забезпеченню населення робочими місцями. У межах такого підходу основна увага приділяється взаємодії попиту та пропозиції праці, а також механізмам забезпечення зайнятості населення.

Частина дослідників трактує ринок праці як систему соціально-економічних відносин між працівниками, роботодавцями та державою. Такий підхід акцентує увагу на складній структурі ринку праці, яка охоплює не лише процес працевлаштування, а й питання професійної підготовки, оплати праці, соціального захисту, трудової мобільності та державного регулювання зайнятості.

Так, В. М. Петюх визначає ринок праці як соціально-економічну категорію, що характеризує систему відносин, які виникають між людьми у процесі найму, використання, оцінювання та звільнення працівників, а також у процесі формування рівня винагороди за використання робочої сили [65]. Подібний підхід дозволяє розглядати ринок праці не лише як економічний механізм, а й як важливий елемент соціальної політики держави.

Ю. Б. Чернявська трактує ринок праці як систему соціально-економічних відносин між працівниками та роботодавцями, пов'язаних із купівлею-продажем робочої сили. Дослідниця підкреслює, що ця система охоплює всі етапи відтворення працівника та забезпечує ефективне використання його трудового

потенціалу. Крім того, ринок праці розглядається як сфера, у межах якої формується співвідношення попиту і пропозиції праці, визначаються умови праці, рівень заробітної плати та баланс інтересів між працівниками, роботодавцями та державою.

Схожій позиції дотримується й О. А. Грішнова, яка визначає ринок праці як систему та водночас механізм взаємодії основних суб'єктів соціально-трудових відносин. На думку дослідниці, саме через механізми ринку праці відбувається узгодження умов праці та рівня оплати праці, а також забезпечується ринкова рівновага між попитом і пропозицією робочої сили [41].

Таким чином, узагальнення наукових підходів дає підстави стверджувати, що ринок праці є складною багаторівневою системою соціально-економічних відносин, яка забезпечує процес формування, розподілу та використання трудових ресурсів. У сучасних умовах ринок праці виступає не лише механізмом забезпечення зайнятості населення, а й важливим інструментом розвитку людського капіталу, підвищення конкурентоспроможності економіки та забезпечення соціальної стабільності суспільства.

Проведений аналіз наукових підходів свідчить про відсутність єдиного трактування сутності ринку праці. Різні наукові школи та дослідники акцентують увагу на окремих аспектах його функціонування: механізмах взаємодії попиту та пропозиції праці, системі соціально-трудових відносин, особливостях відтворення робочої сили або інституційних механізмах регулювання зайнятості. З метою узагальнення основних підходів до трактування цієї категорії доцільно систематизувати наукові визначення поняття «ринок праці» (табл. 1.1).

Таким чином, більшість наукових підходів трактують ринок праці як складну систему соціально-економічних відносин між працівниками, роботодавцями та державою щодо формування, розподілу та використання трудових ресурсів. Водночас сучасні дослідження свідчать про поступове розширення змісту цієї категорії, оскільки ринок праці дедалі більше пов'язується із розвитком людського капіталу, цифровізацією економіки, соціальною мобільністю населення та трансформацією форм зайнятості.

Таблиця 1.1

Підходи до трактування поняття «ринок праці»

Автор	Трактування поняття
К. Маркс	Ринок праці є особливим видом товарного ринку, на якому об'єктом купівлі-продажу виступає робоча сила як здатність людини до праці.
А. Сміт	Ринок праці розглядається як сфера обміну трудових ресурсів та взаємодії працівників і роботодавців.
П. Самуельсон	Ринок праці є механізмом взаємодії попиту та пропозиції праці, який забезпечує формування рівня зайнятості та заробітної плати.
Р. Еренберг	Ринок праці – окремий сегмент національної економіки, що забезпечує координацію трудових відносин та працевлаштування населення.
В. М. Петюх	Ринок праці – соціально-економічна категорія, що характеризує відносини між працівниками та роботодавцями у процесі найму, використання та оцінювання робочої сили.
О. А. Грішнова	Ринок праці – система та механізм взаємодії суб'єктів соціально-трудових відносин, у межах яких узгоджуються умови праці та забезпечується ринкова рівновага.
О. І. Іляш	Ринок праці – система економічних відносин, що забезпечує формування попиту та пропозиції робочої сили й регулювання зайнятості населення.

Джерело: складено автором на основі [3; 41; 45; 65]

Зважаючи на специфіку даного дослідження, доцільно приділити особливу увагу трактуванню поняття «молодіжний ринок праці», оскільки саме молодь є найбільш динамічною та водночас найбільш вразливою соціально-демографічною групою на сучасному ринку праці. У науковій літературі молодіжний ринок праці розглядається як окремий сегмент загального ринку праці, функціонування якого характеризується специфічними соціальними, економічними, демографічними та інституційними особливостями (табл. 1.2).

Молодіжний ринок праці доцільно розглядати як специфічний сегмент загального ринку праці, у межах якого формуються соціально-економічні відносини щодо працевлаштування, професійної адаптації та реалізації трудового потенціалу молоді. Його особливістю є висока чутливість до

економічних криз, структурних змін економіки, процесів цифровізації, міграції та трансформації системи освіти. Саме тому ефективне функціонування молодіжного ринку праці є важливою умовою забезпечення економічного розвитку, інноваційного потенціалу та соціальної стабільності держави.

Таблиця 1.2

Наукові підходи до трактування поняття «молодіжний ринок праці»

Автор	Трактування поняття
Л. С. Лісогор	Молодіжний ринок праці є окремим сегментом ринку праці, який характеризується високою мобільністю молоді, нестабільністю зайнятості та підвищеним ризиком безробіття.
Е. В. Прушківська	Молодіжний ринок праці – система соціально-економічних відносин щодо працевлаштування, професійної адаптації та реалізації трудового потенціалу молоді.
Т. К. Романіка	Молодіжний ринок праці є специфічною сферою реалізації трудового потенціалу молоді в умовах соціально-економічних трансформацій.
О. В. Швець	Молодіжний ринок праці характеризується високим рівнем адаптивності, мобільності та залежністю від освітніх і демографічних факторів.
А. Борданова	Молодіжний ринок праці є системою взаємодії молодих працівників, роботодавців і держави щодо забезпечення зайнятості молоді.
О. А. Грішнова	Молодіжний ринок праці відображає особливості інтеграції молоді у сферу соціально-трудових відносин і формування людського капіталу держави.

Джерело: складено автором на основі [39; 41; 54; 69; 71; 83]

Молодіжний ринок праці є важливою соціально-економічною категорією, що формується під впливом взаємодії держави, роботодавців, системи освіти, економічного середовища та самої молоді. Його функціонування визначається не лише співвідношенням попиту і пропозиції робочої сили, а й рівнем розвитку людського капіталу, державної молодіжної політики, соціальних гарантій, інноваційних процесів і демографічних тенденцій. Молодіжний сегмент ринку праці є одним із найбільш динамічних та водночас найбільш вразливих елементів

економічної системи, оскільки саме молоді працівники першими реагують на структурні зміни економіки, технологічні трансформації та кризові явища (рис. 1.1).

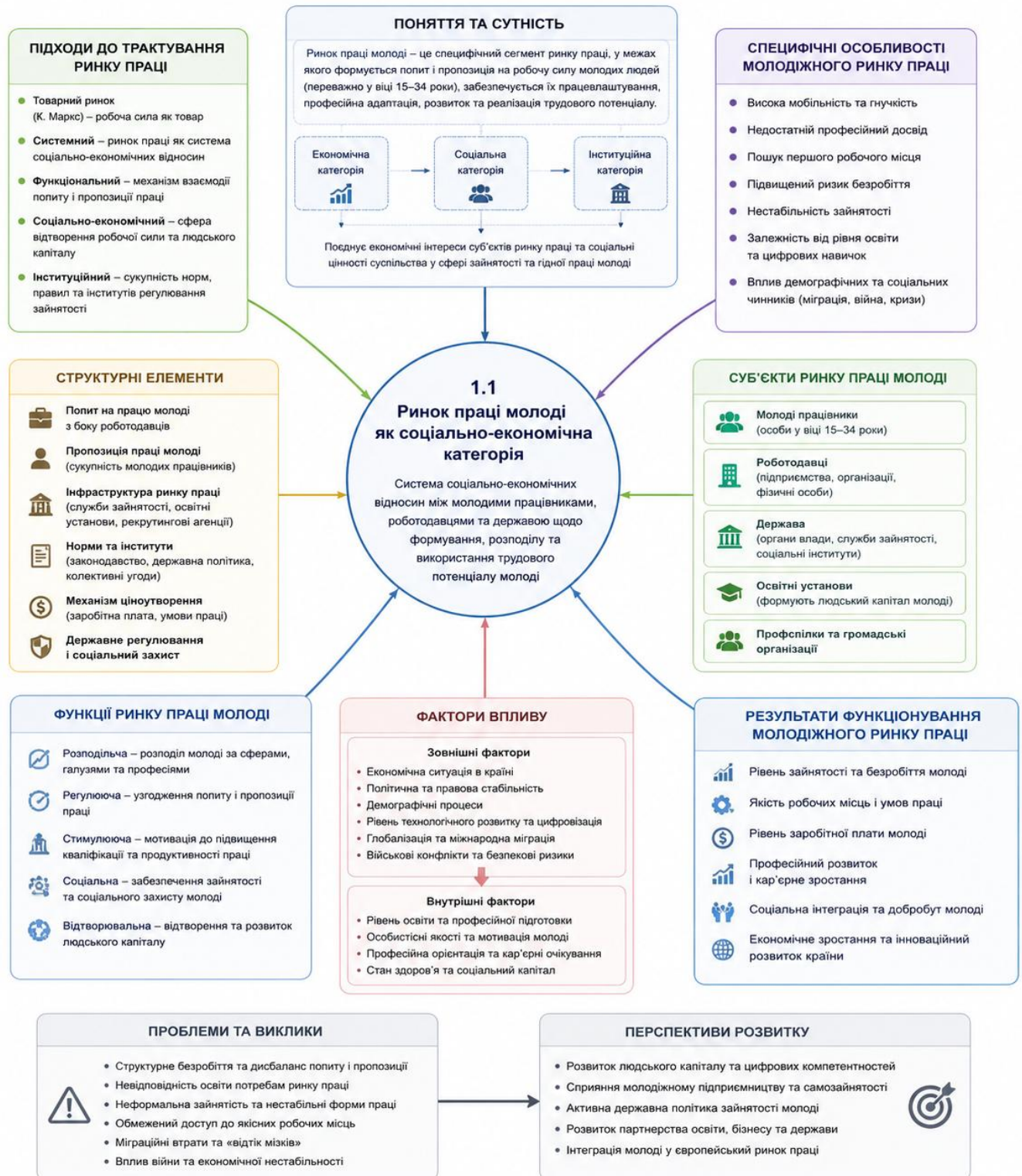

Рис. 1.1 Взаємозв'язки молодіжного ринку праці як соціально-економічної категорії

Джерело: складено автором на основі [39; 41; 54; 69; 71; 83]

Важливе місце в дослідженні ринку праці займають економічні теорії та концепції, які пояснюють механізми його функціонування, причини безробіття, особливості формування попиту та пропозиції праці, а також роль держави в регулюванні соціально-трудових відносин. Різні економічні школи по-різному трактують природу ринку праці та механізми забезпечення його рівноваги, що дає змогу комплексно дослідити особливості функціонування сучасного ринку праці.

Представники класичної економічної школи, зокрема Адам Сміт та Давид Рікардо, вважали, що ринок праці здатний до саморегулювання за допомогою механізмів попиту та пропозиції і не потребує активного державного втручання. Подібних поглядів дотримувалися також Альфред Маршалл та Артур Пігу, які розглядали ринок праці як систему, що самостійно забезпечує подолання безробіття та дефіциту робочої сили через зміну рівня заробітної плати.

Неокласична концепція ринку праці ґрунтується на теорії цінової рівноваги та функціонуванні ринку в умовах досконалої конкуренції. Представники цього підходу вважають, що ціна праці формується під впливом співвідношення попиту та пропозиції робочої сили. У разі перевищення попиту над пропозицією заробітна плата зростає, стимулюючи збільшення пропозиції праці. Водночас перевищення пропозиції праці над попитом призводить до безробіття та зниження рівня заробітної плати. У межах цієї концепції безробіття здебільшого розглядається як добровільне явище, пов'язане з прагненням працівників знайти більш вигідні умови праці [41; 45].

Суттєво відрізняється кейнсіанський підхід до аналізу ринку праці, засновником якого є Дж. М. Кейнс. У межах цієї концепції рівень зайнятості населення визначається насамперед обсягом ефективного попиту, який включає споживчий і інвестиційний попит. Основною причиною безробіття вважається недостатній рівень сукупного попиту в економіці. На думку Дж. М. Кейнса, ринок праці не здатний автоматично забезпечувати повну зайнятість населення, а тому важливу роль у регулюванні зайнятості повинна відігравати держава через стимулювання інвестиційної активності та державних видатків.

Альтернативою кейнсіанству став монетаристський підхід, представники якого акцентували увагу на понятті «природного рівня безробіття». Монетаристи вважали, що ринкова рівновага досягається за умов вільної конкуренції, гнучких цін і заробітної плати без надмірного державного втручання. Основними інструментами регулювання економіки та ринку праці в цій концепції є механізми грошово-кредитної політики.

Особливе місце серед економічних концепцій займає марксистський підхід, відповідно до якого ринок праці має специфічний характер порівняно з іншими ринками. Карл Маркс наголошував, що робоча сила як товар здатна створювати нову вартість у процесі праці, тоді як інші виробничі ресурси лише переносять власну вартість на готовий продукт. Особливість робочої сили полягає також у тому, що вона може активно впливати на співвідношення попиту та пропозиції праці [65].

Інституціональний підхід до дослідження ринку праці зосереджується на аналізі професійних, галузевих і соціальних особливостей структури робочої сили. Представники інституціоналізму відмовляються від суто макроекономічного аналізу та досліджують ринок праці через специфіку функціонування окремих професійних груп, рівень заробітної плати, соціальні гарантії, роль профспілок та інституційне середовище. У межах цього підходу значна увага приділяється питанням соціальної нерівності, професійної мобільності та диференціації умов праці.

Узагальнення основних економічних концепцій свідчить про те, що жодна з них не забезпечує повного й універсального пояснення механізмів функціонування сучасного ринку праці. Більшість підходів концентрується лише на окремих аспектах трудових відносин, тоді як сучасний ринок праці формується під впливом значно ширшого кола факторів: глобалізації, цифровізації, демографічних змін, розвитку людського капіталу, технологічних трансформацій та міграційних процесів [6; 47].

Водночас у світовій практиці сформувалися різні моделі ринку праці, які відображають особливості державної політики зайнятості, системи професійної

підготовки та регулювання трудових відносин. Найпоширенішими серед них є японська, американська та шведська моделі ринку праці.

Японська модель характеризується системою «довічного найму», за якої працівники тривалий час працюють на одному підприємстві, а рівень заробітної плати залежить від стажу роботи та професійного розвитку. Для цієї моделі характерні висока стабільність зайнятості, постійне підвищення кваліфікації працівників і мінімізація масових звільнень.

Американська модель ринку праці, навпаки, характеризується високою мобільністю працівників, децентралізацією трудового законодавства та гнучкістю трудових відносин. Водночас така система супроводжується вищим рівнем безробіття та меншою соціальною захищеністю працівників порівняно з європейськими моделями.

Шведська модель ринку праці ґрунтується на активній державній політиці зайнятості, спрямованій на запобігання безробіттю та забезпечення високого рівня соціального захисту населення. Важливими елементами цієї моделі є політика солідарної заробітної плати, підтримка професійної перепідготовки та стимулювання зайнятості у соціально важливих сферах економіки [50].

Кожна країна формує власну модель ринку праці під впливом економічних, демографічних, політичних та інституційних чинників. В Україні процес формування сучасного ринку праці тривалий час ускладнювався спадщиною адміністративно-командної системи, монополією державної власності, жорстким регулюванням заробітної плати та низьким рівнем трудової мобільності населення [74].

1.2 Особливості функціонування молодіжного сегменту ринку праці

Молодіжний сегмент ринку праці є одним із найбільш динамічних та водночас найбільш вразливих елементів сучасної системи соціально-трудова відносин. Його функціонування визначається специфічними соціально-

економічними, демографічними, освітніми та інституційними характеристиками молоді як окремої соціально-демографічної групи населення. Саме молодь формує майбутній трудовий, інтелектуальний та інноваційний потенціал держави, а тому рівень її зайнятості безпосередньо впливає на економічне зростання, конкурентоспроможність національної економіки та соціальну стабільність суспільства [3; 47].

В умовах глобалізації, цифровізації економіки та розвитку інформаційного суспільства молодіжний ринок праці зазнає суттєвих трансформацій. Сучасна молодь швидше адаптується до технологічних змін, активніше інтегрується у цифрову економіку, опановує нові форми зайнятості та демонструє вищу професійну мобільність порівняно з іншими віковими групами. Водночас саме молоді працівники найбільш гостро відчують негативні наслідки економічних криз, структурних диспропорцій економіки та нестабільності зайнятості [1; 2].

Однією з ключових особливостей молодіжного сегменту ринку праці є складність процесу первинної інтеграції молоді у сферу зайнятості. Відсутність практичного досвіду роботи, недостатній рівень професійних компетентностей, а також невідповідність між вимогами роботодавців і результатами освітньої підготовки значно ускладнюють працевлаштування молодих фахівців [54]. У більшості випадків роботодавці надають перевагу працівникам із практичним досвідом роботи, що створює для молоді так званий «замкнений цикл», коли відсутність досвіду перешкоджає отриманню роботи, а відсутність роботи – набуттю професійного досвіду.

Суттєвий вплив на функціонування молодіжного ринку праці здійснюють демографічні процеси, рівень економічної активності населення, стан системи освіти та особливості державної політики у сфері зайнятості. У сучасних умовах особливого значення набувають процеси трудової міграції молоді, зростання академічної мобільності, поширення дистанційної роботи та формування нових цифрових професій [15; 24]. Водночас активізація міграційних процесів створює ризики втрати висококваліфікованого людського капіталу, що негативно впливає на перспективи економічного розвитку держави.

Для молодіжного сегменту ринку праці характерним є також високий рівень нестабільної та тимчасової зайнятості. Молоді працівники частіше працюють на умовах часткової зайнятості, строкових трудових договорів або неформальної зайнятості. Це пояснюється як прагненням молоді поєднувати навчання та роботу, так і обмеженими можливостями отримання стабільного працевлаштування на початкових етапах професійної діяльності [20; 30].

Важливою особливістю сучасного молодіжного ринку праці є його тісний взаємозв'язок із розвитком людського капіталу. В умовах економіки знань саме рівень освіти, цифрових компетентностей, професійної мобільності та здатності до постійного навчання визначає конкурентоспроможність молоді на ринку праці [5; 28]. Особливої актуальності набуває концепція «навчання впродовж життя», яка передбачає постійне оновлення професійних знань та навичок відповідно до змін потреб ринку праці.

Сучасні тенденції розвитку світової економіки свідчать про поступову трансформацію структури молодіжної зайнятості під впливом автоматизації, цифровізації та розвитку штучного інтелекту. На думку Дарона Аджемоглу та Паскуалья Рестрепо, автоматизація поступово змінює структуру попиту на робочу силу, скорочуючи потребу у виконанні рутинних операцій та збільшуючи попит на висококваліфікованих працівників із цифровими компетентностями [1]. У таких умовах молодь отримує нові можливості для професійної реалізації, однак водночас стикається із необхідністю постійної адаптації до швидких технологічних змін.

Особливого значення проблема молодіжної зайнятості набуває в умовах воєнних дій та післявоєнного відновлення економіки України. Воєнна агресія спричинила масштабні міграційні процеси, скорочення кількості робочих місць, зміну структури економіки та посилення дисбалансів на ринку праці. Молодь стала однією з найбільш уразливих категорій населення, оскільки саме молоді люди найчастіше стикаються із проблемами безробіття, вимушеної міграції та нестабільної зайнятості [24; 33; 53].

Водночас молодіжний сегмент ринку праці має значний потенціал для забезпечення економічного відновлення та інноваційного розвитку держави. Молодь є найбільш адаптивною до цифрових трансформацій, швидше опановує нові технології та форми зайнятості, а також характеризується високим рівнем професійної та територіальної мобільності. Саме тому ефективна державна політика підтримки молодіжної зайнятості є важливою передумовою забезпечення стійкого соціально-економічного розвитку України в умовах європейської інтеграції.

Молодь на ринку праці відіграє надзвичайно важливу роль у формуванні майбутнього економічного потенціалу. Її присутність та активність є основою для подальшого розвитку й стабільності економіки країни. Здатність молоді до адаптації до нових умов, енергія та креативність є джерелом не лише нових ідей, а й ключовими стимулами для розвитку інноваційних технологій і підходів. Важливо розглядати сегмент молоді на ринку праці як стратегічний ресурс, який може не лише впливати на економічну ситуацію сьогодення, а й мати потужний вплив на розвиток економіки в майбутньому. Відповідно до Закону України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» [11] молодь, молоді громадяни – це громадяни України віком від 14 до 35 років.

Ринок праці молоді є частиною ринку праці, яка включає складну мережу соціально-економічних відносин між державою, підприємствами та молодими громадянами віком від 14 до 35 років. Важливою особливістю ринку праці молоді є його здатність якісно оновлювати потенціал загального ринку праці, що робить його ключовим інноваційним чинником суспільного прогресу [12].

Центральною темою обговорення молодіжного ринку праці є поняття «молодь» як специфічної соціально-демографічної групи. Молодь є стратегічним ресурсом, здатним до позитивних змін і впливу на соціальну стабільність. Вона перебуває на стадії самоідентифікації щодо праці та соціального оточення і характеризується різноманітними ознаками соціально-демографічних категорій населення.

Функціонування молодіжного сегмента ринку праці характеризується значною кількістю специфічних рис, що відрізняють його від загального ринку праці. Такі особливості формуються під впливом демографічних, соціальних, економічних, освітніх та інституційних чинників і визначають рівень конкурентоспроможності молоді, її професійну мобільність та можливості інтеграції у сферу зайнятості. З метою систематизації основних характеристик молодіжного ринку праці доцільно виокремити ключові особливості його функціонування (рис. 1.2).

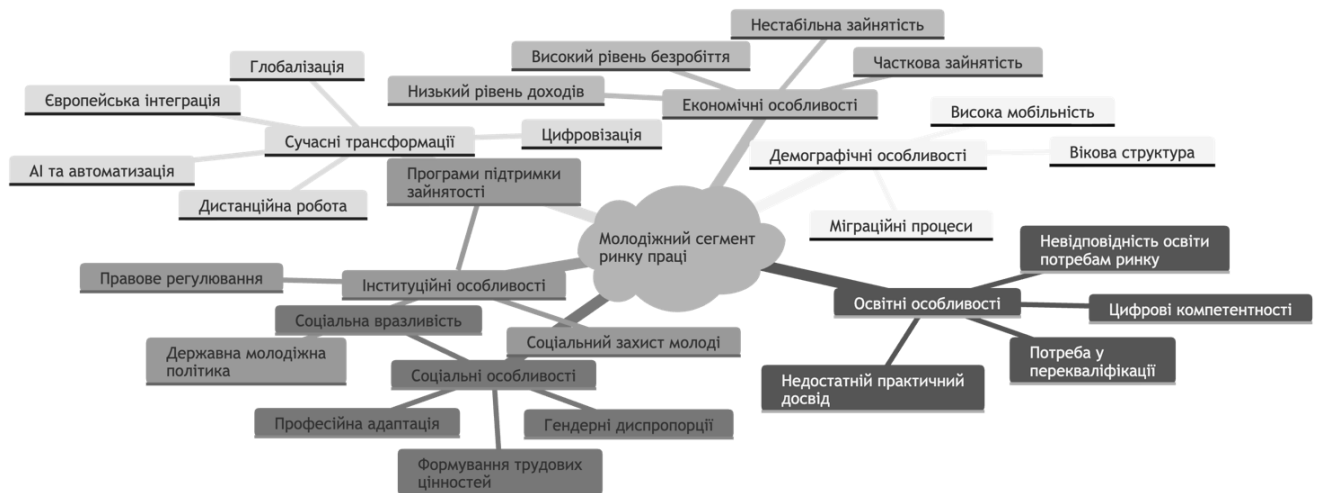

Рис. 1.2 Особливості функціонування молодіжного сегменту ринку праці
Джерело: складено автором на основі [39; 44; 50; 54; 69; 72; 77; 78]

Молодіжний сегмент ринку праці формується під впливом комплексу взаємопов'язаних факторів, серед яких важливе місце займають демографічні процеси, рівень освіти, професійна підготовка, стан економіки та державна політика зайнятості. Особливістю молоді як соціально-демографічної групи є поєднання високого потенціалу професійного розвитку та інноваційної діяльності з недостатнім рівнем трудового досвіду й підвищеною вразливістю до кризових явищ. У сучасних умовах функціонування молодіжного ринку праці значно ускладнюється впливом цифрових трансформацій, трудової міграції, воєнних викликів і структурних змін економіки.

Однією з ключових особливостей молодіжного сегменту ринку праці є його вікова специфіка. Вікові межі молоді можуть відрізнятися залежно від економічної системи, державної політики та методологічних підходів окремих країн і міжнародних організацій. В Україні відповідно до чинного законодавства до молоді належать особи віком від 14 до 35 років [67]. Водночас рівень економічної активності молоді є неоднорідним і суттєво залежить від вікової групи, рівня освіти, професійної підготовки та життєвого досвіду.

Найнижчий рівень економічної активності спостерігається серед молоді віком 14–24 років, що значною мірою пов'язано із процесом навчання, професійним самовизначенням та відсутністю практичного досвіду роботи. Для цієї вікової категорії характерними є недостатній рівень сформованості професійних компетентностей, обмежені соціальні та економічні ресурси, а також нестача трудового і життєвого досвіду, що ускладнює процес адаптації до сучасного ринку праці [54]. Саме тому молоді люди частіше стикаються із проблемами працевлаштування, нестабільною зайнятістю та ризиком безробіття.

Водночас молодь характеризується значно вищим рівнем соціальної та професійної мобільності порівняно зі старшими віковими групами. Молоді працівники швидше адаптуються до змін економічного середовища, легше опановують нові професії та схильні до професійного розвитку і перекваліфікації. У сучасних умовах цифровізації економіки та розвитку інформаційних технологій така адаптивність є важливою конкурентною перевагою молоді на ринку праці [6; 36].

Суттєвий вплив на функціонування молодіжного ринку праці мають також демографічні та міграційні процеси. Сучасна українська молодь характеризується високим рівнем академічної та трудової мобільності. Завдяки високому рівню освіченості, володінню іноземними мовами та доступу до міжнародних освітніх програм молоді люди отримують можливість навчатися та працювати за кордоном. З одного боку, це сприяє підвищенню рівня професійної підготовки, набуттю міжнародного досвіду та інтеграції в європейський освітній і професійний простір. З іншого боку, значна частина молоді залишається

працювати за кордоном, що призводить до втрати трудового та інтелектуального потенціалу держави [24; 34].

Незважаючи на наявність низки проблем, молоді працівники мають значний потенціал для розвитку сучасної економіки та забезпечення інноваційних трансформацій. Однією з основних переваг молоді є високий рівень адаптивності до змін у соціально-економічному середовищі. Молоді люди швидше реагують на технологічні трансформації, легше сприймають нові підходи до організації праці та швидше адаптуються до сучасних умов функціонування ринку праці [1; 2].

Важливою характеристикою молодих працівників є їхній інноваційний потенціал і креативність. Молодь частіше генерує нові ідеї, активно використовує цифрові технології та сприяє розвитку інноваційних напрямів економіки. Саме молоді працівники є основними учасниками процесів цифрової трансформації, розвитку ІТ-сфери, креативної економіки та нових форм підприємницької діяльності [19].

Суттєвою перевагою молоді є також високий рівень технологічної грамотності. Сучасне покоління молодих працівників формувалося в умовах активного розвитку інформаційних технологій, цифрових платформ та глобального інформаційного простору, що забезпечує їм здатність ефективно працювати із цифровими ресурсами, сучасним програмним забезпеченням та дистанційними формами зайнятості. Особливо яскраво ці тенденції проявилися під час пандемії COVID-19, коли молоді працівники значно швидше адаптувалися до дистанційного формату роботи порівняно зі старшими віковими групами [36].

Водночас молодь характеризується високим рівнем професійної мобільності та готовністю до безперервного навчання. У сучасних умовах концепція «навчання впродовж життя» стає необхідною передумовою конкурентоспроможності працівників, а молодь є найбільш готовою до постійного оновлення професійних знань і навичок [28]. Це створює передумови

для формування висококваліфікованого людського капіталу та розвитку економіки знань.

Інвестування у розвиток молоді та стимулювання її зайнятості мають важливе значення для забезпечення довгострокового економічного розвитку держави. Формування ефективної системи підтримки молодіжної зайнятості сприяє підвищенню продуктивності праці, розвитку інновацій, зміцненню конкурентоспроможності економіки та збереженню трудового потенціалу країни. Саме тому державна політика у сфері молодіжної зайнятості повинна бути спрямована не лише на подолання безробіття, а й на створення умов для професійної самореалізації, розвитку людського капіталу та закріплення молодих фахівців в Україні.

Важливим чинником трансформації молодіжного сегмента ринку праці в умовах європейської інтеграції є процес освітньої та трудової міграції молоді. Зростання академічної мобільності, розвиток міжнародних освітніх програм, відкритість європейського ринку праці та цифровізація економіки створюють для молоді нові можливості для професійної реалізації. Водночас активізація міграційних процесів супроводжується низкою соціально-економічних ризиків для України, пов'язаних із втратою людського капіталу та посиленням демографічних дисбалансів (табл. 1.3).

Таким чином, освітня та трудова міграція молоді має подвійний вплив на розвиток національного ринку праці. З одного боку, вона сприяє формуванню сучасного людського капіталу, розвитку професійних компетентностей та інтеграції молоді в європейський економічний простір. З іншого боку, посилення міграційних процесів створює загрозу втрати інтелектуального та трудового потенціалу держави, що особливо небезпечно в умовах демографічної кризи та післявоєнного відновлення економіки України.

Однією з найбільш гострих проблем функціонування молодіжного сегмента ринку праці є безробіття серед молоді. Молоді працівники значно частіше стикаються із труднощами працевлаштування через відсутність професійного досвіду, невідповідність освітньої підготовки потребам

роботодавців, нестабільність економічного середовища та обмежені можливості професійної адаптації. У сучасних умовах воєнних викликів і структурної трансформації економіки проблема молодіжного безробіття набуває особливої актуальності.

Таблиця 1.3

Основні наслідки освітньої та трудової міграції молоді для України

Позитивні наслідки	Негативні наслідки
Отримання молоддю якісної європейської освіти	Відтік висококваліфікованих кадрів
Набуття міжнародного професійного досвіду	Зменшення трудового потенціалу держави
Формування сучасних професійних компетентностей	«Вимивання» людського капіталу
Підвищення рівня володіння іноземними мовами	Демографічні втрати молодого населення
Інтеграція у міжнародний професійний простір	Посилення дефіциту кадрів в окремих галузях
Розвиток академічної мобільності	Зростання залежності економіки від міграційних процесів
Можливість подальшого використання міжнародного досвіду в Україні	Ризик остаточного неповернення молоді в Україну

Джерело: складено автором на основі [15; 24; 34; 59]

Високий рівень безробіття серед молоді негативно впливає на розвиток людського капіталу, посилює міграційні процеси та знижує потенціал економічного розвитку держави (рис. 1.4). У зв'язку з цим особливої актуальності набуває формування ефективної державної політики підтримки молодіжної зайнятості та створення умов для професійної самореалізації молоді в Україні.

Функціонування молодіжного сегменту ринку праці значною мірою залежить від ефективності інституційного середовища, яке охоплює систему державного регулювання зайнятості, трудове законодавство, механізми соціального захисту, діяльність освітніх установ, центрів зайнятості,

роботодавців та інших учасників соціально-трудових відносин. Водночас сучасний молодіжний ринок праці України характеризується наявністю низки інституційних проблем, які ускладнюють процес професійної інтеграції молоді та негативно впливають на рівень її зайнятості [44].

Таблиця 1.4

Основні причини та наслідки молодіжного безробіття

Причини молодіжного безробіття	Соціально-економічні наслідки
Відсутність практичного досвіду роботи	Зниження рівня доходів молоді
Невідповідність освіти потребам ринку праці	Посилення трудової міграції
Недостатній рівень професійних навичок	Втрата трудового потенціалу
Низький рівень розвитку молодіжного підприємництва	Соціальна нестабільність
Структурні диспропорції економіки	Зростання неформальної зайнятості
Скорочення кількості робочих місць	Погіршення демографічної ситуації
Воєнні дії та економічна нестабільність	Зростання рівня бідності серед молоді
Недосконалість державної політики зайнятості	Посилення еміграційних настроїв

Джерело: складено автором на основі [21; 31; 53; 70; 79]

Функціонування молодіжного сегменту ринку праці значною мірою залежить від ефективності інституційного середовища, яке охоплює систему державного регулювання зайнятості, трудове законодавство, механізми соціального захисту, діяльність освітніх установ, центрів зайнятості, роботодавців та інших учасників соціально-трудових відносин. Водночас сучасний молодіжний ринок праці України характеризується наявністю низки інституційних проблем, які ускладнюють процес професійної інтеграції молоді та негативно впливають на рівень її зайнятості [44].

Однією з ключових проблем є невідповідність між системою освіти та потребами сучасного ринку праці. Значна частина освітніх програм не враховує актуальні вимоги роботодавців, що призводить до формування дисбалансу між попитом і пропозицією робочої сили. У результаті молоді фахівці нерідко володіють теоретичними знаннями, однак не мають достатнього рівня практичних навичок, необхідних для професійної діяльності [45; 54].

Проблемою залишається і високий рівень нестабільної та неформальної зайнятості молоді. Поширення короткострокових трудових контрактів, тимчасової зайнятості, фрілансу та дистанційної роботи, з одного боку, створює нові можливості професійної реалізації, а з іншого – посилює соціальну незахищеність молодих працівників. У багатьох випадках молодь працює без офіційного оформлення трудових відносин, що обмежує доступ до соціальних гарантій, медичного страхування та пенсійного забезпечення [32].

Важливою проблемою сучасного молодіжного ринку праці є також посилення міграційних процесів. Значна частина молоді орієнтується на працевлаштування за кордоном через вищий рівень оплати праці, кращі умови професійного розвитку та соціального забезпечення. Це призводить до втрати висококваліфікованого людського капіталу та поглиблення дефіциту кадрів у національній економіці [24; 34].

Крім того, інституційне середовище молодіжного ринку праці характеризується недостатнім рівнем адаптації до сучасних трансформаційних процесів. Поширення цифрових технологій, автоматизація виробництва, розвиток штучного інтелекту та нових форм зайнятості потребують оновлення механізмів державного регулювання ринку праці та системи професійної підготовки кадрів [1; 36]. Водночас чинна система соціально-трудових відносин часто поєднує застарілі форми регулювання із новими, ще недостатньо сформованими механізмами функціонування ринку праці, що створює додаткові диспропорції у сфері молодіжної зайнятості. З метою узагальнення основних інституційних проблем молодіжного ринку праці доцільно систематизувати їх у таблиці 1.5.

Таблиця 1.5

Основні інституційні проблеми молодіжного ринку праці України

Інституційна проблема	Характеристика впливу
Невідповідність освіти потребам ринку праці	Формування дисбалансу між професійною підготовкою молоді та потребами роботодавців
Недостатній рівень практичної підготовки	Ускладнення процесу працевлаштування молодих фахівців
Слабка взаємодія між освітою та бізнесом	Низький рівень адаптації молоді до професійного середовища
Поширення неформальної зайнятості	Відсутність соціальних гарантій та правового захисту молоді
Високий рівень трудової міграції	Втрата людського та інтелектуального потенціалу держави
Недосконалість державної політики зайнятості	Низька ефективність програм підтримки молодіжної зайнятості
Цифрова трансформація економіки	Необхідність постійного оновлення професійних компетентностей
Воєнні виклики та економічна нестабільність	Скорочення кількості робочих місць та посилення безробіття серед молоді

Джерело: складено автором на основі [24; 44; 45; 50; 53]

Таким чином, інституційні проблеми молодіжного ринку праці мають комплексний характер і охоплюють освітню, економічну, соціальну та правову сфери. Їх наявність негативно впливає на ефективність працевлаштування молоді, рівень її соціального захисту та конкурентоспроможність національної економіки загалом. У зв'язку з цим особливого значення набуває формування ефективної системи державного регулювання молодіжної зайнятості.

Державне регулювання молодіжної зайнятості є важливою складовою соціально-економічної політики держави, спрямованої на забезпечення ефективного функціонування ринку праці, підтримку професійної інтеграції молоді та розвиток людського капіталу. В умовах структурних трансформацій економіки, цифровізації, воєнних викликів та європейської інтеграції роль держави у сфері регулювання молодіжної зайнятості суттєво зростає [12].

Основною метою державного регулювання молодіжного ринку праці є створення умов для продуктивної зайнятості молоді, забезпечення рівного доступу до працевлаштування, професійного розвитку та соціального захисту. Реалізація державної політики у сфері молодіжної зайнятості здійснюється через

систему нормативно-правових, економічних, соціальних та організаційних механізмів [60; 67].

В Україні державне регулювання молодіжної зайнятості базується на положеннях Конституції України, Закону України «Про основні засади молодіжної політики», Закону України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні», а також Національної молодіжної стратегії до 2030 року [60; 67; 68]. Зазначені нормативно-правові акти визначають основні напрями державної підтримки молоді, а також механізми сприяння зайнятості та професійній адаптації молодих фахівців.

Важливу роль у реалізації державної політики зайнятості відіграє Державна служба зайнятості України, діяльність якої спрямована на надання інформаційних, консультаційних та посередницьких послуг у сфері працевлаштування молоді. Основними інструментами державного регулювання молодіжної зайнятості є професійна орієнтація, професійне навчання, перепідготовка кадрів, стимулювання роботодавців до працевлаштування молоді, підтримка молодіжного підприємництва та реалізація програм тимчасової зайнятості [42].

У сучасних умовах особливого значення набуває адаптація державної політики зайнятості до європейських стандартів. Європейський Союз реалізує комплекс програм підтримки молодіжної зайнятості, серед яких важливе місце займають Youth Employment Support, Youth Guarantee, Erasmus+ та програми професійної мобільності молоді [13; 16]. Їх основною метою є забезпечення швидкої інтеграції молоді у ринок праці, підвищення рівня професійних компетентностей та зниження рівня молодіжного безробіття.

Водночас сучасна система державного регулювання молодіжної зайнятості в Україні потребує подальшого вдосконалення. Серед основних проблем можна виділити недостатню ефективність програм працевлаштування молоді, слабкий розвиток механізмів дуальної освіти, недостатній рівень підтримки молодіжного підприємництва та обмежені можливості для професійної адаптації молодих фахівців [44; 58].

1.3 Сучасні чинники трансформації молодіжного ринку праці в умовах глобалізації та цифровізації

Сучасний етап розвитку світової економіки характеризується масштабними трансформаційними процесами, що охоплюють усі сфери суспільного життя та безпосередньо впливають на функціонування ринку праці. Глобалізація, цифровізація економіки, розвиток інформаційних технологій, автоматизація виробництва та поширення штучного інтелекту формують нові умови функціонування соціально-трудових відносин і суттєво змінюють структуру зайнятості населення. Особливо чутливим до таких змін є молодіжний сегмент ринку праці, оскільки саме молодь найшвидше інтегрується у цифрове середовище та адаптується до нових форм професійної діяльності [1; 2].

У сучасних умовах глобалізація є одним із ключових чинників трансформації ринку праці. Розвиток міжнародних економічних зв'язків, інтеграція національних економік у глобальний економічний простір, зростання мобільності трудових ресурсів та поширення транснаціонального бізнесу сприяють посиленню конкуренції на ринку праці та зміні вимог до професійних компетентностей працівників [6]. Молодь у таких умовах отримує ширші можливості для міжнародної освіти, професійної мобільності та працевлаштування, однак водночас стикається із посиленням конкуренції та ризиком трудової міграції.

Важливим чинником трансформації молодіжного ринку праці є цифровізація економіки, що супроводжується активним впровадженням цифрових технологій у виробничі, управлінські та комунікаційні процеси. Цифрова трансформація змінює не лише структуру економіки, а й характер праці, форми зайнятості та вимоги до професійних навичок працівників. У сучасних умовах роботодавці дедалі більше потребують працівників, які володіють цифровими компетентностями, здатні працювати з інформаційними системами, аналізувати дані та адаптуватися до швидких технологічних змін [7; 8].

На думку Мануеля Кастелла, розвиток інформаційного суспільства сприяв формуванню мережевої економіки, у межах якої інформація, знання та цифрові технології стають ключовими ресурсами економічного розвитку [6]. У результаті відбувається поступовий перехід від індустріальної моделі зайнятості до економіки знань, де головним фактором конкурентоспроможності працівника є рівень його людського капіталу, професійної мобільності та здатності до безперервного навчання.

Суттєвий вплив на трансформацію молодіжного ринку праці здійснюють процеси автоматизації та розвитку штучного інтелекту. Згідно з дослідженнями Дарона Аджемоглу та Паскаля Рестрепо, автоматизація поступово витісняє рутинні професії та змінює структуру попиту на робочу силу [1]. Найбільших змін зазнають професії, пов'язані із виконанням стандартизованих операцій, тоді як зростає попит на працівників із високим рівнем аналітичних, комунікаційних та цифрових навичок.

У сучасних умовах молодь має певні переваги у процесі адаптації до цифрової економіки, оскільки характеризується високим рівнем технологічної грамотності та швидким освоєнням нових цифрових інструментів. Водночас постійне оновлення технологій потребує безперервного професійного розвитку та формування нових компетентностей, що робить концепцію «навчання впродовж життя» необхідною умовою конкурентоспроможності молодих працівників [28].

Поширення цифрових технологій також сприяло трансформації форм зайнятості. У сучасній економіці активно розвиваються дистанційна робота, фріланс, платформна зайнятість, гіг-економіка та інші гнучкі форми організації праці. Особливо активно ці тенденції проявилися під час пандемії COVID-19, яка значно прискорила цифровізацію трудових процесів і змінила підходи до організації праці в багатьох сферах економіки [36].

Для молоді нові форми зайнятості створюють як додаткові можливості професійної реалізації, так і певні ризики. З одного боку, дистанційна робота та цифрові платформи дозволяють молодим працівникам отримувати доступ до

міжнародного ринку праці, поєднувати навчання та роботу, розвивати підприємницьку діяльність і працювати незалежно від місця проживання. З іншого боку, поширення нестандартних форм зайнятості супроводжується зростанням нестабільної зайнятості, відсутністю соціальних гарантій та посиленням конкуренції на глобальному ринку праці [32].

Важливим чинником трансформації молодіжного ринку праці є також європейська інтеграція України. Інтеграція до європейського економічного та освітнього простору сприяє гармонізації трудового законодавства, розвитку академічної мобільності, підвищенню стандартів професійної підготовки та розширенню можливостей працевлаштування молоді [12; 15]. Водночас відкритість європейського ринку праці посилює ризики відтоку висококваліфікованої молоді за кордон, що створює додаткові виклики для національної економіки.

Окремим чинником трансформації молодіжного ринку праці в Україні стали воєнні дії та пов'язані з ними соціально-економічні наслідки. Воєнна агресія спричинила масштабні міграційні процеси, структурні зміни економіки, скорочення кількості робочих місць та посилення дисбалансів на ринку праці. Водночас післявоєнне відновлення держави потребуватиме значного кадрового потенціалу, розвитку інноваційних секторів економіки та активного залучення молоді до процесів економічної трансформації [24; 34].

Таким чином, сучасний молодіжний ринок праці формується під впливом комплексу взаємопов'язаних глобальних, технологічних, економічних та соціальних чинників. Глобалізація, цифровізація, автоматизація та європейська інтеграція створюють нові можливості для професійної реалізації молоді, однак водночас супроводжуються зростанням конкуренції, нестабільністю зайнятості та ризиками втрати людського капіталу. У таких умовах особливого значення набуває формування ефективної системи розвитку цифрових компетентностей, підтримки молодіжної зайнятості та адаптації ринку праці до сучасних трансформаційних процесів.

Молодіжний ринок праці функціонує під впливом значної кількості взаємопов'язаних факторів економічного, соціального, демографічного, освітнього та інституційного характеру. Водночас ринок праці не існує відокремлено від загальної економічної системи держави, а тому будь-які зміни у політичному, соціальному чи технологічному середовищі безпосередньо впливають на рівень зайнятості населення, структуру попиту на робочу силу та професійні орієнтири молоді. Вплив таких факторів може бути як позитивним, так і негативним. Наприклад, економічне зростання сприяє створенню нових робочих місць і підвищенню рівня зайнятості, тоді як економічні кризи, інфляційні процеси чи воєнні дії призводять до скорочення кількості вакансій і зростання безробіття.

У сучасній економічній літературі існують різні підходи до класифікації чинників, що впливають на функціонування молодіжного ринку праці. Більшість дослідників поділяє їх на зовнішні та внутрішні. Зовнішні чинники формуються під впливом загального стану економіки, державної політики, розвитку системи освіти, технологічних трансформацій та інституційного середовища. Внутрішні чинники пов'язані безпосередньо з особистісними характеристиками молоді: рівнем освіти, професійними навичками, мотивацією, ціннісними орієнтирами, економічною активністю та здатністю до професійної адаптації.

Особливе значення для молодіжного ринку праці мають професійні орієнтири молоді, які визначають вибір майбутньої професії, напряму професійної діяльності та кар'єрної траєкторії. Вони формуються під впливом рівня освіти, престижності професії, можливостей кар'єрного зростання, умов праці та рівня заробітної плати. Важливу роль також відіграють соціальні чинники: комунікація у колективі, зміст праці, можливості професійної самореалізації та соціальна значущість професії. Для сучасної молоді характерним є прагнення до професійного розвитку, гнучкості, незалежності та самореалізації, що значною мірою впливає на її поведінку на ринку праці.

В умовах цифровізації та глобалізації суттєво змінюються й мотиваційні установки молоді. Якщо раніше основним стимулом працевлаштування

переважно була матеріальна забезпеченість, то сьогодні дедалі більшого значення набувають можливості професійного розвитку, дистанційної роботи, гнучкого графіка, міжнародної мобільності та балансу між професійним і особистим життям. Сучасні молоді працівники орієнтуються не лише на стабільність зайнятості, а й на можливості самореалізації, розвитку цифрових навичок та інтеграції у глобальний ринок праці.

З метою систематизації основних чинників, що впливають на трансформацію молодіжного ринку праці, доцільно подати їх у вигляді структурної схеми (рис. 1.3).

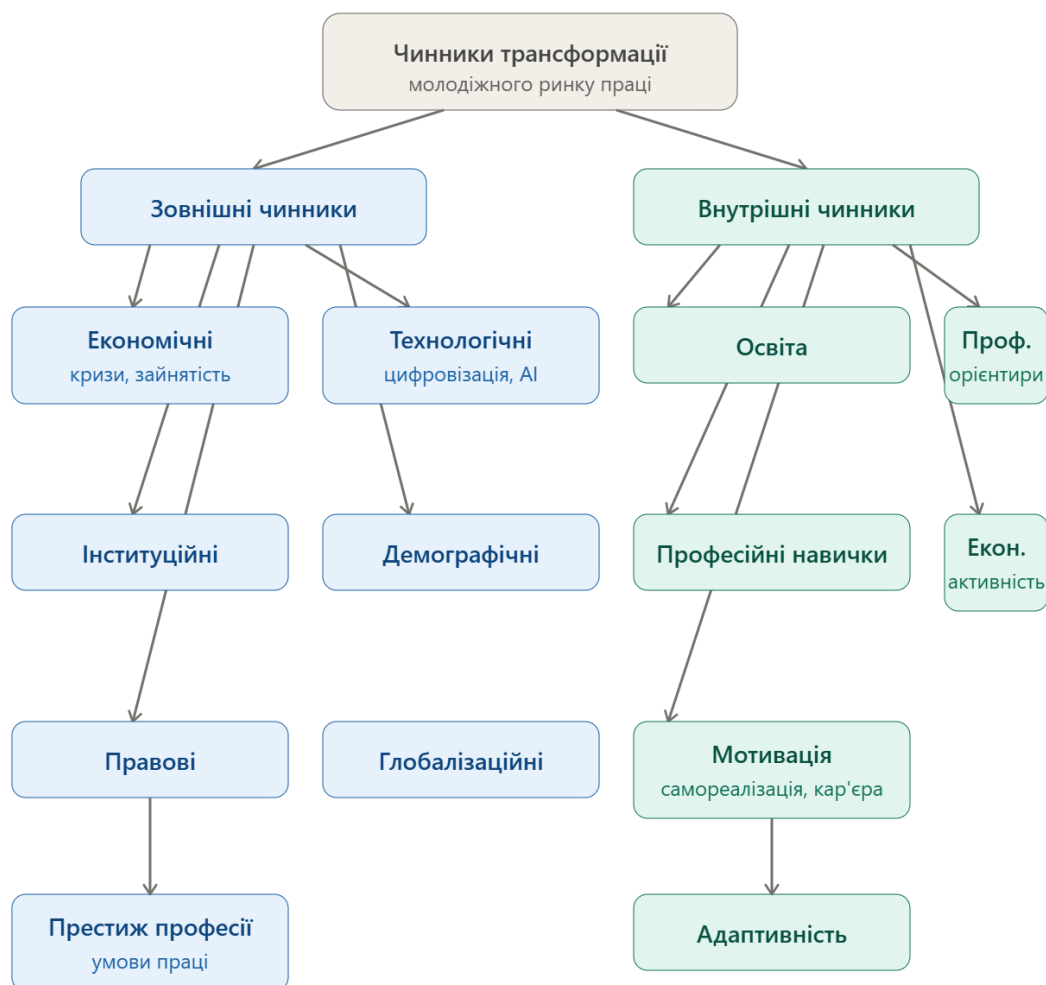

Рис. 1.3 Класифікація чинників трансформації молодіжного ринку праці
Джерело: складено автором на основі [24; 44; 45; 50; 53]

Представлена схема демонструє, що трансформація молодіжного ринку праці відбувається під впливом комплексу взаємопов'язаних зовнішніх і

внутрішніх факторів. При цьому зовнішні чинники значною мірою визначають загальні умови функціонування ринку праці, тоді як внутрішні чинники формують рівень конкурентоспроможності молоді та її здатність адаптуватися до сучасних соціально-економічних змін. Для більш детального аналізу доцільно систематизувати основні групи факторів впливу на молодіжний ринок праці у таблиці 1.6.

Таблиця 1.6

Основні фактори трансформації молодіжного ринку праці

Група факторів	Характеристика впливу
Економічні	Визначають рівень зайнятості, попит на робочу силу, рівень доходів та економічну стабільність
Демографічні	Впливають на обсяг трудових ресурсів, міграційні процеси та вікову структуру населення
Освітні	Формують професійні компетентності, рівень кваліфікації та конкурентоспроможність молоді
Технологічні	Пов'язані із цифровізацією, автоматизацією та розвитком нових професій
Інституційні	Визначають ефективність державної політики зайнятості та механізмів соціального захисту
Соціальні	Формують мотивацію молоді, професійні орієнтири та трудові цінності
Глобалізаційні	Впливають на міжнародну мобільність молоді та інтеграцію до глобального ринку праці
Воєнні	Спричиняють міграційні процеси, скорочення робочих місць та трансформацію структури зайнятості

Джерело: складено автором на основі [7; 15; 21; 24; 36].

Важливою складовою сучасного ринку праці виступає регіональний молодіжний ринок праці, функціонування якого визначається особливостями соціально-економічного розвитку окремих територій. В умовах децентралізації та посилення ролі територіальних громад значення регіонального аспекту функціонування ринку праці суттєво зростає, оскільки саме на місцевому рівні

формуються умови зайнятості населення, структура попиту на робочу силу та можливості професійної реалізації молоді.

Регіональний ринок праці молоді формується під впливом комплексу демографічних, економічних, соціально-трудова, освітніх та інституційних факторів. При цьому особливості функціонування молодіжного сегменту ринку праці можуть суттєво відрізнятися залежно від рівня економічного розвитку регіону, структури економіки, стану інфраструктури, освітнього потенціалу та інвестиційної привабливості території. У сучасних умовах державна політика зайнятості молоді повинна враховувати регіональну специфіку та потреби місцевих ринків праці.

Ключовими чинниками формування регіонального молодіжного ринку праці виступають демографічні процеси. Важливе значення мають чисельність молодого населення, вікова структура, рівень міграційної мобільності та географічне розташування регіону. Висока концентрація молоді у певному регіоні формує значний потенціал трудових ресурсів, однак водночас може посилювати конкуренцію за робочі місця [53].

Економічні фактори визначають загальний рівень розвитку регіонального ринку праці та можливості працевлаштування молоді. До них належать рівень економічного розвитку регіону, галузева структура економіки, інвестиційна привабливість, стан підприємницького середовища та рівень розвитку окремих секторів економіки. Регіони із диверсифікованою економікою, сприятливим бізнес-кліматом та високою інвестиційною активністю створюють значно більше можливостей для професійної реалізації молоді.

Суттєвий вплив на молодіжний ринок праці мають також соціально-трудова фактори, серед яких особливу роль відіграють рівень розвитку інфраструктури, якість життя населення, наявність кваліфікованої робочої сили та умови праці. Саме ці фактори формують привабливість регіону для молоді та визначають рівень її професійної мобільності.

Важливе місце серед чинників функціонування молодіжного ринку праці займає освітній фактор. Освіта формує професійний потенціал молоді, рівень

кваліфікації та конкурентоспроможність майбутніх працівників. Наявність розвиненої мережі закладів освіти, високий рівень професійної підготовки та доступність сучасних освітніх програм безпосередньо впливають на якість людського капіталу регіону. У сучасних умовах освіта розглядається як один із ключових інвестиційних ресурсів розвитку людського капіталу та забезпечення економічного зростання [3; 28].

Окрему роль відіграють інституційні фактори, які визначають ефективність функціонування системи державного регулювання ринку праці. До них належать діяльність органів місцевого самоврядування, регіональних центрів зайнятості, громадських організацій, а також ефективність механізмів підтримки молодіжної зайнятості. Саме інституційне середовище значною мірою визначає рівень соціального захисту молоді, доступність програм професійної підготовки та можливості інтеграції молодих фахівців у ринок праці. З метою узагальнення основних факторів впливу на функціонування регіонального молодіжного ринку праці доцільно систематизувати їх у таблиці 1.7.

Таблиця 1.7

Фактори впливу на регіональний молодіжний ринок праці

Група факторів	Характерні ознаки
Демографічні	Чисельність молоді, вікова структура населення, міграційні процеси, мобільність трудових ресурсів
Економічні	Рівень економічного розвитку регіону, інвестиційна привабливість, галузева структура економіки, бізнес-клімат
Соціально-трудова	Якість робочої сили, умови праці, рівень життя населення, розвиток інфраструктури
Освітні	Рівень професійної освіти, кількість закладів освіти, якість підготовки кадрів
Інституційні	Діяльність місцевих органів влади, центрів зайнятості, громадських організацій, програм підтримки молоді

Джерело: складено автором на основі [14; 45; 53].

Таким чином, регіональні чинники суттєво впливають на особливості функціонування молодіжного сегменту ринку праці та визначають можливості професійної реалізації молоді в окремих територіях. У сучасних умовах децентралізації та регіоналізації економічного розвитку важливого значення набуває формування ефективної регіональної політики зайнятості, яка повинна враховувати специфіку місцевих ринків праці, демографічні тенденції, освітній потенціал та економічні особливості регіонів.

Одним із найбільш масштабних чинників трансформації сучасного молодіжного ринку праці України стала повномасштабна військова агресія російської федерації. Війна спричинила глибокі структурні зміни в економіці держави, суттєво вплинула на систему зайнятості населення, трансформувала структуру попиту та пропозиції робочої сили, а також посилила соціально-економічні дисбаланси на ринку праці. Особливо вразливим до таких змін виявився молодіжний сегмент ринку праці, оскільки саме молодь найбільше залежить від доступності освіти, можливостей професійної адаптації та стабільності економічного середовища [24; 33].

Одним із ключових наслідків війни стало суттєве скорочення кількості робочих місць, особливо у регіонах, які зазнали активних бойових дій. Руйнування підприємств, погіршення інвестиційного клімату, зниження економічної активності та релокація бізнесу призвели до зростання рівня безробіття серед молоді й обмеження можливостей працевлаштування молодих фахівців. Найбільшого негативного впливу зазнали сфери малого та середнього бізнесу, торгівлі, сфери послуг, освіти та окремі галузі промисловості [35; 75].

Суттєвий вплив війна здійснила і на міграційні процеси. Значна частина молоді була змушена змінити місце проживання через загрозу безпеці, руйнування інфраструктури та скорочення можливостей працевлаштування у постраждалих регіонах. У результаті відбулося різке зростання внутрішньої та зовнішньої міграції молодого населення. Багато молодих людей переїхали до більш безпечних регіонів України або виїхали за кордон з метою навчання, працевлаштування та отримання соціального захисту [24; 78].

Внутрішня міграція молоді спричинила посилення конкуренції на регіональних ринках праці. У приймаючих регіонах зросла кількість претендентів на вакансії, що ускладнило процес працевлаштування та підвищило конкуренцію серед молодих працівників. Водночас окремі регіони зіткнулися із дефіцитом кадрів через масовий виїзд молоді та скорочення чисельності економічно активного населення.

Окремою проблемою стало погіршення якості освіти та обмеження доступу молоді до освітніх послуг. Воєнні дії призвели до руйнування навчальних закладів, переходу на дистанційне навчання, втрати частини викладацького складу та зниження фінансування освітньої сфери. Це негативно вплинуло на рівень професійної підготовки молоді та її конкурентоспроможність на ринку праці [33].

Війна також спричинила суттєву трансформацію структури пропозиції робочої сили в Україні. Зміни відбулися під впливом мобілізаційних процесів, внутрішньої та зовнішньої міграції, втрати частини економічно активного населення, а також структурної перебудови економіки. У результаті зросла потреба у працівниках окремих галузей, пов'язаних із безпекою, логістикою, цифровими технологіями, будівництвом та післявоєнним відновленням інфраструктури. З метою візуалізації основних змін структури пропозиції робочої сили в умовах війни доцільно представити відповідну схему (рис. 1.4).

Представлена схема демонструє, що війна спричинила комплексні зміни у структурі молодіжного ринку праці України та вплинула практично на всі складові системи зайнятості населення. Особливо негативними наслідками стали зростання безробіття серед молоді, активізація міграційних процесів, погіршення якості освіти та посилення регіональних диспропорцій на ринку праці. Для узагальнення основних наслідків війни для молодіжного ринку праці доцільно систематизувати їх у таблиці 1.8.

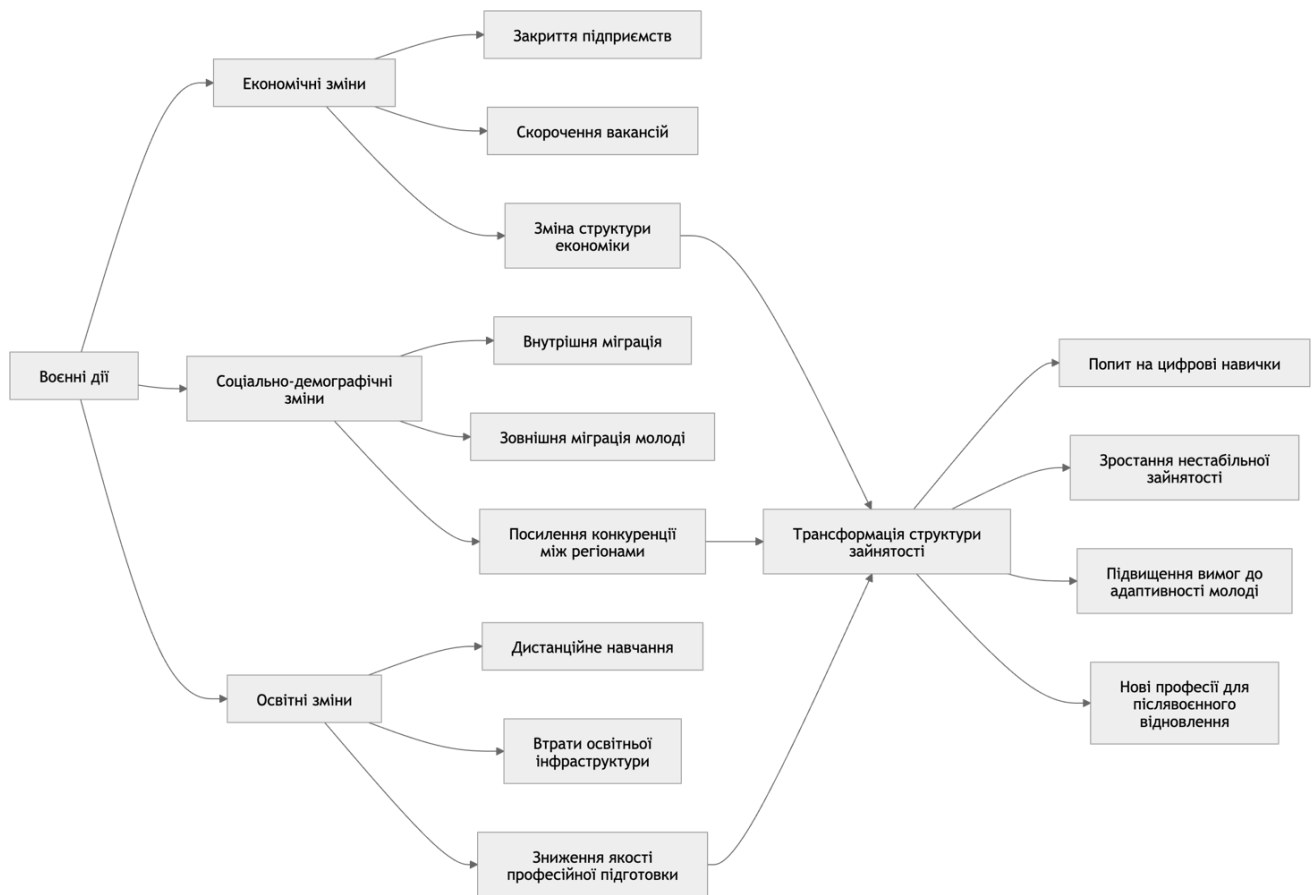

Рис. 1.4 Основні фактори зміни структури пропозиції робочої сили в Україні в умовах війни

Джерело: складено автором на основі [24; 33; 35; 75; 78].

Таким чином, війна стала одним із визначальних чинників трансформації молодіжного ринку праці України та суттєво змінила умови професійної реалізації молоді. Воєнні дії спричинили масштабні економічні, демографічні та соціальні зміни, що негативно вплинули на рівень зайнятості, якість освіти та структуру пропозиції робочої сили. Водночас післявоєнне відновлення економіки потребуватиме активного залучення молоді до процесів відбудови держави, розвитку інноваційних секторів економіки та формування сучасного конкурентоспроможного ринку праці.

Сучасний етап розвитку світової економіки характеризується поглибленням процесів глобалізації та активною цифровою трансформацією суспільства, що суттєво впливає на функціонування ринку праці та змінює підходи до організації

зайнятості населення. У таких умовах молодіжний сегмент ринку праці зазнає найбільш динамічних змін, оскільки саме молодь найшвидше адаптується до нових технологічних і соціально-економічних умов [6].

Таблиця 1.8

Основні наслідки війни для молодіжного ринку праці України

Наслідок	Характеристика впливу
Скорочення робочих місць	Зменшення можливостей працевлаштування молоді
Зростання безробіття	Посилення соціальної нестабільності та економічної вразливості молоді
Внутрішня та зовнішня міграція	Відтік молодого населення та посилення конкуренції між регіонами
Погіршення якості освіти	Зниження рівня професійної підготовки молодих фахівців
Трансформація структури зайнятості	Зростання попиту на нові професії та цифрові компетентності
Посилення регіональних диспропорцій	Нерівномірний розвиток регіональних ринків праці
Зростання нестабільної зайнятості	Поширення тимчасової та неформальної роботи
Втрата людського капіталу	Зниження трудового та інтелектуального потенціалу держави

Джерело: складено автором на основі [24; 33; 35; 75; 78].

Глобалізація сприяє інтеграції національних економік у світовий економічний простір, розширенню міжнародного співробітництва та посиленню конкуренції на ринку праці. Для молоді це створює нові можливості для професійної реалізації, міжнародної мобільності, навчання та працевлаштування за кордоном. Сучасні молоді працівники мають доступ до міжнародних освітніх програм, глобальних цифрових платформ зайнятості та дистанційної роботи у міжнародних компаніях. Водночас відкритість глобального ринку праці посилює конкуренцію між працівниками різних країн і підвищує вимоги до рівня професійної підготовки молоді [12; 15].

Суттєвий вплив на трансформацію молодіжної зайнятості має цифровізація економіки. Активне впровадження цифрових технологій, автоматизація виробничих процесів, розвиток інформаційних систем і штучного інтелекту змінюють структуру попиту на робочу силу та формують нові вимоги до професійних компетентностей працівників. У сучасних умовах роботодавці дедалі більше потребують фахівців, які володіють цифровими навичками, здатні працювати із сучасними інформаційними технологіями та швидко адаптуватися до технологічних змін [7; 8].

Одним із ключових напрямів трансформації ринку праці є розвиток сфери інформаційних технологій. ІТ-сектор став одним із найбільш динамічних і конкурентоспроможних сегментів сучасної економіки, що забезпечує значну кількість нових робочих місць для молоді. Саме молоді працівники є основними учасниками процесів цифрової трансформації, розвитку стартапів, платформної економіки та інноваційного підприємництва. У сучасних умовах зростає попит на спеціалістів у сферах програмування, кібербезпеки, аналізу даних, цифрового маркетингу, вебдизайну, розробки програмного забезпечення та управління цифровими проєктами [36].

Особливого значення набуває вплив штучного інтелекту на ринок праці. Використання ШІ-технологій сприяє автоматизації рутинних операцій і поступово змінює структуру зайнятості. Частина традиційних професій трансформується або зникає, натомість з'являються нові професії, пов'язані з управлінням цифровими системами, аналізом великих масивів даних і розробкою інноваційних технологій. За таких умов ключовою конкурентною перевагою молоді стає здатність швидко освоювати нові технології та постійно розвиватися професійно [1].

Поширення цифрових технологій сприяло також розвитку дистанційної роботи та нових форм зайнятості. Пандемія COVID-19 та подальші трансформації ринку праці значно прискорили розвиток дистанційного формату праці, гіг-економіки, фрілансу та платформної зайнятості. Для молоді такі форми праці створюють додаткові можливості поєднання навчання та роботи, співпраці

з міжнародними компаніями та професійної мобільності. Водночас нестандартні форми зайнятості супроводжуються ризиками нестабільності доходів, відсутності соціальних гарантій і посилення конкуренції на глобальному ринку праці [32].

У сучасних умовах цифровізації суттєво змінюються і вимоги до професійних компетентностей працівників. Роботодавці дедалі більше орієнтуються не лише на рівень формальної освіти, а й на наявність практичних навичок, цифрової грамотності, здатності до критичного мислення, адаптивності та професійної гнучкості. Особливого значення набувають міждисциплінарні компетентності, комунікативні навички та здатність працювати в міжнародному середовищі [28]. З метою узагальнення основних напрямів впливу глобалізації та цифровізації на молодіжний ринок праці доцільно подати їх у вигляді таблиці 1.9.

Таблиця 1.9

Вплив глобалізації та цифровізації на молодіжний ринок праці

Чинник	Основні прояви впливу
Глобалізація	Посилення міжнародної конкуренції, академічна та трудова мобільність молоді
Цифровізація	Поширення цифрових технологій та трансформація структури зайнятості
Розвиток ІТ-сфери	Формування нових професій та зростання попиту на цифрові компетентності
Штучний інтелект	Автоматизація праці та зміна професійної структури ринку праці
Дистанційна робота	Поява гнучких форм зайнятості та міжнародної дистанційної праці
Платформна економіка	Розвиток фрилансу, гіг-зайнятості та цифрових платформ праці
Нові вимоги до компетентностей	Зростання значення цифрових навичок, адаптивності та soft skills

Джерело: складено автором на основі [1; 7; 8; 28; 36].

Трансформація ринку праці в умовах цифровізації та глобалізації зумовлює необхідність формування нових професійних компетентностей

молоді. У сучасній економіці конкурентоспроможність працівника визначається не лише рівнем формальної освіти, а й здатністю швидко адаптуватися до змін, постійно оновлювати професійні знання та ефективно працювати в умовах цифрового середовища [28].

Однією з ключових характеристик сучасного ринку праці стала концепція «навчання впродовж життя» (lifelong learning), яка передбачає безперервний процес професійного розвитку та оновлення компетентностей протягом усього трудового життя людини. В умовах швидкого розвитку технологій та трансформації професійної структури зайнятості постійне навчання стає необхідною умовою професійної стабільності та конкурентоспроможності молоді [7].

У цифровій економіці особливого значення набувають цифрові компетентності. Сучасні молоді працівники повинні володіти навичками роботи з інформаційними системами, цифровими платформами, онлайн-комунікацією, аналізом даних і сучасними програмними продуктами. Високий рівень цифрової грамотності є необхідною передумовою ефективної професійної діяльності у більшості сфер сучасної економіки [8].

Поряд із професійними та цифровими навичками дедалі більшого значення набувають м'які навички (soft skills) – універсальні гнучкі навички, які забезпечують ефективну взаємодію у професійному середовищі. До них належать комунікаційні здібності, критичне мислення, емоційний інтелект, здатність працювати в команді, креативність, лідерські якості та навички управління часом. Саме вони забезпечують здатність молоді адаптуватися до нестабільних умов сучасного ринку праці та ефективно працювати в умовах високої конкуренції [36].

В умовах глобалізації важливою компетентністю стає міжкультурна комунікація. Інтеграція до міжнародного освітнього та професійного простору потребує від молоді володіння іноземними мовами, здатності працювати у мультикультурному середовищі та розуміння особливостей міжнародної професійної взаємодії. Саме міжкультурна компетентність забезпечує

можливість ефективної професійної реалізації молоді в умовах глобального ринку праці [15].

Сучасний ринок праці також висуває високі вимоги до адаптивності та професійної гнучкості працівників. Швидкі технологічні зміни, розвиток нових професій та нестабільність економічного середовища вимагають від молоді здатності швидко змінювати професійні орієнтири, освоювати нові види діяльності та ефективно реагувати на зміни ринкових умов. З метою узагальнення основних компетентностей молоді в умовах цифрової економіки доцільно систематизувати їх у таблиці 1.10.

Таблиця 1.10

Ключові компетентності молоді в умовах цифрової економіки

Компетентність	Характеристика
Lifelong learning	Здатність до постійного професійного розвитку та навчання
Цифрові навички	Володіння сучасними цифровими технологіями та інформаційними системами
Soft skills	Комунікаційні навички, критичне мислення, креативність, емоційний інтелект
Міжкультурна компетентність	Здатність працювати у міжнародному та мультикультурному середовищі
Адаптивність	Швидке пристосування до змін ринку праці та нових умов професійної діяльності
Професійна гнучкість	Готовність до перекваліфікації та зміни професійної діяльності

Джерело: складено автором на основі [7; 8; 15; 28; 36].

Сучасна цифрова економіка формує нові вимоги до професійної підготовки молоді та трансформує систему компетентностей, необхідних для ефективної професійної діяльності. В умовах глобалізації, цифровізації та швидких технологічних змін конкурентоспроможність молоді дедалі більше залежить від рівня цифрової грамотності, професійної гнучкості, здатності до безперервного навчання та адаптації до нових умов функціонування ринку праці.

Отже, сучасний молодіжний ринок праці функціонує в умовах масштабних трансформаційних процесів, зумовлених впливом глобалізації, цифровізації,

технологічного розвитку, воєнних викликів і структурних змін економіки. Встановлено, що ринок праці молоді формується під впливом комплексу взаємопов'язаних зовнішніх і внутрішніх факторів, серед яких особливе значення мають економічні, демографічні, освітні, інституційні та технологічні чинники. Водночас професійні орієнтири та мотивація молоді дедалі більше визначаються прагненням до професійної самореалізації, гнучких форм зайнятості, міжнародної мобільності та розвитку цифрових компетентностей.

Висновки до розділу 1

1. Ринок праці є однією з ключових складових ринкової економіки, яка забезпечує розподіл трудових ресурсів між галузями, регіонами та видами економічної діяльності. Формування ефективного та конкурентоспроможного ринку праці виступає важливою передумовою соціально-економічного розвитку держави, підвищення рівня зайнятості населення та забезпечення економічної стабільності України в умовах сучасних трансформаційних процесів. У результаті дослідження теоретичних засад функціонування ринку праці встановлено, що дана категорія характеризується складною системою соціально-економічних, політичних та інституційних відносин, пов'язаних із формуванням, розподілом та використанням робочої сили. Проаналізовано основні теоретичні підходи до дослідження ринку праці, серед яких виділено класичний, неокласичний, кейнсіанський, монетаристський, марксистський та інституційний напрями. Встановлено, що кожен із зазначених підходів акцентує увагу на окремих аспектах функціонування ринку праці, однак жоден із них не забезпечує комплексного пояснення сучасних трансформацій соціально-трудових відносин. Досліджено також основні моделі ринку праці — японську, американську та шведську, особливості яких визначаються специфікою державної політики зайнятості, економічного розвитку та соціального регулювання у відповідних країнах. Визначено, що сучасний ринок праці

формується під впливом як кількісних, так і якісних характеристик трудових ресурсів, серед яких пріоритетного значення набувають рівень освіти, професійної підготовки, умови праці та розвиток людського капіталу.

2. У ході дослідження молодіжного сегменту ринку праці встановлено, що молодь є важливим стратегічним ресурсом економічного розвитку держави та основою формування майбутнього трудового потенціалу. Молодіжний ринок праці визначено як специфічний сегмент системи соціально-трудова відносин, який охоплює взаємодію держави, роботодавців та молодих громадян віком від 14 до 35 років щодо забезпечення зайнятості та професійної реалізації. Визначено основні переваги молодих працівників, серед яких виділено високий рівень адаптивності, професійну мобільність, технологічну грамотність, інноваційний потенціал та здатність швидко освоювати нові форми праці. Водночас встановлено, що саме молодь є найбільш вразливим сегментом ринку праці через нестачу практичного досвіду, нестабільність зайнятості, високий рівень безробіття та посилення міграційних процесів. Обґрунтовано, що ефективне функціонування молодіжного ринку праці потребує комплексної державної політики, спрямованої на підтримку зайнятості молоді, розвиток професійної освіти, стимулювання роботодавців до працевлаштування молодих фахівців та формування сучасної системи професійної адаптації молоді.

3. Визначено, що сучасний молодіжний ринок праці функціонує під впливом комплексу зовнішніх і внутрішніх факторів економічного, демографічного, соціального, освітнього, інституційного та технологічного характеру. Встановлено, що ключову роль у професійній реалізації молоді відіграють професійні орієнтири, мотивація до праці, самореалізація, рівень освіти, цифрові навички та здатність до професійної адаптації. Серед регіональних чинників функціонування молодіжного ринку праці виділено демографічні, економічні, соціально-трудова, освітні та інституційні фактори, які визначають особливості зайнятості молоді в окремих регіонах України.

4. Особливу увагу приділено сучасним трансформаційним процесам, які суттєво змінюють структуру молодіжної зайнятості. Встановлено, що

повномасштабна війна стала одним із визначальних чинників трансформації ринку праці України, спричинивши масштабні міграційні процеси, скорочення робочих місць, посилення регіональних диспропорцій та погіршення якості освітньої підготовки молоді. Водночас визначено, що глобалізація, цифровізація, розвиток інформаційних технологій, дистанційної роботи та штучного інтелекту формують нові вимоги до професійних компетентностей молоді та створюють нові можливості професійної реалізації на міжнародному ринку праці.

5. У результаті дослідження обґрунтовано, що для забезпечення конкурентоспроможності молоді в сучасних умовах особливого значення набувають цифрові компетентності, soft skills, міжкультурна комунікація, професійна гнучкість, адаптивність і готовність до навчання впродовж життя. Саме розвиток людського капіталу, професійної мобільності та сучасних компетентностей є ключовою передумовою ефективної інтеграції молоді в сучасний ринок праці та забезпечення стійкого соціально-економічного розвитку України в умовах європейської інтеграції.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ТА ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ МОЛОДІЖНОГО РИНКУ ПРАЦІ

2.1 Сучасний стан молодіжного ринку праці в Україні

Сучасний молодіжний ринок праці України функціонує в умовах складних соціально-економічних трансформацій, спричинених глобалізаційними процесами, цифровізацією економіки, демографічними змінами та наслідками повномасштабної війни. Ефективне використання трудового потенціалу молоді є важливою передумовою забезпечення економічного розвитку держави, підвищення її конкурентоспроможності та формування стійкого людського капіталу. Саме молодь виступає найбільш мобільною, адаптивною та інноваційно орієнтованою соціальною групою, здатною швидко реагувати на зміни сучасного ринку праці.

Водночас молодіжний сегмент ринку праці залишається одним із найбільш вразливих через високий рівень безробіття, нестачу практичного досвіду, професійну невідповідність між освітою та потребами роботодавців, а також посилення трудової й освітньої міграції молоді. У сучасних умовах державна політика у сфері молодіжної зайнятості набуває особливого значення, оскільки саме від ефективності механізмів регулювання працевлаштування молоді залежать рівень соціально-економічної стабільності країни та перспективи її післявоєнного відновлення.

Система регулювання молодіжного ринку праці в Україні охоплює комплекс законодавчих, організаційних, економічних і соціальних механізмів, спрямованих на забезпечення зайнятості молоді, підвищення її конкурентоспроможності та підтримку професійної реалізації. Формування сучасної моделі молодіжної політики здійснюється на національному,

регіональному та місцевому рівнях із залученням державних органів, освітніх установ, міжнародних організацій, молодіжних центрів та роботодавців.

З метою комплексного дослідження сучасного стану молодіжного ринку праці України доцільно розглянути основні складові системи його функціонування, серед яких особливе значення мають:

- нормативно-правове забезпечення молодіжної політики;
- організаційно-економічний механізм регулювання молодіжної зайнятості;
- діяльність державних та регіональних інституцій підтримки молоді;
- сучасні програми сприяння працевлаштуванню молоді;
- міжнародне співробітництво у сфері молодіжної політики;
- проблеми та перспективи функціонування молодіжного ринку праці в Україні.

Для узагальнення основних елементів системи регулювання молодіжного ринку праці в Україні доцільно представити відповідну структурну схему (рис. 2.1). Представлена схема демонструє, що система регулювання молодіжного ринку праці України має багаторівневий характер та включає широкий спектр інституційних механізмів підтримки молоді. Водночас ефективність функціонування цієї системи значною мірою залежить від узгодженості державної політики, рівня фінансування програм підтримки молоді та здатності адаптувати механізми регулювання до сучасних викликів ринку праці.

Формування сучасного молодіжного ринку праці України значною мірою залежить від демографічних та економічних процесів, які визначають обсяг трудових ресурсів, рівень економічної активності населення та можливості працевлаштування молоді. У сучасних умовах демографічна ситуація в Україні характеризується скороченням чисельності населення, посиленням міграційних процесів, зниженням народжуваності та старінням населення, що суттєво впливає на структуру ринку праці та перспективи його розвитку [43; 53].

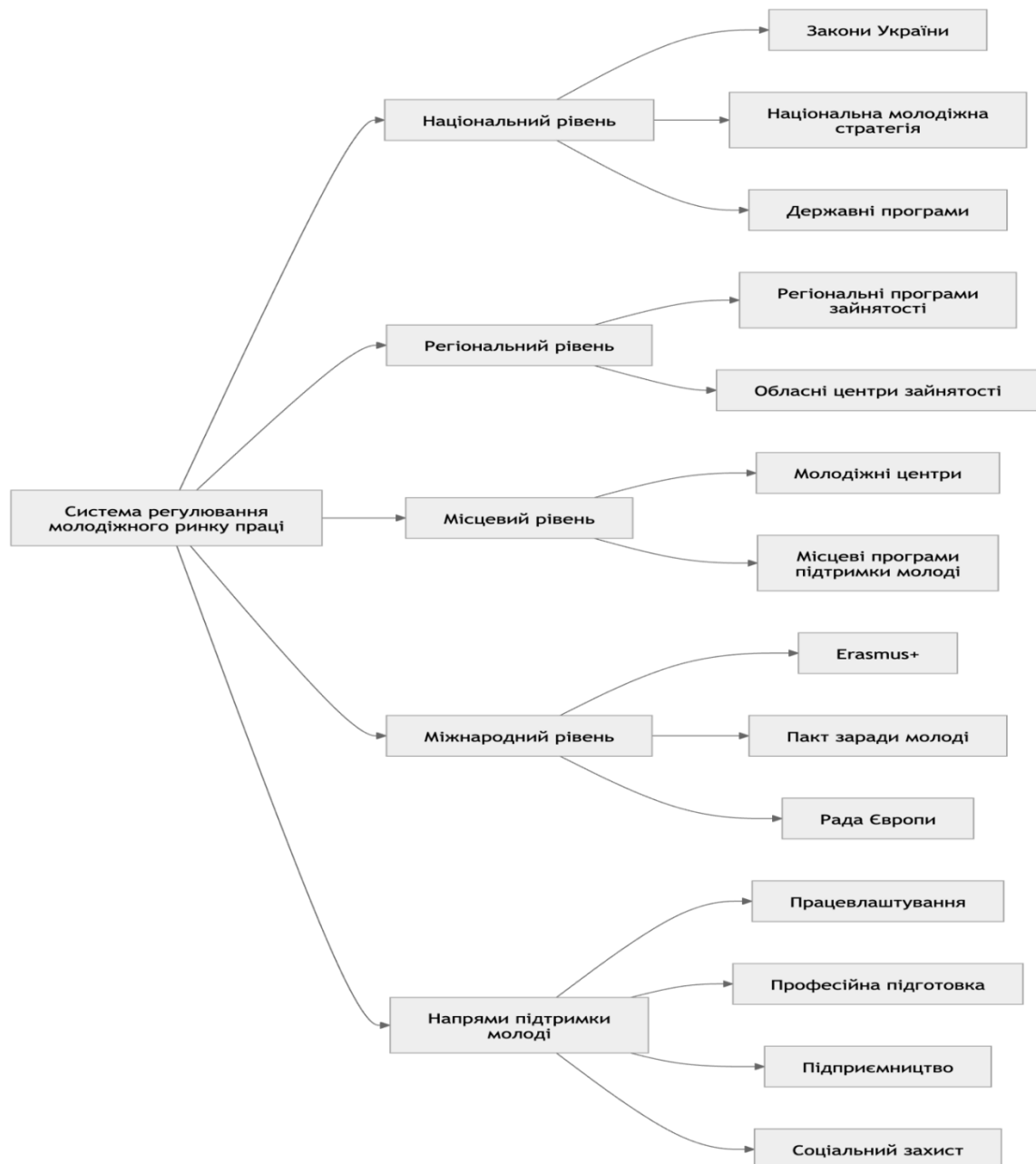

Рис. 2.1 Система регулювання молодіжного ринку праці в Україні

Джерело: складено автором на основі [7; 8; 15; 28; 36].

Молодь є важливою складовою економічно активного населення держави, оскільки саме ця соціально-демографічна група забезпечує формування майбутнього трудового потенціалу країни. Водночас протягом останніх років в Україні спостерігається тенденція до скорочення частки молоді в загальній структурі населення, що зумовлено як демографічною кризою, так і активізацією міграційних процесів. Особливо негативно на демографічну ситуацію вплинула повномасштабна війна, яка спричинила масштабне переміщення населення,

зростання зовнішньої міграції та втрату частини трудового потенціалу держави [24; 78].

Війна суттєво трансформувала структуру економічно активного населення України. Значна частина молоді була змушена змінити місце проживання, виїхати за кордон або перейти до нестабільних форм зайнятості. Водночас скорочення кількості робочих місць, релокація підприємств та погіршення економічної ситуації призвели до посилення дисбалансів між попитом і пропозицією робочої сили [35].

Одним із ключових демографічних чинників формування молодіжного ринку праці є міграція. Сучасна українська молодь характеризується високим рівнем мобільності, що пов'язано із прагненням до отримання якісної освіти, професійної реалізації та вищого рівня доходів. У сучасних умовах значна частина молоді орієнтується на навчання та працевлаштування за кордоном, що посилює проблему відтоку людського капіталу й скорочення трудових ресурсів держави [24].

Водночас міграційні процеси мають неоднозначний вплив на економіку країни. З одного боку, зовнішня міграція сприяє отриманню молоддю міжнародного професійного досвіду, розвитку міжкультурних компетентностей та інтеграції у глобальний ринок праці. З іншого боку, тривалий відтік молодого населення призводить до дефіциту кваліфікованих кадрів, зниження економічної активності та поглиблення демографічної кризи.

Важливим економічним фактором формування молодіжного ринку праці є рівень економічної активності населення. В умовах воєнної економіки та нестабільності ринку праці спостерігається скорочення кількості економічно активного населення, посилення регіональних диспропорцій і зростання конкуренції за робочі місця. Особливо складною залишається ситуація для молоді без професійного досвіду, яка має обмежені можливості інтеграції у ринок праці [75].

З метою узагальнення основних демографічних та економічних передумов формування молодіжного ринку праці доцільно подати їх у вигляді структурної схеми (рис. 2.2).

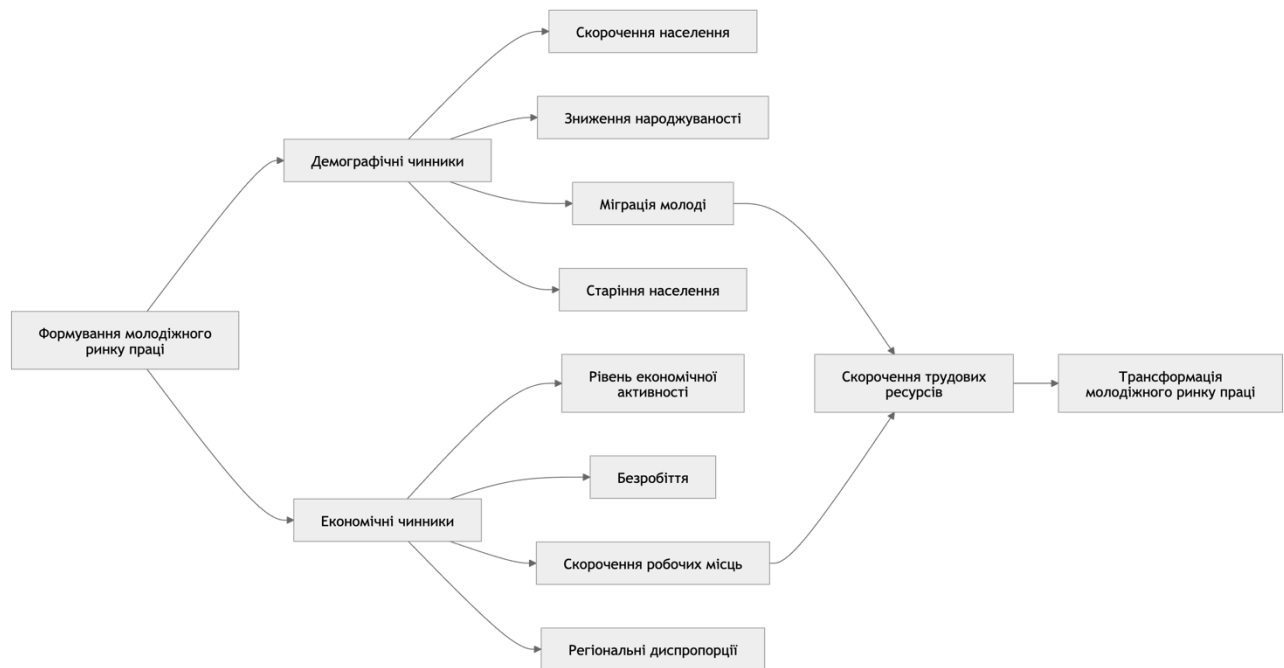

Рис. 2.2 Демографічні та економічні чинники формування молодіжного ринку праці України

Джерело: складено автором на основі [24; 43; 53; 75; 78].

Представлена схема демонструє, що сучасний молодіжний ринок праці України формується під впливом комплексу демографічних та економічних чинників, які взаємопов'язані між собою. Особливий вплив на функціонування ринку праці здійснюють війна, міграційні процеси та скорочення трудових ресурсів, що посилюють структурні дисбаланси на ринку праці й ускладнюють процес професійної реалізації молоді. Для узагальнення основних демографічних характеристик молодіжного ринку праці доцільно систематизувати їх у таблиці 2.1.

Одним із ключових показників ефективності функціонування молодіжного ринку праці є рівень зайнятості та безробіття молодого населення. Саме ці показники відображають ступінь інтеграції молоді у систему соціально-трудових відносин, рівень використання трудового потенціалу держави та ефективність

державної політики у сфері зайнятості. У сучасних умовах український молодіжний ринок праці характеризується високим рівнем нестабільності, посиленням структурних дисбалансів та зростанням ризиків безробіття серед молоді [18; 21].

Таблиця 2.1

Основні демографічні показники молоді України

Показник	Характеристика впливу на ринок праці
Частка молоді у структурі населення	Формує обсяг потенційних трудових ресурсів
Рівень економічної активності молоді	Визначає участь молоді у ринку праці
Міграційні процеси	Впливають на обсяг та структуру трудового потенціалу
Рівень народжуваності	Формує довгострокові перспективи трудових ресурсів
Внутрішнє переміщення населення	Посилює регіональні диспропорції зайнятості
Скорочення трудових ресурсів	Зумовлює дефіцит кадрів у окремих галузях економіки

Джерело: складено автором на основі [24; 43; 53; 75; 78].

Рівень зайнятості молоді в Україні залишається нижчим порівняно з економічно активним населенням старших вікових груп. Основними причинами такої ситуації є недостатній професійний досвід молодих фахівців, невідповідність між системою освіти та потребами роботодавців, поширення нестабільних форм зайнятості та обмежені можливості отримання першого робочого місця [54; 69].

Особливо складною ситуація стала після початку повномасштабної війни, яка спричинила значне скорочення кількості робочих місць, активізацію міграційних процесів і трансформацію структури економіки. Частина молоді втратила можливість працювати через релокацію підприємств, скорочення виробництва або вимушене переміщення до інших регіонів чи за кордон [75].

Важливим показником стану молодіжного ринку праці є рівень молодіжного безробіття (youth unemployment). За даними міжнародних організацій, молодіжне безробіття традиційно перевищує загальний рівень безробіття населення, оскільки молоді люди є менш конкурентоспроможними через нестачу професійного досвіду та труднощі з адаптацією на ринку праці [21]. Водночас саме молодь швидше реагує на кризові явища в економіці та першою потрапляє під скорочення зайнятості.

Суттєвою проблемою сучасного молодіжного ринку праці є також поширення категорії NEET-молоді (Not in Employment, Education or Training), тобто молодих людей, які не працюють, не навчаються та не проходять професійну підготовку. Зростання частки NEET-молоді негативно впливає на формування людського капіталу, рівень економічної активності населення та соціальну стабільність держави [80].

У сучасних умовах також спостерігаються гендерні відмінності у структурі молодіжної зайнятості. Молоді жінки частіше стикаються із проблемами нестабільної зайнятості, нижчим рівнем доходів та складнощами поєднання професійної діяльності із сімейними обов'язками. Водночас чоловіки більшою мірою залучені до сфер фізичної праці та галузей, що зазнали суттєвого впливу воєнних дій.

Помітними залишаються і відмінності між міським та сільським молодіжним ринком праці. Молодь у сільській місцевості має значно менший доступ до якісної освіти, сучасної інфраструктури та високооплачуваних робочих місць. У результаті спостерігається активна міграція молодого населення із сільської місцевості до великих міст або за кордон, що поглиблює демографічні та економічні диспропорції регіонального розвитку [43].

Для аналізу динаміки молодіжного безробіття в Україні доцільно навести відповідну схему (рис. 2.3).

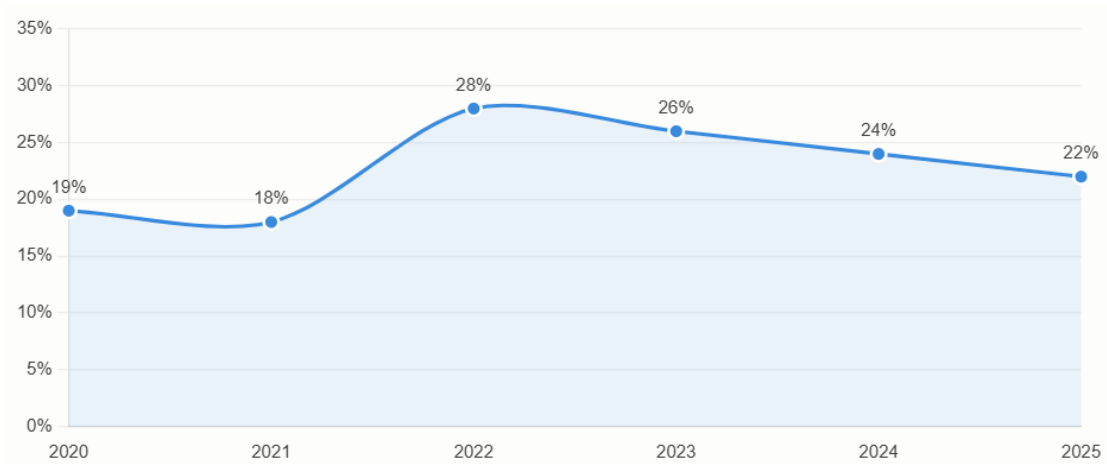

Рис. 2.3 Динаміка рівня молодіжного безробіття в Україні у 2020-2025 рр.
Джерело: складено автором на основі [18; 21; 43; 75].

Представлений графік демонструє різке зростання рівня молодіжного безробіття у 2022 році під впливом повномасштабної війни та поступову стабілізацію ситуації у наступні роки. Водночас навіть за умов часткового відновлення економічної активності рівень безробіття серед молоді залишається високим порівняно з довоєнним періодом. Для більш детального аналізу основних показників молодіжного ринку праці доцільно систематизувати їх у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Основні показники молодіжного ринку праці України у 2020-2025 рр.

Показник	2020	2021	2022	2023	2024	2025*
Рівень зайнятості молоді, %	47,2	48,1	39,4	41,3	43,5	44,8
Рівень молодіжного безробіття, %	19,0	18,0	28,0	26,0	24,0	22,0
Частка NEET-молоді, %	17,5	16,8	24,2	23,1	21,7	20,5
Частка молоді у складі економічно активного населення, %	28,4	27,9	26,1	25,4	24,9	24,2

*прогнозні оцінки.

Джерело: складено автором на основі [18; 21; 43; 75].

Таким чином, сучасний молодіжний ринок праці України характеризується високим рівнем безробіття, посиленням нестабільної зайнятості, активізацією міграційних процесів і зростанням частки NEET-молоді. Особливо негативний вплив на стан молодіжної зайнятості мали воєнні дії, які спричинили скорочення робочих місць і поглиблення структурних

диспропорцій на ринку праці. Водночас поступове відновлення економіки, розвиток цифрових форм зайнятості та інтеграція України до європейського економічного простору формують передумови для стабілізації молодіжного сегмента ринку праці в перспективі.

Для більш глибокого аналізу сучасного стану молодіжного ринку праці доцільно також проаналізувати структуру NEET-молоді та гендерні особливості молодіжної зайнятості.

Однією з найбільш проблемних тенденцій сучасного молодіжного ринку праці є зростання частки молодих людей, які не працюють, не навчаються та не проходять професійну підготовку. Поширення категорії NEET-молоді негативно впливає на формування людського капіталу, знижує рівень економічної активності населення та підвищує ризики соціальної ізоляції молоді. Особливо гостро дана проблема проявилася після початку повномасштабної війни, що супроводжувалася погіршенням доступу до освіти та скороченням можливостей працевлаштування.

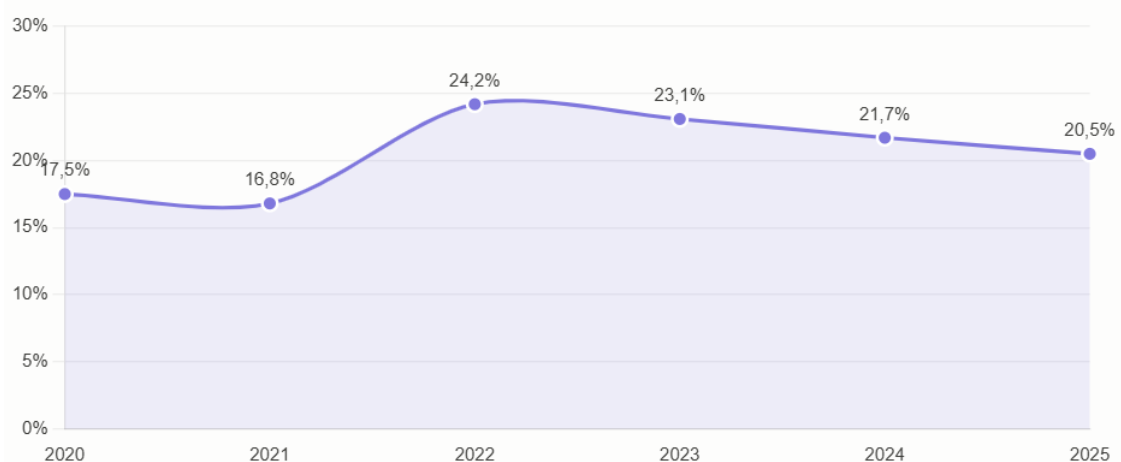

Рис. 2.4 Динаміка частки NEET-молоді в Україні у 2020–2025 рр.

Джерело: складено автором на основі [18; 21; 43; 75].

Представлений графік демонструє різке зростання частки NEET-молоді у 2022 році, що було спричинено погіршенням соціально-економічної ситуації, воєнними діями та активізацією міграційних процесів. Водночас у 2024-2025 рр. спостерігається поступове зниження даного показника, що свідчить про часткову стабілізацію молодіжного ринку праці.

Важливим аспектом аналізу молодіжного ринку праці є також дослідження гендерних відмінностей у рівні зайнятості молоді. У сучасних умовах молоді чоловіки та жінки мають різний рівень участі в ринку праці, що зумовлено як соціально-економічними факторами, так і структурними особливостями зайнятості в окремих галузях економіки.

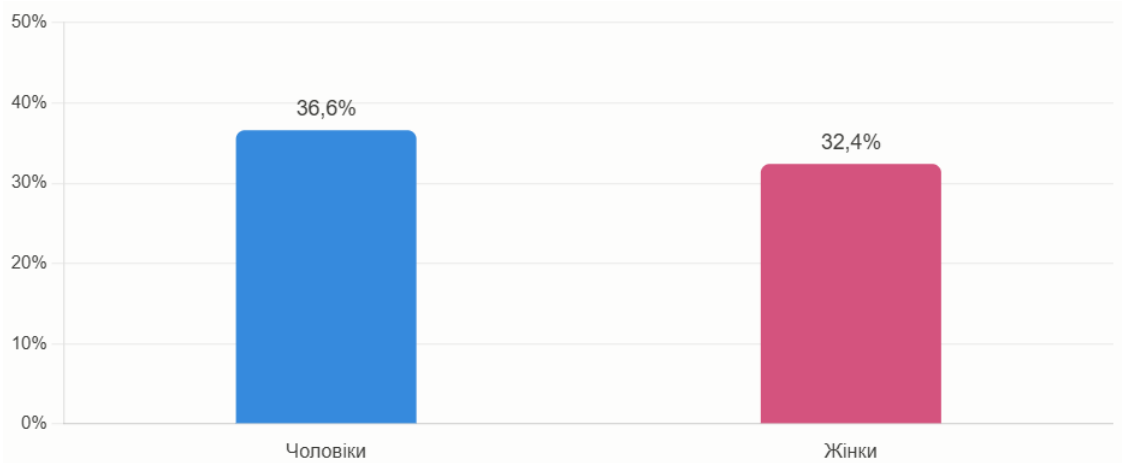

Рис. 2.5 Рівень зайнятості молоді за статтю у 2025 р., %

Джерело: складено автором на основі [17].

Графік демонструє наявність гендерних диспропорцій у структурі молодіжної зайнятості. Рівень зайнятості молодих чоловіків залишається вищим порівняно з рівнем зайнятості жінок, що пояснюється особливостями професійної структури зайнятості, різницею у рівні економічної активності та впливом соціальних факторів.

Суттєві відмінності спостерігаються також між міським і сільським молодіжним ринком праці. Молодь у сільській місцевості має нижчий рівень доступу до якісної освіти, сучасної інфраструктури та високооплачуваних робочих місць, що стимулює внутрішню міграцію до великих міст. Представлений графік свідчить про суттєво вищий рівень молодіжного безробіття у сільській місцевості (містечках, передмістях і сільській місцевості). Це пояснюється нижчим рівнем економічного розвитку окремих територій, обмеженими можливостями працевлаштування та недостатнім розвитком інфраструктури.

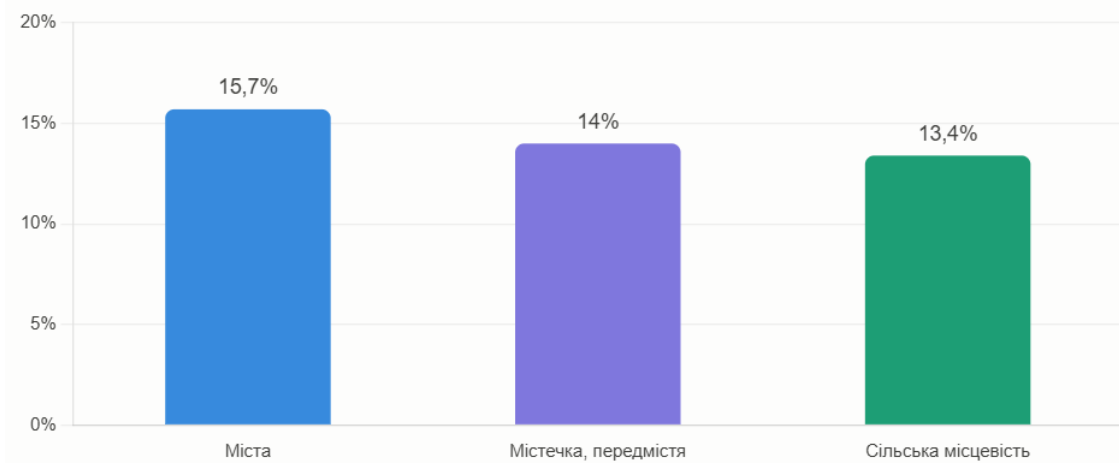

Рис. 2.6 Рівень молодіжного безробіття у міській та сільській місцевості у 2025 р., %

Джерело: складено автором на основі [18].

Таким чином, аналіз сучасного стану молодіжного ринку праці України дає підстави зробити висновок про наявність значних структурних диспропорцій у сфері молодіжної зайнятості. Особливо актуальними залишаються проблеми високого рівня молодіжного безробіття, поширення NEET-молоді, гендерних та регіональних дисбалансів, які суттєво посилюються під впливом воєнних дій і загальної економічної нестабільності.

Структура молодіжної зайнятості в Україні формується під впливом галузевих змін економіки, цифровізації, розвитку сфери послуг, поширення дистанційної роботи та зростання ролі самозайнятості. У сучасних умовах молодь дедалі частіше орієнтується не лише на традиційні форми зайнятості, а й на гнучкі моделі праці, які дозволяють поєднувати навчання, професійний розвиток та отримання доходу.

У галузевому розрізі значна частина молоді залучена до сфери послуг, торгівлі, освіти, інформаційних технологій, креативних індустрій, адміністративного обслуговування та малого бізнесу. Водночас промисловість, будівництво, аграрний сектор і транспорт також залишаються важливими напрямками працевлаштування молоді, особливо у регіонах із відповідною економічною спеціалізацією. Проте привабливість цих сфер для молоді значною

мірою залежить від рівня оплати праці, умов зайнятості, можливостей кар'єрного зростання та соціальних гарантій.

Окреме місце у структурі молодіжної зайнятості займає ІТ-сектор, який став одним із найбільш привабливих напрямів професійної реалізації для молоді. Це пояснюється високим рівнем доходів, можливістю дистанційної роботи, інтеграцією до міжнародного ринку праці та швидким розвитком цифрових професій. Водночас високий рівень конкуренції у цій сфері потребує від молодих фахівців постійного оновлення знань, володіння іноземними мовами та розвитку практичних навичок.

Значного поширення набувають нестандартні форми зайнятості: фріланс, самозайнятість, дистанційна робота, платформна зайнятість та гіг-економіка. Для молоді такі форми праці є привабливими через гнучкість, можливість працювати з різними замовниками та вихід на міжнародний ринок праці. Водночас вони пов'язані з ризиками нестабільного доходу, відсутності соціального захисту, нерегулярності зайнятості та складності довгострокового професійного планування. З метою узагальнення основних складових структури молодіжної зайнятості доцільно подати її у вигляді схеми (рис. 2.7).

Представлена схема демонструє, що структура молодіжної зайнятості в Україні є неоднорідною та поступово зміщується від традиційних форм праці до більш гнучких і цифровізованих моделей. Це створює для молоді нові можливості професійної реалізації, проте водночас посилює ризики соціальної незахищеності, нестабільності доходів та неформалізації трудових відносин.

Сучасний молодіжний ринок праці України характеризується наявністю низки системних проблем, які обмежують можливості професійної реалізації молоді та знижують ефективність використання її трудового потенціалу. Найбільш гострими серед них залишаються високий рівень молодіжного безробіття, невідповідність освітньої підготовки потребам роботодавців, відсутність практичного досвіду, нестабільність зайнятості, трудова міграція та регіональні диспропорції.

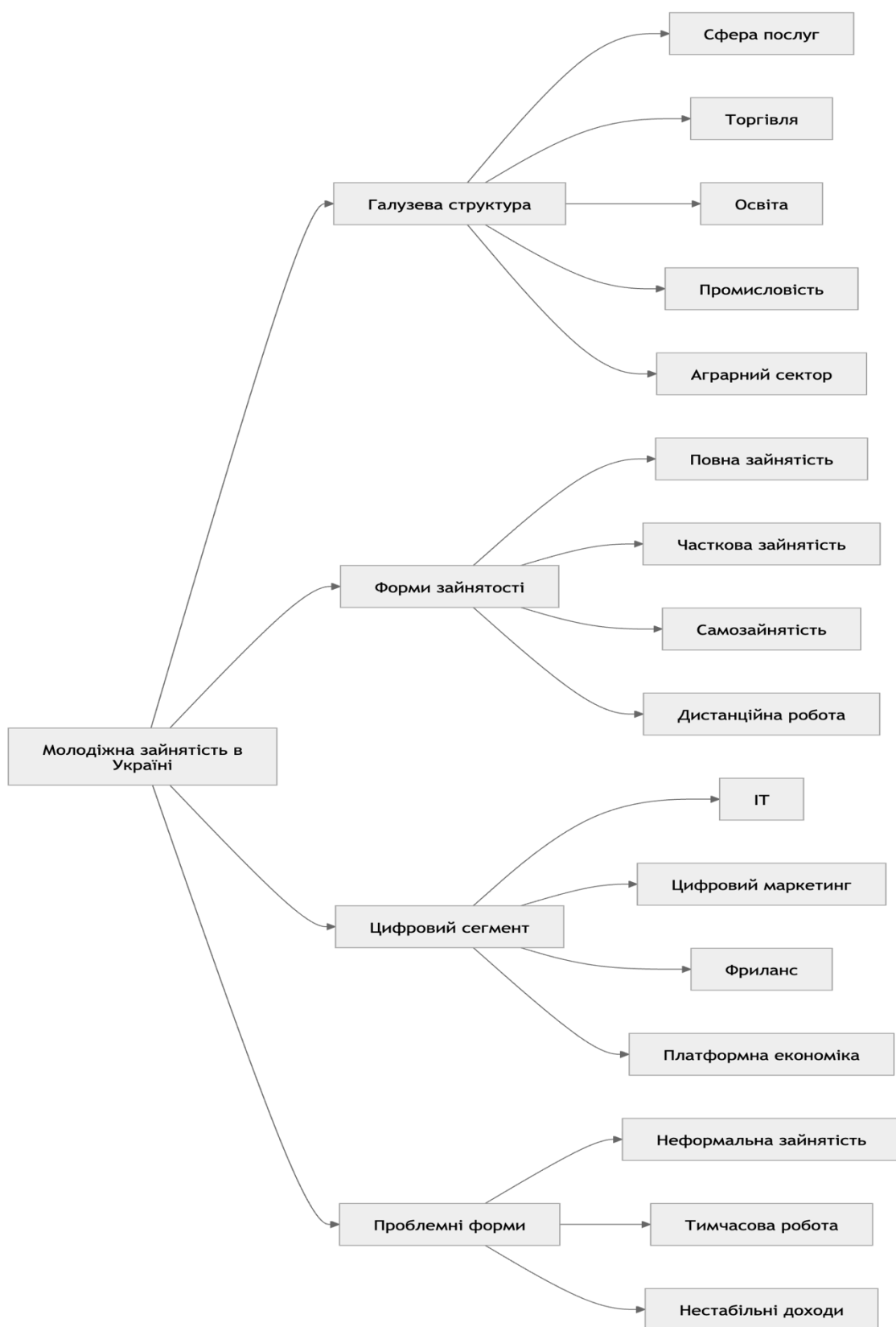

Рис. 2.7 Структура молодіжної зайнятості в Україні

Джерело: складено автором на основі [18; 21; 43; 75]

Однією з центральних проблем є безробіття серед молоді. Молоді люди частіше стикаються з труднощами працевлаштування через відсутність досвіду, недостатній рівень практичних навичок та обмежену кількість вакансій для початкового рівня. У результаті значна частина молоді змушена погоджуватися на тимчасову, низькооплачувану або неформальну роботу, що не завжди відповідає здобутій освіті та професійним очікуванням.

Не менш важливою проблемою є невідповідність між системою освіти та потребами ринку праці. Частина випускників закладів освіти не має достатнього рівня практичної підготовки або навичок, які безпосередньо потрібні роботодавцям. Це призводить до ситуації, коли молодь має формальну освіту, але не завжди є конкурентоспроможною на ринку праці.

Суттєвий вплив на молодіжний ринок праці має трудова міграція. Бажання отримати вищу оплату праці, кращі умови професійного розвитку та більшу соціальну захищеність стимулює молодь до виїзду за кордон. У довгостроковій перспективі це створює ризики втрати людського капіталу та дефіциту кваліфікованих кадрів в Україні.

Особливої гостроти проблема молодіжного ринку праці набула внаслідок повномасштабної війни. Воєнні дії спричинили скорочення кількості робочих місць, релокацію підприємств, руйнування інфраструктури, погіршення доступу до освіти та посилення регіональних диспропорцій. Молодь у постраждалих регіонах має значно менше можливостей для професійної реалізації, що стимулює внутрішню та зовнішню міграцію. З метою узагальнення ключових проблем молодіжного ринку праці України доцільно систематизувати їх у таблиці 2.3.

Таким чином, проблеми сучасного молодіжного ринку праці України мають комплексний характер і пов'язані як із загальним станом економіки, так і з особливостями професійної інтеграції молоді. Їх подолання потребує узгодження освітньої, економічної, соціальної та молодіжної політики, а також створення умов для продуктивної зайнятості та професійної самореалізації молоді.

Таблиця 2.3

Ключові проблеми сучасного молодіжного ринку праці України

Проблема	Характеристика прояву	Наслідки для молоді та економіки
Молодіжне безробіття	Обмежена кількість робочих місць для молоді	Зниження доходів, соціальна вразливість, міграція
Невідповідність освіти потребам ринку праці	Недостатній рівень практичних навичок	Складність працевлаштування за спеціальністю
Відсутність досвіду роботи	Роботодавці надають перевагу досвідченим працівникам	Ускладнення отримання першого робочого місця
Трудова міграція	Виїзд молоді за кордон для навчання та праці	Втрата людського капіталу
Регіональні диспропорції	Нерівномірний розвиток ринків праці регіонів	Концентрація молоді у великих містах
Воєнні наслідки	Руйнування підприємств, релокація бізнесу, вимушене переміщення	Скорочення зайнятості та посилення нестабільності
Нестабільна зайнятість	Тимчасова, неформальна, платформна робота	Відсутність соціальних гарантій
Низький рівень підтримки молодіжного підприємництва	Обмежений доступ до фінансування та консультацій	Нереалізований підприємницький потенціал молоді

Джерело: складено автором на основі [24; 33; 54; 69; 75; 79; 80].

Попри наявність значної кількості проблем, молодіжний ринок праці України поступово адаптується до нових соціально-економічних умов. Однією з ключових тенденцій є цифровізація зайнятості, яка змінює структуру попиту на робочу силу та формує нові можливості для молоді.

Отже, сучасний молодіжний ринок праці України формується під впливом складних демографічних, економічних, соціальних та технологічних процесів, які суттєво трансформують структуру зайнятості й умови професійної реалізації молоді.

2.2. Європейський досвід регулювання зайнятості молоді

У сучасних умовах молодіжна зайнятість є одним із ключових напрямів соціально-економічної політики більшості європейських держав. Високий рівень молодіжного безробіття, структурні дисбаланси ринку праці, поширення нестабільних форм зайнятості та активізація міграційних процесів змушують уряди країн Європейського Союзу впроваджувати комплексні механізми підтримки молоді та стимулювання її професійної інтеграції. Особливого значення питання молодіжної зайнятості набули після світової фінансово-економічної кризи 2008–2009 років, пандемії COVID-19 та сучасних геополітичних викликів, які суттєво вплинули на функціонування ринку праці в європейських країнах.

Європейський досвід регулювання молодіжної зайнятості демонструє, що ефективне функціонування молодіжного ринку праці потребує поєднання активної державної політики, розвитку системи освіти, стимулювання роботодавців, підтримки молодіжного підприємництва та впровадження сучасних механізмів професійної адаптації молоді. Важливу роль у цьому процесі відіграють програми професійного навчання, дуальної освіти, стажування, підтримки першого робочого місця та розвитку цифрових компетентностей молоді.

Для України, яка перебуває у процесі європейської інтеграції, дослідження європейського досвіду регулювання молодіжного ринку праці має особливе практичне значення. Вивчення підходів країн ЄС дозволяє визначити ефективні механізми подолання молодіжного безробіття, адаптації системи освіти до потреб економіки, стимулювання зайнятості молоді та розвитку людського капіталу в умовах сучасних трансформаційних процесів.

З метою комплексного дослідження європейського досвіду регулювання зайнятості молоді доцільно розглянути такі основні аспекти:

- сучасні тенденції розвитку молодіжного ринку праці у країнах ЄС;

- динаміку молодіжного безробіття у європейських країнах;
- основні моделі регулювання молодіжної зайнятості;
- європейські програми підтримки молоді та стимулювання працевлаштування;
- розвиток молодіжного підприємництва та самозайнятості;
- роль освіти та професійної підготовки у забезпеченні зайнятості молоді;
- можливості адаптації європейського досвіду в Україні.

Узагальнені основні напрями регулювання молодіжної зайнятості в країнах Європейського Союзу наведено на рис. 2.8. Молодіжний ринок праці країн Європейського Союзу протягом останніх десятиліть зазнав суттєвих трансформацій під впливом економічних криз, глобалізаційних процесів, цифровізації та демографічних змін. Однією з найбільш гострих проблем для країн ЄС залишається молодіжне безробіття, яке традиційно перевищує загальний рівень безробіття населення та є чутливим індикатором економічної нестабільності [11; 18].

Особливо складною ситуація на молодіжному ринку праці стала після світової фінансово-економічної кризи 2008–2009 років. У багатьох країнах Європи спостерігалось різке скорочення робочих місць, зниження економічної активності та погіршення можливостей працевлаштування молоді. Найбільш негативні наслідки кризи були характерними для країн Південної Європи — Іспанії, Греції, Італії та Португалії, де рівень молодіжного безробіття у окремі роки перевищував 40–50 % [4; 9].

Суттєвий вплив на молодіжну зайнятість у країнах ЄС мала також пандемія COVID-19. Обмеження економічної діяльності, закриття підприємств сфери послуг, скорочення малого бізнесу та перехід до дистанційної роботи найбільше вплинули саме на молодих працівників, які часто були зайняті у тимчасових або нестабільних формах праці. Водночас пандемія прискорила цифровізацію ринку праці та поширення дистанційної зайнятості, що створило нові можливості для молоді [12].

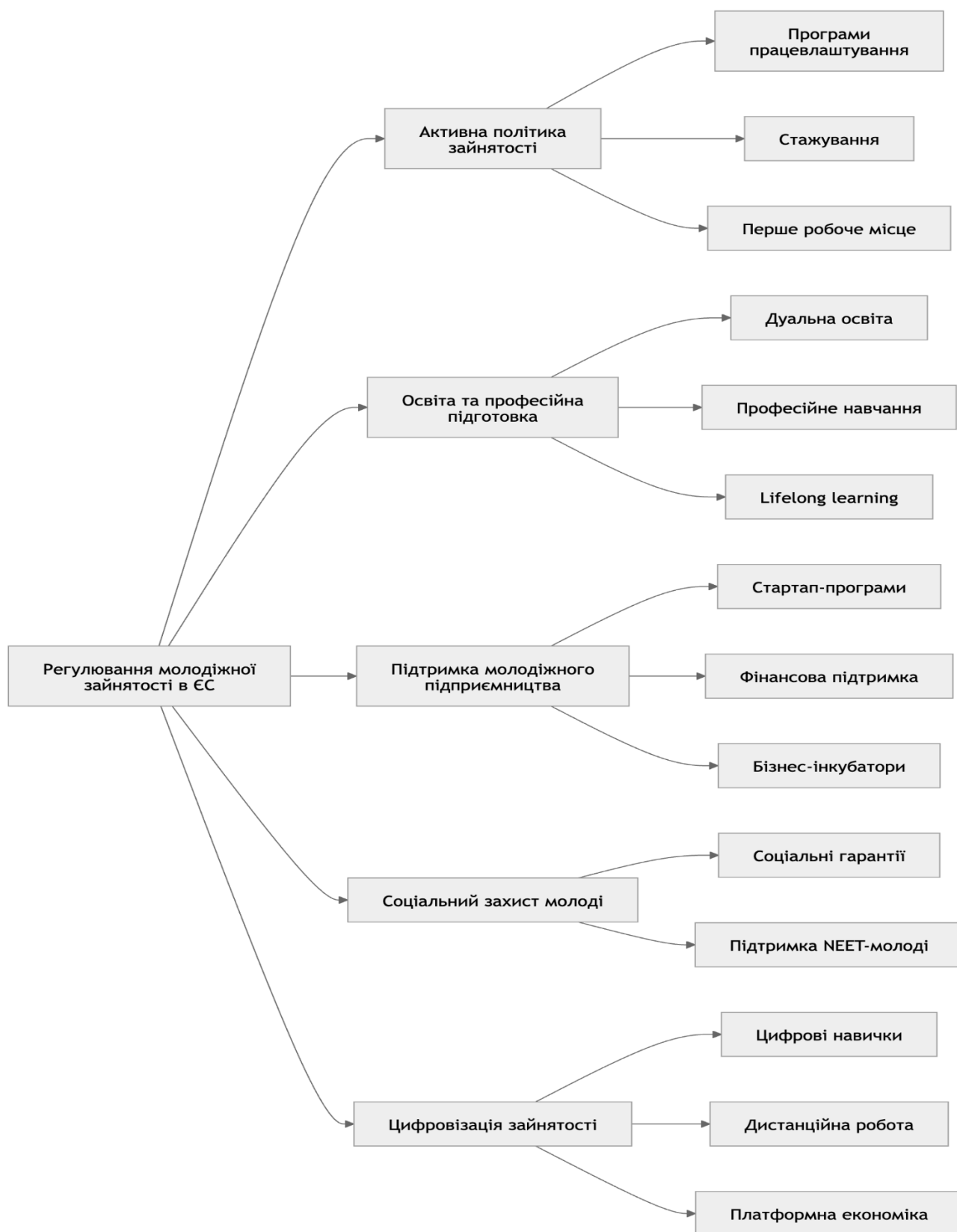

Рис. 2.8 Основні напрями регулювання молодіжної зайнятості в країнах ЄС

Джерело: складено автором на основі [11; 18; 21].

Молодіжний ринок праці в країнах ЄС характеризується значною неоднорідністю. Рівень молодіжного безробіття суттєво відрізняється між окремими країнами залежно від економічного розвитку, особливостей державної політики зайнятості, системи освіти та соціального захисту. Найнижчі показники молодіжного безробіття традиційно характерні для Німеччини, Нідерландів, Чехії та Австрії, де ефективно функціонують системи дуальної освіти та професійної підготовки. Натомість країни Південної Європи демонструють вищі ризики молодіжного безробіття та нестабільної зайнятості [18]. Для порівняння рівня молодіжного безробіття в окремих країнах ЄС доцільно навести відповідний графік (рис. 2.9).

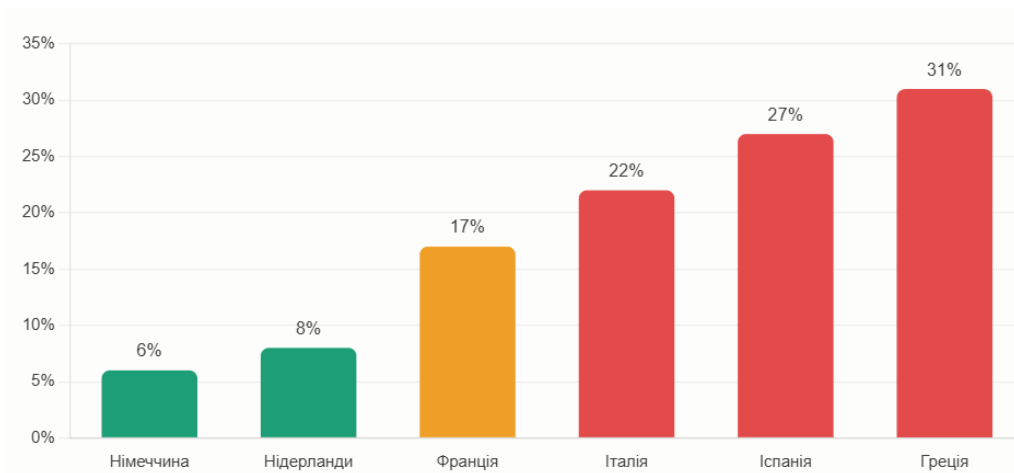

Рис. 2.9 Рівень молодіжного безробіття в окремих країнах ЄС у 2025 р., %
Джерело: складено автором на основі [11; 18; 21].

Представлений графік демонструє суттєві відмінності у рівні молодіжного безробіття між країнами Європейського Союзу. Найнижчі показники характерні для економічно стабільних країн із розвиненою системою професійної освіти та ефективними механізмами інтеграції молоді в ринок праці, тоді як країни Південної Європи стикаються з більш складними проблемами працевлаштування молоді. Для більш детального аналізу доцільно систематизувати основні показники молодіжного безробіття у країнах ЄС у таблиці 2.4.

Таблиця 2.4

Молодіжне безробіття в окремих країнах ЄС у 2025 р.

Країна	Рівень молодіжного безробіття, %	Особливості молодіжного ринку праці
Німеччина	6	Розвинена система дуальної освіти, активна державна підтримка
Нідерланди	8	Високий рівень часткової та гнучкої зайнятості молоді
Чехія	9	Низький рівень безробіття та дефіцит кадрів
Франція	17	Висока конкуренція на ринку праці
Італія	22	Структурні диспропорції та нестабільна зайнятість
Іспанія	27	Високий рівень тимчасової зайнятості молоді
Греція	31	Наслідки економічної кризи та боргових проблем

Джерело: складено автором на основі [11; 18; 21].

Динаміка молодіжного безробіття в ЄС наведена на рис. 2.10. Графік демонструє зростання молодіжного безробіття у період пандемії COVID-19 та поступове відновлення ринку праці у наступні роки.

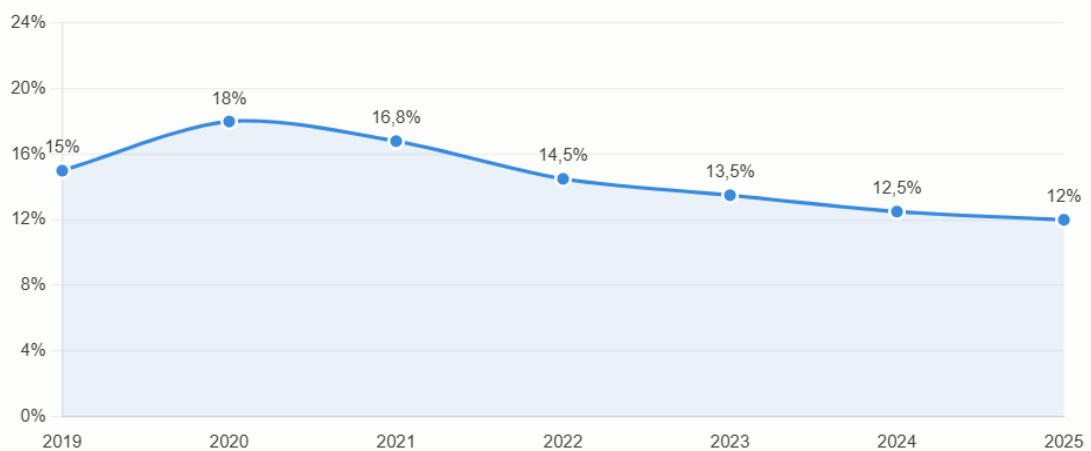

Рис. 2.10 Динаміка молодіжного безробіття в ЄС у 2019–2025 рр., %

Джерело: складено автором на основі [11; 18; 21].

Молодіжний ринок праці країн ЄС характеризується поєднанням спільних тенденцій і суттєвих міждержавних відмінностей. Високий рівень молодіжного безробіття, поширення NEET-молоді, нестабільні форми зайнятості та вплив кризових явищ зумовлюють необхідність активного державного регулювання та впровадження комплексних механізмів підтримки молоді. Саме тому країни

Європейського Союзу активно розвивають різні моделі регулювання молодіжної зайнятості, які будуть розглянуті у наступному підрозділі.

Система регулювання молодіжної зайнятості в країнах Європейського Союзу характеризується значною різноманітністю підходів, що зумовлено історичними, економічними, соціальними та інституційними особливостями розвитку окремих держав. Попри існування спільної європейської політики у сфері зайнятості, кожна країна формує власну модель регулювання молодіжного ринку праці, яка визначає ступінь державного втручання, механізми соціального захисту, роль освіти та особливості взаємодії між державою, роботодавцями та молодими працівниками [50].

У сучасній економічній літературі найчастіше виділяють чотири основні моделі регулювання молодіжної зайнятості в Європі: скандинавську, континентальну, англосаксонську та південноєвропейську. Кожна з цих моделей має власні особливості функціонування, переваги та проблеми, а також різний рівень ефективності у забезпеченні зайнятості молоді.

Скандинавська модель характерна для Швеції, Данії, Фінляндії та Норвегії. Вона базується на високому рівні державного втручання, активній політиці зайнятості та широкій системі соціального захисту населення. Основна увага приділяється професійній підготовці молоді, підтримці першого робочого місця, програмам перекваліфікації та розвитку людського капіталу. Для цієї моделі характерні низький рівень молодіжного безробіття, висока соціальна захищеність працівників і значні державні інвестиції у сферу освіти [11].

Континентальна модель поширена у Німеччині, Австрії, Франції, Бельгії та Нідерландах. Її ключовою особливістю є поєднання державного регулювання із активною участю роботодавців та профспілок у формуванні політики зайнятості. Важливу роль у цій моделі відіграє система дуальної освіти, яка забезпечує поєднання теоретичного навчання із практичною підготовкою на підприємствах. Саме завдяки ефективній взаємодії освіти та бізнесу країни континентальної моделі демонструють один із найнижчих рівнів молодіжного безробіття в Європі [28].

Англосаксонська модель, характерна для Великої Британії та Ірландії, ґрунтується на принципах ліберальної економіки та мінімального державного втручання у функціонування ринку праці. Основний акцент робиться на гнучкості зайнятості, високій мобільності працівників та стимулюванні конкуренції на ринку праці. Для цієї моделі характерне широке поширення часткової зайнятості, тимчасових контрактів і самозайнятості молоді. Водночас менший рівень соціального захисту компенсується значними можливостями професійної мобільності та швидкої адаптації до змін на ринку праці [29].

Південноєвропейська модель функціонує в Італії, Іспанії, Греції та Португалії. Вона характеризується високим рівнем молодіжного безробіття, значною часткою нестабільної та тимчасової зайнятості, а також суттєвими структурними диспропорціями на ринку праці. Для цих країн характерні складнощі переходу молоді від освіти до професійної діяльності, обмежені можливості отримання першого робочого місця та значний вплив економічних криз на рівень молодіжної зайнятості [9].

Важливим елементом усіх європейських моделей регулювання молодіжної зайнятості є різний рівень державного втручання. У країнах скандинавської та континентальної моделей держава активно бере участь у фінансуванні програм підтримки молоді, розвитку освіти, професійної підготовки та соціального захисту. Натомість англосаксонська модель орієнтується переважно на ринкові механізми саморегулювання, тоді як південноєвропейські країни часто стикаються із недостатньою ефективністю державної політики у сфері молодіжної зайнятості. Узагальнені особливості європейських моделей регулювання молодіжного ринку праці систематизовано в таблиці 2.5 та візуалізовано на рис. 2.11.

Представлена схема демонструє, що ефективність молодіжної зайнятості значною мірою залежить від моделі державного регулювання ринку праці, рівня розвитку системи освіти, соціального захисту та взаємодії між державою, бізнесом і молоддю. Найбільш ефективними у забезпеченні зайнятості молоді вважаються моделі, які поєднують активну державну політику, практичну професійну підготовку та підтримку переходу молоді від освіти до професійної діяльності.

Таблиця 2.5

Європейські моделі регулювання молодіжного ринку праці

Модель	Країни	Основні характеристики	Рівень державного втручання	Особливості молодіжної зайнятості
Скандинавська	Швеція, Данія, Фінляндія	Активна соціальна політика, високий рівень соціального захисту	Високий	Низьке молодіжне безробіття, підтримка першого робочого місця
Континентальна	Німеччина, Австрія, Франція	Дуальна освіта, співпраця держави та бізнесу	Високий	Висока професійна підготовка молоді
Англосаксонська	Велика Британія, Ірландія	Гнучкий ринок праці, мінімальне державне регулювання	Середній	Поширення часткової та тимчасової зайнятості
Південноєвропейська	Італія, Іспанія, Греція	Структурні диспропорції, нестабільна зайнятість	Середній	Високий рівень молодіжного безробіття

Джерело: складено автором на основі [9; 11; 28; 29; 50].

Таким чином, європейський досвід демонструє, що успішне функціонування молодіжного ринку праці потребує комплексного підходу до регулювання зайнятості, який враховує не лише економічні, а й соціальні, освітні та інституційні аспекти розвитку молоді. Саме тому країни ЄС активно впроваджують різноманітні механізми підтримки молодіжної зайнятості.

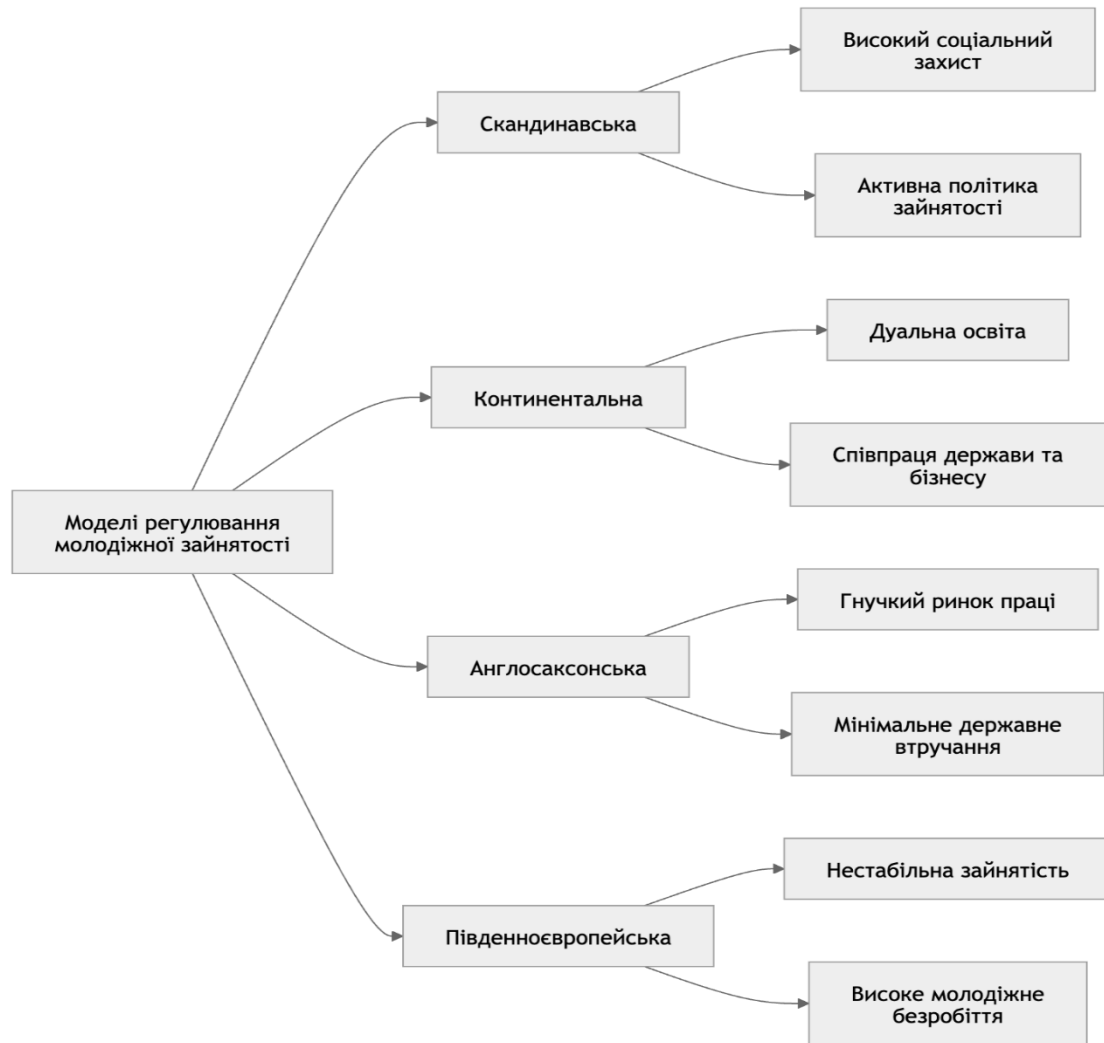

Рис. 2.11 Особливості державного втручання у моделях регулювання молодіжної зайнятості в Європі

Джерело: складено автором на основі [9; 11; 28; 29; 50].

Одним із ключових напрямів політики Європейського Союзу у сфері молодіжної зайнятості є впровадження комплексних механізмів підтримки молоді, спрямованих на зниження рівня безробіття, забезпечення професійної інтеграції та підвищення конкурентоспроможності молодих працівників. Європейська модель підтримки молодіжної зайнятості ґрунтується на поєднанні освітніх, соціальних, фінансових та інституційних інструментів, які охоплюють різні етапи професійного становлення молоді – від здобуття освіти до отримання першого робочого місця [13].

Одним із найбільш масштабних європейських механізмів підтримки молоді є програма Youth Guarantee («Гарантія для молоді»), започаткована Європейським Союзом у 2013 році у відповідь на високий рівень молодіжного безробіття після фінансово-економічної кризи. Основною метою програми є забезпечення того, щоб кожна молода людина віком до 30 років отримала якісну пропозицію працевлаштування, стажування, професійного навчання або продовження освіти протягом чотирьох місяців після завершення навчання або втрати роботи [13].

Важливе місце у системі підтримки молодіжної зайнятості займає програма Erasmus+, яка сприяє академічній мобільності, міжнародному обміну студентів, професійному розвитку молоді та формуванню міжкультурних компетентностей. Програма дозволяє молодим людям отримати міжнародний освітній і професійний досвід, підвищити рівень володіння іноземними мовами та покращити конкурентоспроможність на європейському ринку праці [28].

Суттєве значення для розвитку молодіжної активності має також програма European Solidarity Corps, спрямована на підтримку волонтерства, молодіжних ініціатив, соціальних проєктів та громадянської активності молоді. Участь у програмі сприяє розвитку soft skills, професійної адаптивності, командної роботи та соціальної відповідальності молодих людей.

У сучасних умовах цифрової трансформації економіки важливу роль відіграє європейська ініціатива Pact for Skills, яка орієнтована на розвиток цифрових навичок, професійної перекваліфікації та підготовки кадрів відповідно до сучасних потреб ринку праці. Програма сприяє формуванню нових компетентностей молоді у сферах цифрових технологій, ІТ, штучного інтелекту та інноваційної економіки [7].

Значна увага у країнах ЄС приділяється програмам стажувань та підтримки першого робочого місця. У багатьох європейських країнах активно функціонують механізми фінансового стимулювання роботодавців, які працевлаштовують молодих фахівців без досвіду роботи. Поширеними є субсидії на працевлаштування молоді, компенсація частини заробітної плати,

податкові пільги для роботодавців та державне фінансування програм професійного наставництва.

Особливе місце в європейській політиці зайнятості займає підтримка NEET-молоді. Країни ЄС реалізують спеціалізовані програми соціальної інтеграції, професійної орієнтації, психологічної підтримки та перекваліфікації молодих людей, які не працюють, не навчаються та не проходять професійної підготовки. Такі механізми спрямовані на зменшення ризиків соціального виключення молоді та залучення її до економічної активності [11]. Для узагальнення основних механізмів підтримки молодіжної зайнятості в країнах ЄС доцільно представити відповідну схему (рис. 2.12).

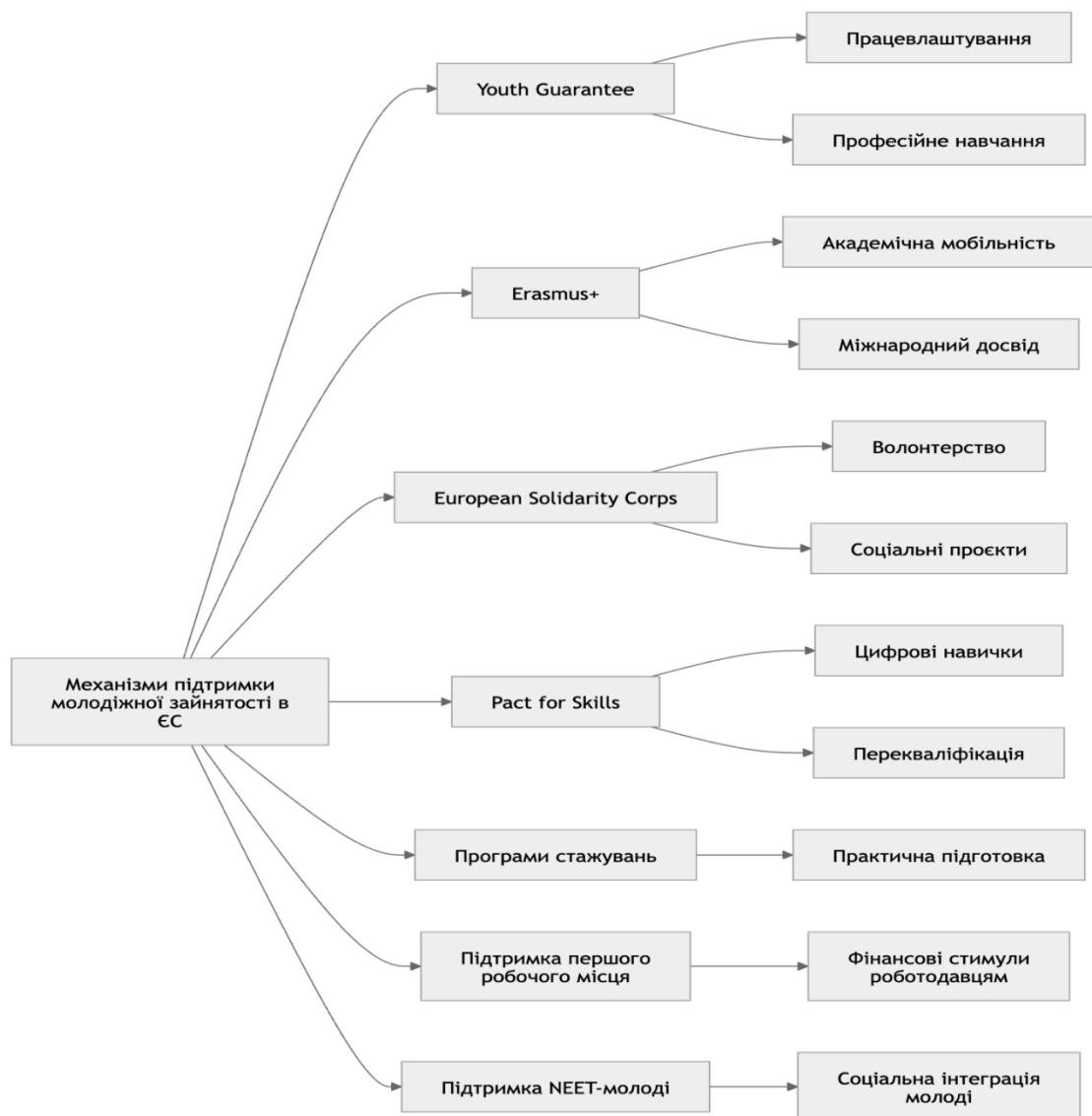

Рис. 2.12 Механізми підтримки молодіжної зайнятості в ЄС

Джерело: складено автором на основі [7; 11; 13; 28].

Представлена схема демонструє, що європейська система підтримки молодіжної зайнятості має комплексний характер та охоплює як економічні, так і освітні, соціальні та інституційні механізми. Основна увага приділяється не лише безпосередньому працевлаштуванню молоді, але й розвитку професійних компетентностей, соціальної адаптації та формуванню конкурентоспроможного людського капіталу. Порівняння основних програм підтримки молодіжної зайнятості в ЄС систематизовано у таблиці 2.6.

Таким чином, європейський досвід свідчить, що ефективна підтримка молодіжної зайнятості потребує комплексного підходу, який поєднує освітні, економічні та соціальні механізми. Особливе значення у країнах ЄС приділяється професійній адаптації молоді, розвитку сучасних компетентностей, підтримці першого робочого місця та інтеграції соціально вразливих категорій молодого населення.

Таблиця 2.6

Основні програми підтримки молодіжної зайнятості в ЄС

Програма	Основна мета	Основні напрями підтримки
Youth Guarantee	Зниження молодіжного безробіття	Працевлаштування, стажування, навчання
Erasmus+	Підвищення мобільності молоді	Освіта, міжнародний обмін, розвиток компетентностей
European Solidarity Corps	Соціальна інтеграція молоді	Волонтерство, молодіжні проєкти
Pact for Skills	Розвиток сучасних навичок	Цифрові компетентності, перекваліфікація
Internship Programmes	Отримання практичного досвіду	Стажування та професійна адаптація
NEET Support Programmes	Інтеграція соціально вразливої молоді	Навчання, профорієнтація, соціальна підтримка

Джерело: складено автором на основі [7; 11; 13; 28].

Одним із ключових елементів європейської політики зайнятості молоді є тісний зв'язок між системою освіти та потребами ринку праці. У країнах ЄС значна увага приділяється тому, щоб освітні програми не лише забезпечували теоретичну підготовку, а й формували практичні навички, необхідні для швидкої професійної інтеграції молоді. Саме тому важливе місце займають дуальна освіта, професійна освіта і навчання, програми стажування та розвиток цифрових компетентностей (табл. 2.7).

Таблиця 2.7

Освітні механізми підготовки молоді до ринку праці в країнах ЄС

Механізм	Зміст	Значення для молодіжної зайнятості
Дуальна освіта	Поєднання навчання у закладі освіти з практикою на підприємстві	Забезпечує перший професійний досвід і полегшує перехід від навчання до роботи
VET	Професійна освіта та навчання, орієнтовані на конкретні професії	Формує прикладні навички відповідно до потреб роботодавців
Lifelong learning	Безперервне навчання та оновлення компетентностей	Підвищує адаптивність молоді до змін ринку праці
Стажування	Тимчасова практична робота під час або після навчання	Дозволяє отримати досвід і професійні контакти
Партнерство освіти і бізнесу	Співпраця закладів освіти з роботодавцями	Зменшує розрив між освітньою підготовкою та потребами економіки
Цифрові компетентності	Навички роботи з цифровими технологіями та інформаційними системами	Підвищують конкурентоспроможність молоді у цифровій економіці

Джерело: складено автором на основі [7; 8; 13; 28].

Дуальна освіта є одним із найбільш ефективних механізмів підготовки молоді до ринку праці. Її сутність полягає у поєднанні навчання у закладі освіти з практичною підготовкою на підприємстві. Такий підхід дозволяє молодим людям ще під час навчання отримувати професійний досвід, ознайомлюватися з

реальними умовами праці та формувати компетентності, які безпосередньо відповідають потребам роботодавців. Особливо успішно дуальна модель функціонує у Німеччині та Австрії, де вона є важливим чинником низького рівня молодіжного безробіття.

Важливим напрямом європейської політики є розвиток системи vocational education and training (VET), тобто професійної освіти та навчання. Ця система спрямована на підготовку молоді до конкретних професій і забезпечує практичну орієнтацію освітнього процесу. У країнах ЄС професійна освіта розглядається не як другорядний напрям, а як важливий інструмент формування кваліфікованих кадрів для економіки.

Окремого значення набуває концепція lifelong learning – навчання впродовж життя. В умовах цифровізації, автоматизації та швидкої зміни професійної структури ринку праці молодь повинна постійно оновлювати знання й навички. Саме тому європейська політика зайнятості орієнтована не лише на первинну професійну підготовку, а й на перекваліфікацію, підвищення кваліфікації та розвиток нових компетентностей протягом усього трудового життя.

У сучасних умовах особливу роль відіграють цифрові компетентності. Розвиток цифрової економіки зумовлює зростання попиту на працівників, які володіють навичками роботи з цифровими платформами, інформаційними системами, даними, онлайн-комунікацією та сучасними технологіями. У зв'язку з цим країни ЄС активно інтегрують цифрові навички в освітні програми, професійне навчання та програми підтримки молодіжної зайнятості.

Важливим напрямом європейської політики підтримки молоді є розвиток молодіжного підприємництва та самозайнятості. У країнах ЄС підприємництво розглядається не лише як спосіб самореалізації молоді, а й як інструмент створення нових робочих місць, розвитку інновацій і підвищення конкурентоспроможності економіки. Особливої актуальності цей напрям набуває в умовах цифровізації, коли молоді люди можуть започатковувати бізнес у сфері ІТ, цифрових послуг, онлайн-торгівлі, креативних індустрій та платформної економіки.

У багатьох країнах ЄС діють програми підтримки стартапів, бізнес-інкубатори, акселератори, грантові програми та пільгове кредитування для молодих підприємців. Такі інструменти дозволяють молоді отримати фінансову, консультаційну та організаційну підтримку на початкових етапах підприємницької діяльності. Особливого значення набувають також освітні програми з підприємництва, які формують у молоді навички бізнес-планування, управління фінансами, маркетингу та цифрового просування.

Самозайнятість у країнах ЄС часто виступає альтернативою традиційному працевлаштуванню, особливо для молоді, яка прагне гнучкості, автономності та професійної незалежності (рис. 2.13). Водночас самозайнятість має і певні ризики, пов'язані з нестабільністю доходів, відсутністю повного соціального захисту та високою залежністю від кон'юнктури ринку. Тому в європейській практиці важливим є поєднання підтримки підприємницької активності молоді з механізмами соціального страхування та правового захисту.

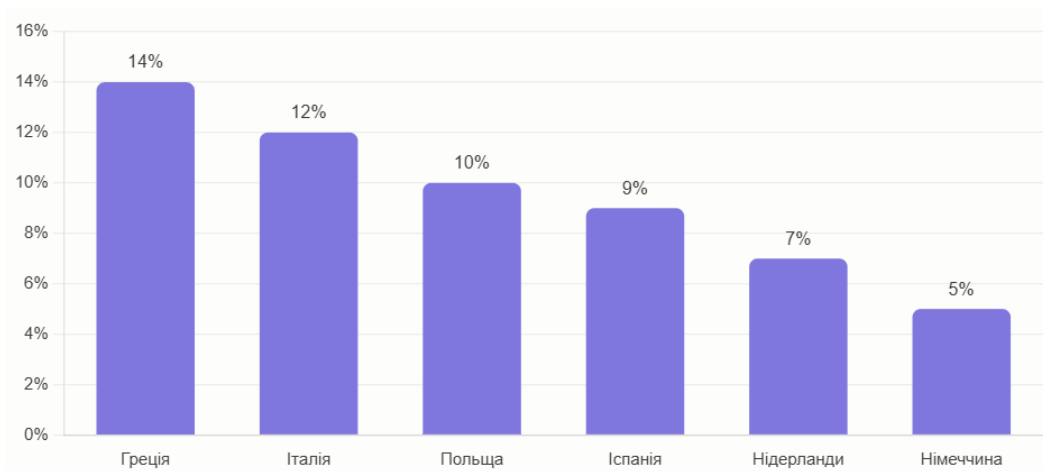

Рис. 2.13 Частка самозайнятої молоді в окремих країнах ЄС у 2022 р., %

Джерело: складено автором на основі [11; 18; 21].

Окремим напрямом розвитку молодіжної самозайнятості є цифрове підприємництво та платформна економіка. Завдяки цифровим платформам молоді люди можуть надавати послуги, працювати з міжнародними замовниками, реалізовувати власні проєкти та виходити на глобальні ринки. Це створює нові можливості для професійної реалізації, однак потребує високого

рівня цифрових компетентностей, фінансової грамотності та здатності до самостійної організації праці.

Представлена діаграма на рис 2.13 демонструє, що рівень самозайнятості молоді суттєво відрізняється між країнами ЄС. Вищі показники характерні для країн, де підприємництво та індивідуальна трудова діяльність є важливою частиною економічної моделі, а також для держав, у яких молодь частіше використовує самозайнятість як альтернативу традиційному працевлаштуванню.

Європейський досвід регулювання молодіжної зайнятості має важливе значення для України, оскільки дає змогу визначити практичні механізми, які можна використати для підвищення ефективності національного молодіжного ринку праці. Особливо актуальним є впровадження таких підходів в умовах європейської інтеграції, післявоєнного відновлення економіки та необхідності збереження людського капіталу.

Одним із найбільш перспективних напрямів є розвиток дуальної освіти та посилення зв'язку між закладами освіти та роботодавцями. Для України важливо забезпечити, щоб освітні програми відповідали реальним потребам ринку праці, а молодь отримувала не лише теоретичні знання, а й практичний досвід ще під час навчання. Це дозволить зменшити проблему відсутності досвіду у випускників і полегшити їхній перехід до професійної діяльності.

Другим важливим напрямом є підтримка першого робочого місця. Доцільним є впровадження механізмів фінансового стимулювання роботодавців, які працевлаштовують молодих фахівців без досвіду роботи, а також розвиток програм стажування, наставництва та професійної адаптації. Такий підхід може суттєво знизити бар'єри для входження молоді на ринок праці.

Третім напрямом є розвиток цифрових компетентностей молоді. З огляду на активну цифровізацію економіки та поширення дистанційної роботи, Україна потребує системного впровадження програм цифрової освіти, перекваліфікації та підвищення кваліфікації молодих працівників. Особливо важливими є навички роботи з цифровими платформами, аналізом даних, кібербезпекою, цифровим маркетингом та інструментами штучного інтелекту.

Четвертим перспективним напрямом є підтримка молодіжного підприємництва. Європейський досвід свідчить, що ефективними інструментами є бізнес-інкубатори, стартап-програми, гранти, пільгове кредитування, консультаційна підтримка та навчання підприємницьким навичкам. Для України це має особливе значення, оскільки розвиток молодіжного підприємництва може сприяти створенню нових робочих місць, самозайнятості та економічному відновленню регіонів.

Важливим напрямом є також інтеграція молоді в європейський ринок праці без втрати зв'язку з Україною. Це передбачає розвиток програм академічної та професійної мобільності, підтримку повернення молодих фахівців, використання міжнародного досвіду для відновлення економіки та створення умов для професійної реалізації молоді в межах країни.

Таким чином, адаптація європейського досвіду в Україні має здійснюватися не шляхом механічного копіювання окремих інструментів, а через їх поєднання з національними умовами, потребами регіональних ринків праці та викликами воєнного і післявоєнного розвитку. Найбільш перспективними для України є розвиток дуальної освіти, підтримка першого робочого місця, формування цифрових компетентностей, стимулювання молодіжного підприємництва та інтеграція молоді в європейський економічний простір.

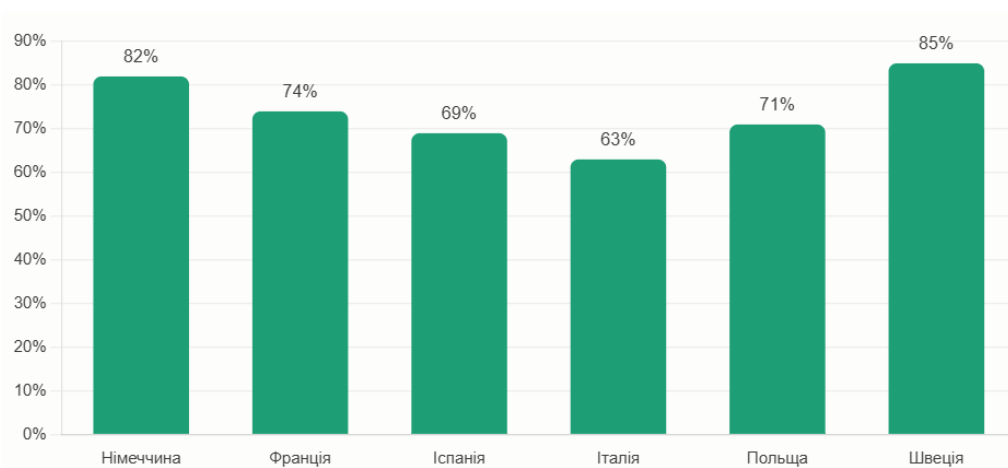

Рис. 2.14 Частка молоді, охопленої програмою Youth Guarantee у країнах ЄС, %
Джерело: складено автором на основі [11; 18; 21].

Представлений графік на рис. 2.14 демонструє рівень охоплення молоді програмою Youth Guarantee у різних країнах Європейського Союзу. Найвищі показники характерні для країн із розвиненою системою державної підтримки зайнятості молоді та активною політикою інтеграції молодих працівників у ринок праці.

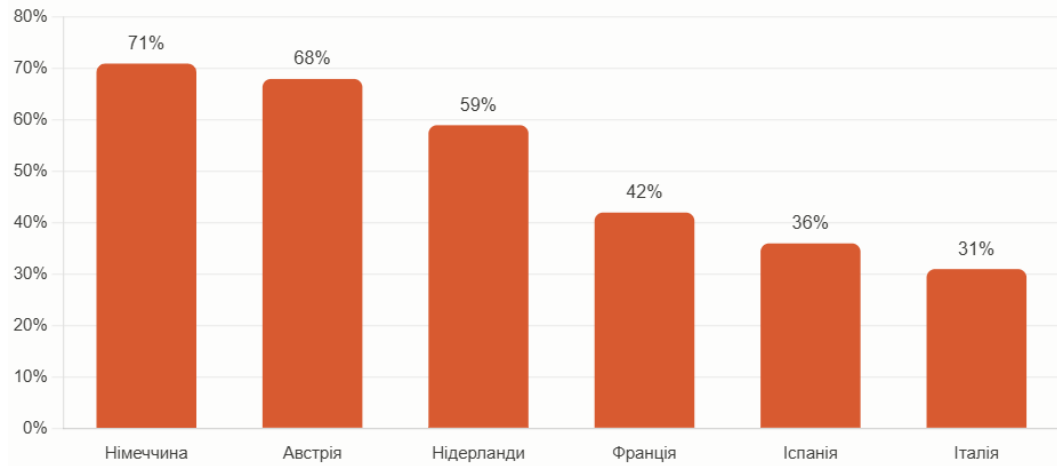

Рис. 2.15 Рівень участі молоді у професійній освіті та VET-програмах у країнах ЄС, %

Джерело: складено автором на основі [11; 18; 21].

Графік на рис. 2.15 демонструє, що країни з розвиненою системою професійної освіти та дуального навчання характеризуються вищим рівнем залучення молоді до практично орієнтованої підготовки, що позитивно впливає на рівень молодіжної зайнятості та швидкість переходу від освіти до професійної діяльності.

Діаграма на рис. 2.16 демонструє, що в країнах Європейського Союзу основний акцент у політиці підтримки молодіжної зайнятості робиться на професійній підготовці, практичному навчанні та програмах інтеграції молоді в ринок праці. Водночас зростає роль цифрових компетентностей і підтримки молодіжного підприємництва.

напрями підтримки молодіжної зайнятості в ЄС

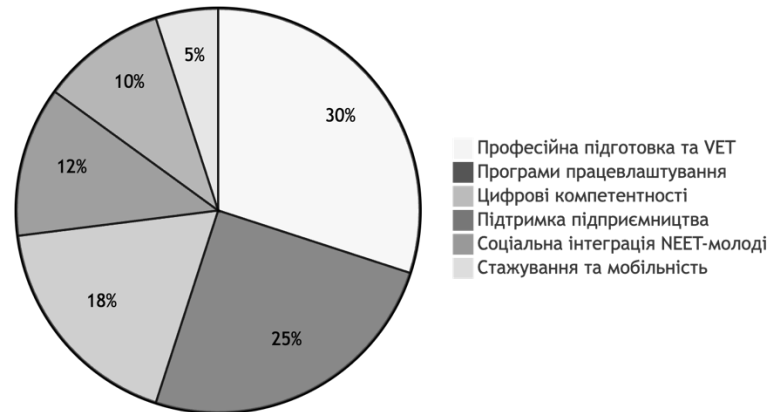

Рис. 2.16 Основні напрями підтримки молодіжної зайнятості в ЄС

Джерело: складено автором на основі [11; 18; 21].

Отже, дослідження європейського досвіду регулювання молодіжної зайнятості дозволило встановити, що країни Європейського Союзу реалізують комплексний підхід до формування та функціонування молодіжного ринку праці, який поєднує економічні, соціальні, освітні та інституційні механізми підтримки молоді. Визначено, що молодіжне безробіття залишається однією з ключових проблем європейського ринку праці, особливо в умовах економічних криз, пандемії COVID-19, цифрової трансформації та сучасних геополітичних викликів.

2.3 Вплив європейської інтеграції на трансформацію молодіжного ринку праці України

Європейська інтеграція України є одним із ключових стратегічних напрямів розвитку держави, що суттєво впливає на соціально-економічні процеси, функціонування ринку праці та трансформацію системи зайнятості населення. Особливого значення ці процеси набувають для молоді, яка є найбільш мобільною, адаптивною та інтегрованою до сучасного європейського освітнього й інформаційного простору соціальною групою. В умовах

євроінтеграційних процесів молодіжний ринок праці України зазнає суттєвих структурних змін, що проявляються у трансформації професійних орієнтирів молоді, зростанні вимог до компетентностей, посиленні трудової мобільності та адаптації національного ринку праці до європейських стандартів.

Важливим чинником трансформації молодіжного ринку праці стало поглиблення співпраці України з Європейським Союзом у сфері освіти, молодіжної політики, професійної підготовки та зайнятості населення. Участь України у європейських освітніх та молодіжних програмах, розвиток академічної мобільності, гармонізація законодавства та інтеграція до європейського економічного простору створюють нові можливості для професійної реалізації молоді. Водночас європейська інтеграція супроводжується низкою викликів, серед яких особливе місце займають трудова міграція молоді, посилення конкуренції за висококваліфіковані кадри та ризики втрати людського капіталу.

У сучасних умовах європейська інтеграція впливає не лише на економічні параметри ринку праці, а й на систему професійної підготовки, структуру зайнятості, розвиток цифрових компетентностей та формування нових моделей трудових відносин. Саме тому дослідження впливу євроінтеграційних процесів на молодіжний ринок праці України є важливим для визначення перспектив його розвитку та формування ефективної державної політики зайнятості молоді.

З метою комплексного аналізу впливу європейської інтеграції на трансформацію молодіжного ринку праці України доцільно розглянути такі основні аспекти:

- вплив європейської інтеграції на функціонування ринку праці України;
- адаптацію українського законодавства та молодіжної політики до стандартів ЄС;
- освітню та трудову мобільність молоді;
- трансформацію професійної структури молодіжної зайнятості;
- розвиток цифрових компетентностей та нових форм зайнятості;
- переваги та ризики інтеграції молоді до європейського ринку праці;

– перспективи розвитку молодіжного ринку праці України в умовах євроінтеграції.

Для узагальнення основних напрямів впливу європейської інтеграції на молодіжний ринок праці України доцільно навести відповідну схему (рис. 2.17).

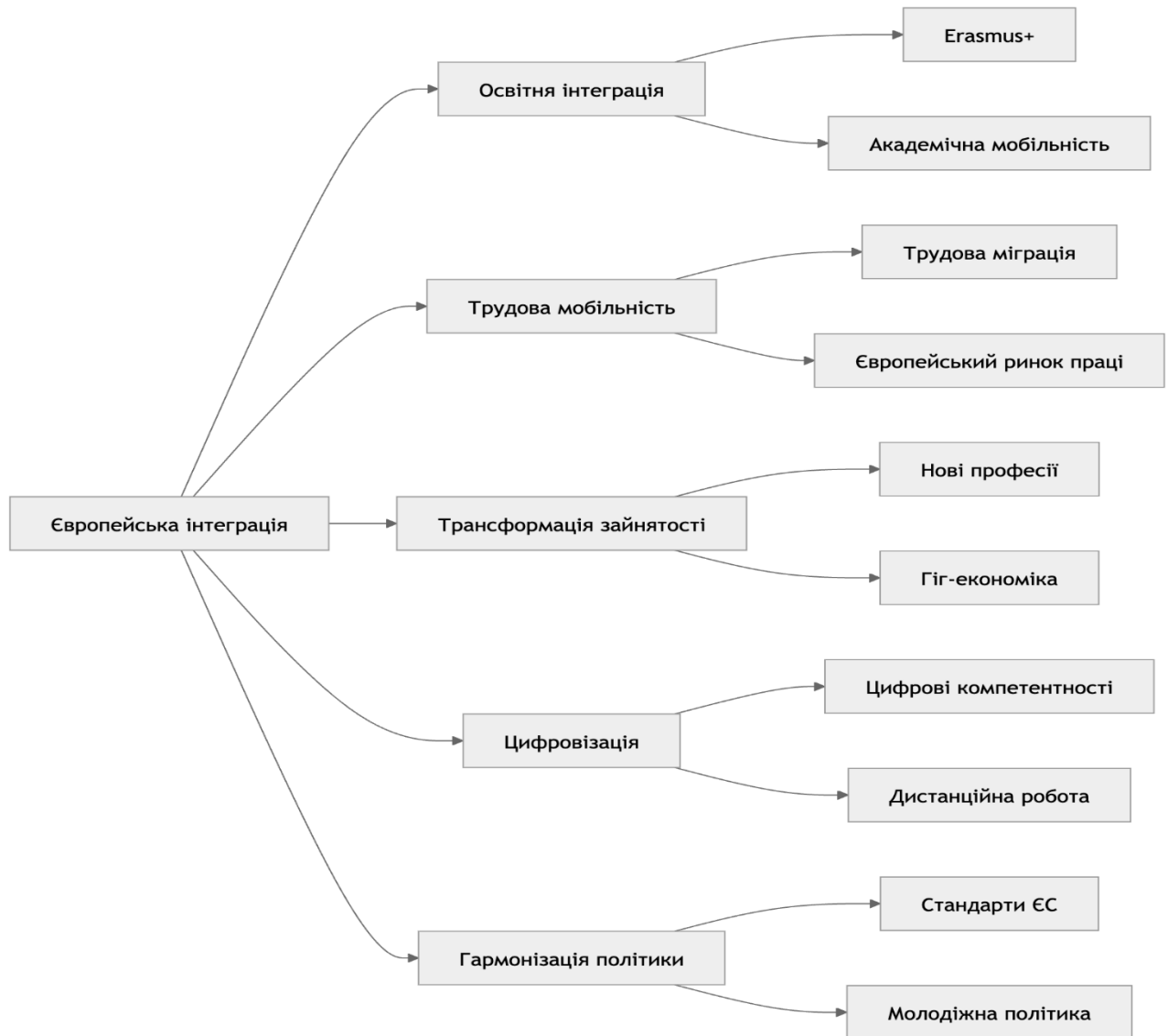

Рис. 2.17. Основні напрями впливу європейської інтеграції на молодіжний ринок праці України

Джерело: складено автором на основі [7; 8; 28; 36].

Представлена схема демонструє, що європейська інтеграція має комплексний вплив на трансформацію молодіжного ринку праці України та охоплює освітні, економічні, соціальні й інституційні аспекти розвитку молоді. З одного боку, інтеграційні процеси створюють нові можливості для

професійного розвитку та міжнародної мобільності молоді, а з іншого – посилюють конкуренцію за людський капітал і актуалізують проблему відтоку молодих фахівців за кордон.

Таким чином, європейська інтеграція є важливим чинником модернізації ринку праці України та стимулює його адаптацію до сучасних європейських стандартів. Водночас інтеграційні процеси потребують формування ефективної державної політики, спрямованої на розвиток людського капіталу, підтримку молодіжної зайнятості та мінімізацію ризиків втрати трудового потенціалу країни.

Одним із найбільш помітних наслідків європейської інтеграції України стала активізація освітньої та трудової мобільності молоді. Відкритість європейського освітнього простору, спрощення процедур міжнародної співпраці, участь України у програмах ЄС та розвиток цифрових комунікацій створили для молодих людей нові можливості для навчання, професійного розвитку та працевлаштування за кордоном [15; 24].

Особливе значення у цьому процесі має програма Erasmus+, яка стала одним із головних механізмів академічної мобільності української молоді. Участь студентів у міжнародних освітніх програмах сприяє підвищенню якості професійної підготовки, розвитку міжкультурної комунікації, вдосконаленню мовних компетентностей та формуванню сучасних професійних навичок. Академічна мобільність дозволяє молоді інтегруватися до європейського освітнього середовища та здобувати досвід навчання відповідно до європейських стандартів [28].

Паралельно з освітньою мобільністю посилюється й трудова міграція молоді. Молоді українці дедалі частіше розглядають країни Європейського Союзу як перспективний напрям професійної реалізації через вищий рівень оплати праці, кращі умови працевлаштування, соціальний захист і можливості кар'єрного зростання. Найбільш привабливими для української молоді є Польща, Німеччина, Чехія, Нідерланди та країни Балтії [24; 34].

Разом із позитивними аспектами мобільності актуалізується проблема «brain drain» – відтоку висококваліфікованих молодих фахівців за кордон.

Втрата освіченої та професійно активної молоді негативно впливає на формування людського капіталу, посилює демографічні проблеми та створює дефіцит кваліфікованих кадрів у національній економіці. Особливо гостро проблема відтоку молоді проявилася в умовах повномасштабної війни, яка суттєво посилила масштаби зовнішньої міграції [53; 78].

Водночас освітня та трудова мобільність мають і позитивний потенціал для розвитку України. Молоді люди, які здобувають освіту або професійний досвід за кордоном, отримують сучасні знання, практичні навички, міжнародні професійні контакти та доступ до інноваційних технологій. За умов створення сприятливого економічного середовища та ефективної державної політики повернення молодих фахівців, їхній міжнародний досвід може бути використаний для післявоєнного відновлення та модернізації української економіки. Для аналізу тенденцій освітньої мобільності української молоді доцільно навести динаміку освітньої міграції (рис. 2.18).

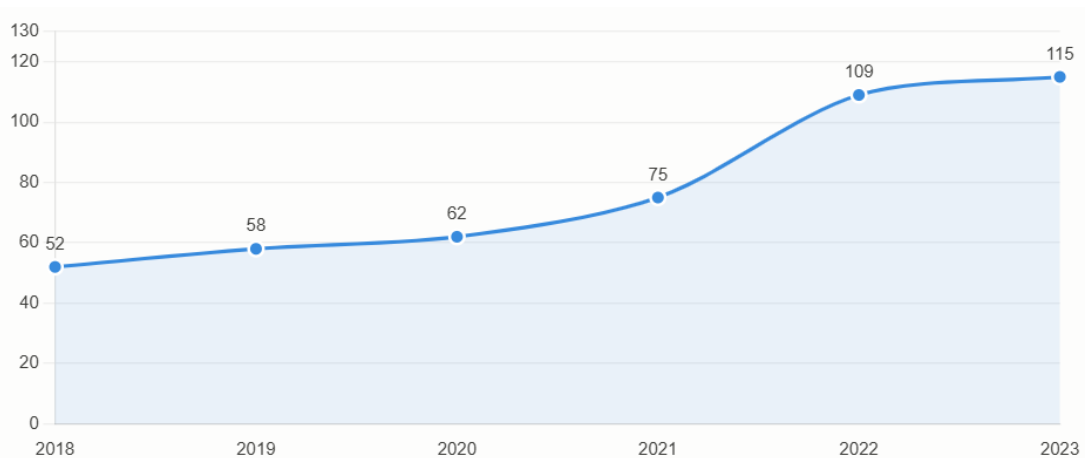

Рис. 2.18. Динаміка освітньої міграції української молоді у 2018-2025 рр., тис. осіб

Джерело: складено автором на основі [7; 8; 28; 36].

Представлений графік демонструє поступове зростання масштабів освітньої міграції української молоді, особливо після початку повномасштабної війни. Це свідчить про посилення інтеграції молоді в європейський освітній простір, але водночас актуалізує ризики втрати людського капіталу для України.

Систематизацію основних переваг і ризиків молодіжної мобільності наведено в таблиці 2.8.

Таблиця 2.8

Позитивні та негативні наслідки молодіжної мобільності

Позитивні наслідки	Негативні наслідки
Отримання якісної європейської освіти	Відтік молодих фахівців за кордон
Формування сучасних професійних компетентностей	Скорочення трудового потенціалу країни
Підвищення рівня володіння іноземними мовами	Демографічні втрати
Доступ до міжнародного професійного середовища	Дефіцит кваліфікованих кадрів
Отримання міжнародного досвіду роботи	Посилення регіональних диспропорцій
Формування міжкультурної компетентності	Ризик неповернення молоді в Україну
Можливість інтеграції до європейського ринку праці	Залежність економіки від зовнішньої трудової міграції

Джерело: складено автором на основі [15; 24; 34; 53; 78].

Таким чином, освітня та трудова мобільність молоді є одним із ключових проявів європейської інтеграції України. Вона створює широкі можливості для професійного розвитку молоді, але водночас супроводжується ризиками втрати людського капіталу та посилення трудової міграції. Саме тому важливим завданням державної політики є формування умов для повернення молодих фахівців та їх професійної реалізації в Україні.

Європейська інтеграція суттєво впливає на трансформацію структури молодіжної зайнятості в Україні (рис. 2.19). Поглиблення інтеграції до європейського економічного простору супроводжується зміною структури попиту на робочу силу, розвитком нових секторів економіки, цифровізацією трудових процесів та поширенням сучасних форм зайнятості. У результаті відбувається поступова переорієнтація молоді на професії, що відповідають сучасним європейським тенденціям розвитку ринку праці [14; 36].

Однією з найбільш помітних тенденцій є активний розвиток цифрової економіки та ІТ-сектору. Інформаційні технології стали одним із найбільш динамічних і конкурентоспроможних секторів української економіки, який активно інтегрується в глобальний і європейський ринки праці. Молодь є

основною соціальною групою, залученою до цифрових професій, дистанційної роботи, онлайн-послуг і платформної економіки.

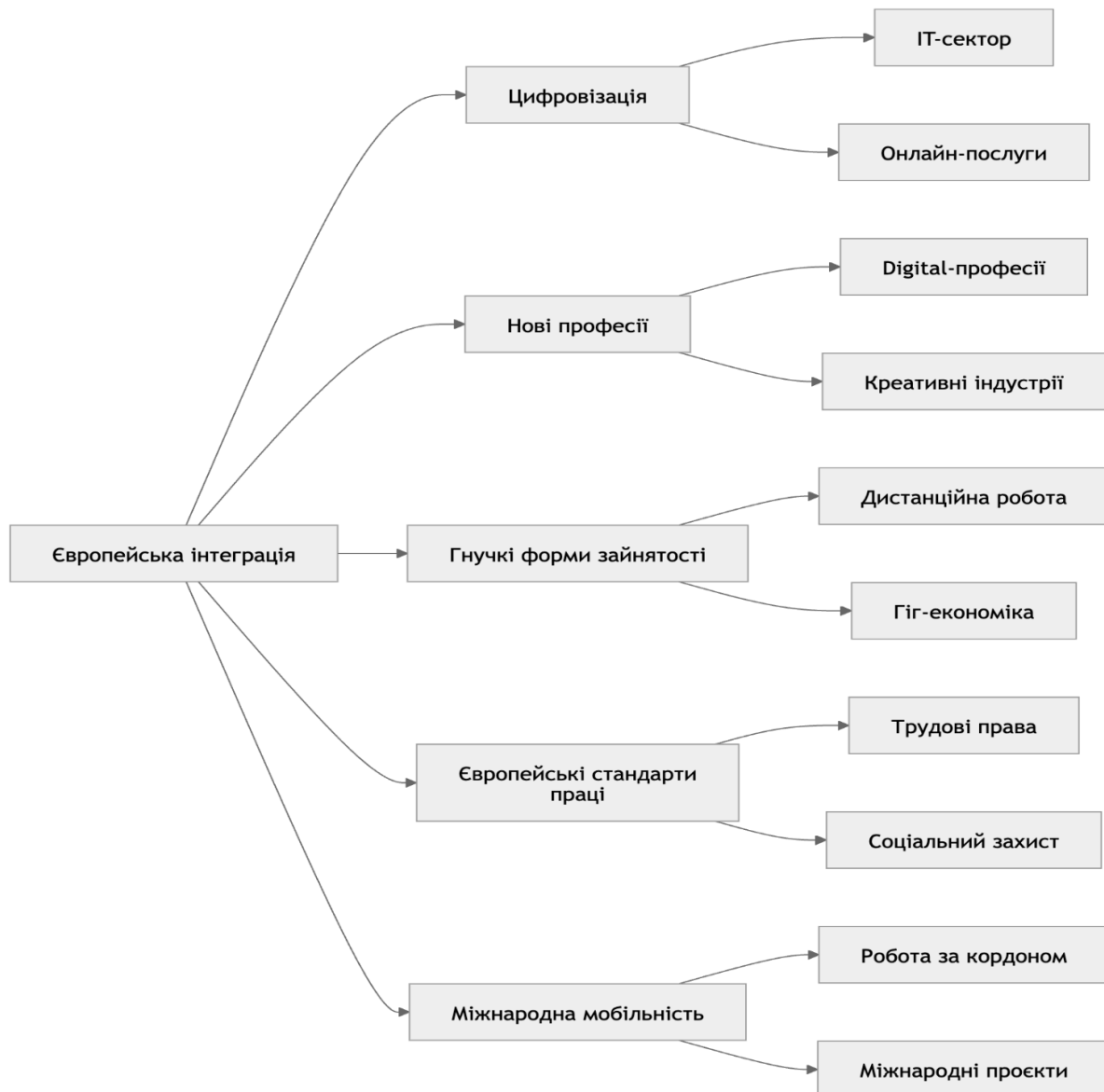

Рис. 2.19. Трансформація молодіжної зайнятості в умовах євроінтеграції
Джерело: складено автором на основі [7; 8; 28; 36].

Поширення дистанційної роботи стало важливим чинником трансформації молодіжної зайнятості. Завдяки цифровим технологіям молоді люди отримали можливість працювати для іноземних компаній, брати участь у міжнародних проєктах та інтегруватися в глобальний ринок праці незалежно від місця проживання. Особливо активно дистанційна зайнятість розвивається у сферах ІТ, цифрового маркетингу, дизайну, перекладу, онлайн-освіти та креативних індустрій.

Важливим наслідком євроінтеграції стало також поширення платформної економіки та гіг-зайнятості. Молодь дедалі частіше працює через цифрові платформи, виконує короткострокові проєкти, поєднує кілька видів зайнятості та орієнтується на гнучкі форми праці. Водночас це супроводжується ризиками нестабільності доходів, відсутності соціального захисту та послаблення традиційних трудових гарантій.

Під впливом європейської інтеграції змінюються і професійні орієнтири молоді. Зростає популярність професій, пов'язаних із цифровими технологіями, міжнародним бізнесом, аналітикою даних, інноваційною діяльністю, підприємництвом та міжкультурною комунікацією. Молодь дедалі більше орієнтується на професії, які забезпечують міжнародну мобільність, гнучкість та можливість професійного розвитку в глобальному середовищі.

Важливим чинником трансформації ринку праці є також впровадження європейських стандартів праці, які передбачають дотримання трудових прав, гендерної рівності, безпеки праці, недискримінації та розвитку людського капіталу. У результаті поступово змінюються підходи до організації праці, професійної підготовки та управління персоналом.

Європейська інтеграція України супроводжується суттєвими змінами у вимогах до професійної підготовки молоді та формування її конкурентоспроможності на ринку праці. У сучасних умовах роботодавці дедалі більше орієнтуються не лише на формальний рівень освіти працівників, а й на наявність практичних навичок, цифрових компетентностей, комунікаційних здібностей та здатності адаптуватися до швидких змін економічного середовища [7; 36].

Однією з ключових вимог сучасного європейського ринку праці є розвиток цифрових компетентностей. Поширення цифрової економіки, автоматизації, платформної зайнятості та дистанційної роботи зумовлює необхідність володіння сучасними інформаційними технологіями, навичками роботи з цифровими платформами, аналітичними інструментами та засобами онлайн-комунікації. Особливого значення набувають компетентності у сферах аналізу

даних, цифрового маркетингу, кібербезпеки та використання технологій штучного інтелекту [7; 8].

Водночас зростає роль soft skills – універсальних навичок, які забезпечують ефективну професійну взаємодію та адаптацію молоді до сучасного ринку праці. До таких навичок належать комунікабельність, командна робота, критичне мислення, креативність, емоційний інтелект, здатність до самоорганізації та управління часом. Саме soft skills значною мірою визначають здатність молодих працівників інтегруватися в міжнародне професійне середовище та працювати в умовах високої конкуренції.

Важливою складовою конкурентоспроможності молоді є знання іноземних мов, насамперед англійської. Європейський ринок праці характеризується високим рівнем міжнародної мобільності, тому володіння іноземними мовами стає необхідною умовою професійної реалізації молоді, участі у міжнародних проєктах, академічній мобільності та інтеграції до глобального економічного простору.

Особливого значення набувають також навички міжкультурної комунікації. Участь молоді в міжнародних освітніх програмах, стажуваннях, професійній мобільності та роботі в мультикультурному середовищі вимагає здатності ефективно взаємодіяти з представниками різних культур, адаптуватися до нових соціальних умов і працювати в міжнародних командах.

У сучасних умовах одним із базових принципів професійного розвитку молоді стає lifelong learning – навчання впродовж життя. Постійне оновлення знань і навичок є необхідною умовою збереження конкурентоспроможності працівників у цифровій економіці, де технології та професійні вимоги швидко змінюються. Саме тому адаптивність і готовність до безперервного навчання стають важливими характеристиками сучасної молоді. Для узагальнення ключових компетентностей молоді в умовах євроінтеграції доцільно навести таблицю 2.9.

Таким чином, розвиток сучасних компетентностей є важливою передумовою інтеграції молоді до європейського ринку праці та формування її

конкурентоспроможності в умовах цифрової економіки. Саме рівень професійної підготовки, адаптивність та здатність до постійного навчання визначатимуть ефективність професійної реалізації молоді в умовах євроінтеграційних процесів.

Таблиця 2.9

Ключові компетентності молоді в умовах євроінтеграції

Компетентність	Характеристика	Значення для ринку праці
Цифрові компетентності	Володіння сучасними цифровими технологіями	Підвищення конкурентоспроможності у цифровій економіці
Soft skills	Комунікація, командна робота, критичне мислення	Адаптація до сучасного професійного середовища
Знання іноземних мов	Володіння англійською та іншими мовами ЄС	Міжнародна мобільність та інтеграція
Міжкультурна комунікація	Здатність працювати у мультикультурному середовищі	Участь у міжнародних проєктах
Lifelong learning	Безперервне навчання та оновлення знань	Адаптація до змін ринку праці
Адаптивність	Готовність до змін та професійної мобільності	Стійкість до кризових явищ
Підприємницькі навички	Ініціативність та здатність до самозайнятості	Розвиток молодіжного підприємництва

Джерело: складено автором на основі [7; 8; 28; 36].

Попри значні можливості, які створює європейська інтеграція для молоді, процес інтеграції українського молодіжного ринку праці до європейського економічного простору супроводжується низкою ризиків і проблем. Основними

серед них є відтік кадрів, демографічні втрати, дефіцит кваліфікованих працівників, посилення конкуренції на ринку праці та нерівність доступу молоді до можливостей професійної реалізації [24; 53].

Окремий вплив на молодіжний ринок праці здійснює воєнна міграція, яка суттєво активізувалася після початку повномасштабної війни. Значна частина молоді була змушена виїхати за кордон через безпекові ризики, руйнування інфраструктури та скорочення можливостей працевлаштування в Україні. Це створює додаткові ризики довгострокового неповернення молодих фахівців і посилення дефіциту трудових ресурсів. Узагальнені основні ризики європейської інтеграції для молодіжного ринку праці України наведені в таблиці 2.10.

Таблиця 2.10

Основні ризики європейської інтеграції для молодіжного ринку праці України

Ризик	Прояв	Можливі наслідки
Відтік кадрів	Трудова міграція молоді до країн ЄС	Втрата людського капіталу
Демографічні втрати	Скорочення чисельності молодого населення	Зменшення трудового потенціалу
Дефіцит кваліфікованих працівників	Виїзд висококваліфікованої молоді	Нестача кадрів у ключових галузях
Нерівність доступу до можливостей	Обмежений доступ до освіти та мобільності	Посилення соціальної нерівності
Регіональні диспропорції	Концентрація можливостей у великих містах	Внутрішня міграція молоді
Посилення конкуренції	Зростання вимог до компетентностей	Витіснення неконкурентоспроможної молоді
Воєнна міграція	Вимушений виїзд молоді за кордон	Ризик неповернення молодих фахівців

Джерело: складено автором на основі [24; 34; 53; 78].

Таким чином, інтеграція молоді до європейського ринку праці створює не лише нові можливості, а й суттєві виклики для України. У сучасних умовах важливим завданням державної політики є формування механізмів збереження людського капіталу, стимулювання повернення молодих фахівців та забезпечення рівного доступу молоді до можливостей професійного розвитку.

У контексті післявоєнного відновлення важливим напрямом стане розвиток людського капіталу та стимулювання повернення молодих фахівців до України. Для цього необхідно забезпечити гідні умови праці, можливості професійного розвитку, конкурентний рівень оплати праці та доступ до сучасної освіти й інноваційної інфраструктури. Узагальнення стратегічних напрямів розвитку молодіжного ринку праці України в умовах європейської інтеграції наведено на рис. 2.20.

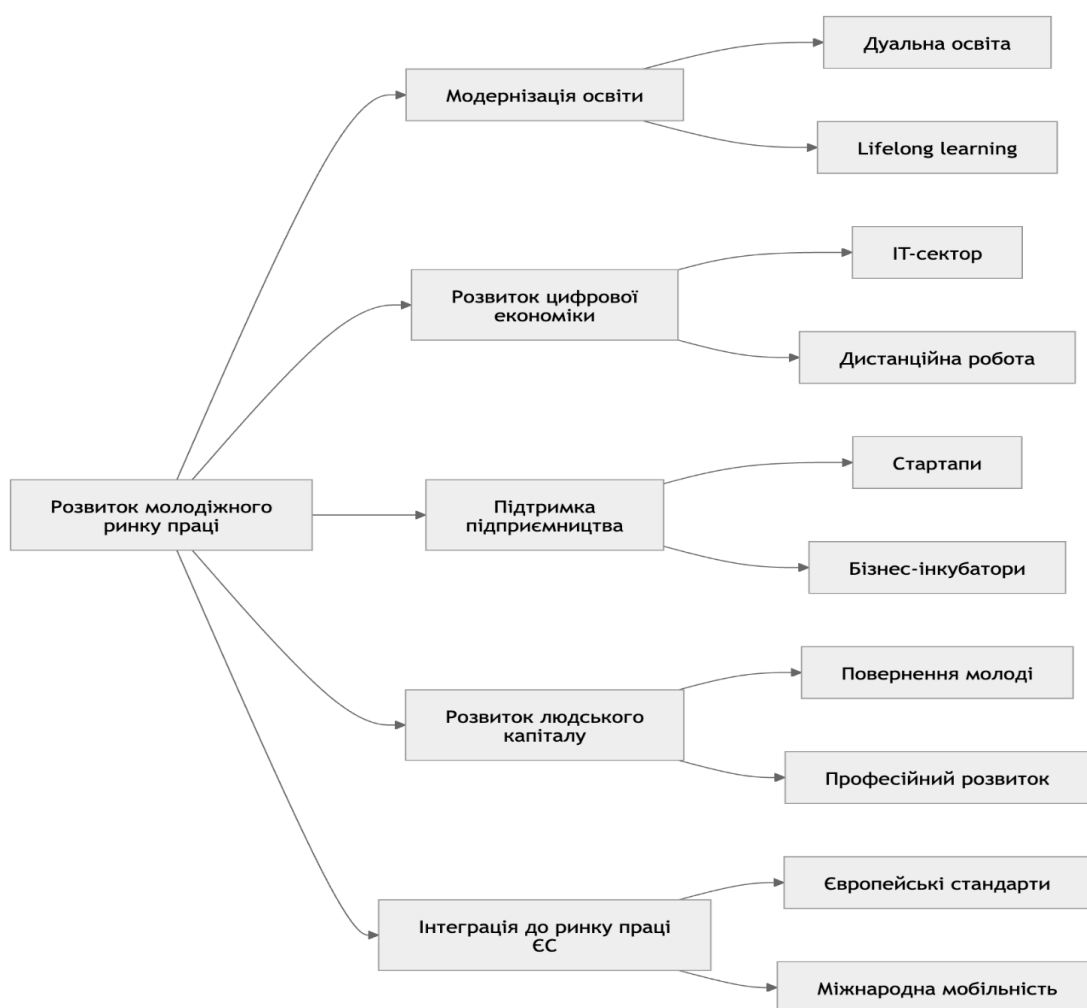

Рис. 2.20. Стратегічні напрями розвитку молодіжного ринку праці України
Джерело: складено автором на основі [24; 34; 53; 78].

Представлена схема демонструє, що стратегічний розвиток молодіжного ринку праці України в умовах європейської інтеграції має базуватися на поєднанні освітньої модернізації, цифровізації економіки, розвитку людського капіталу та підтримки інноваційної активності молоді. Саме ці напрями формуватимуть основу конкурентоспроможного ринку праці України у післявоєнний період.

Висновки до розділу 2

1. Дослідження сучасного стану молодіжного ринку праці України дозволило встановити, що його функціонування відбувається в умовах складних демографічних, економічних та соціальних трансформацій. Визначено, що ключовими чинниками впливу на молодіжний ринок праці є скорочення чисельності молодого населення, воєнні наслідки, трудова міграція, структурні зміни економіки та цифровізація соціально-трудових відносин. Встановлено, що в умовах повномасштабної війни суттєво посилюються демографічні втрати, регіональні диспропорції та скорочення трудового потенціалу країни.

2. Аналіз рівня зайнятості та безробіття молоді засвідчив, що молодіжний сегмент ринку праці залишається одним із найбільш вразливих. Встановлено, що для молоді характерними є високий рівень безробіття, поширення нестабільних форм зайнятості, проблема невідповідності між системою освіти та потребами ринку праці, а також складність отримання першого робочого місця через відсутність професійного досвіду. Визначено, що особливо негативний вплив на молодіжну зайнятість мають воєнні наслідки, вимушена міграція населення та скорочення економічної активності підприємств.

3. У результаті дослідження встановлено, що структура молодіжної зайнятості в Україні зазнає суттєвих трансформацій під впливом цифровізації економіки та глобалізаційних процесів. Виявлено зростання ролі ІТ-сектору,

дистанційної роботи, платформної економіки, самозайнятості та гнучких форм праці. Водночас зберігається значний рівень неформальної зайнятості молоді та нерівномірність можливостей працевлаштування між регіонами країни.

4. Дослідження європейського досвіду регулювання молодіжної зайнятості дозволило визначити, що країни Європейського Союзу реалізують комплексну систему підтримки молоді, яка поєднує активну державну політику, професійну підготовку, дуальну освіту, програми підтримки першого робочого місця та розвиток сучасних компетентностей. Встановлено, що ефективними інструментами підтримки молодіжної зайнятості є програми Youth Guarantee, Erasmus+, Pact for Skills, системи vocational education and training (VET), а також механізми підтримки молодіжного підприємництва та самозайнятості.

5. Визначено, що одним із ключових чинників ефективного функціонування молодіжного ринку праці в країнах ЄС є тісний зв'язок між системою освіти та потребами економіки. Особливого значення набувають практична підготовка, розвиток цифрових компетентностей, soft skills, міжкультурної комунікації та концепція lifelong learning. Доведено, що адаптація європейського досвіду в Україні є важливою передумовою підвищення конкурентоспроможності молоді та модернізації національного ринку праці.

6. Дослідження впливу європейської інтеграції на молодіжний ринок праці України засвідчило, що інтеграційні процеси сприяють трансформації структури зайнятості, розвитку цифрової економіки, поширенню міжнародної освітньої та трудової мобільності молоді, а також адаптації національного ринку праці до європейських стандартів. Водночас інтеграція до європейського ринку праці супроводжується ризиками відтоку молодих фахівців, посиленням конкуренції за людський капітал та демографічними втратами.

7. Встановлено, що сучасний європейський ринок праці формує нові вимоги до молоді, серед яких ключовими є цифрові компетентності, знання іноземних мов, адаптивність, здатність до безперервного навчання, професійна мобільність та розвиток soft skills. У зв'язку з цим важливим напрямом державної політики має стати модернізація системи освіти, підтримка розвитку людського

капіталу, стимулювання молодіжного підприємництва та створення умов для професійної реалізації молоді в Україні.

8. Обґрунтовано, що перспективи розвитку молодіжного ринку праці України в умовах європейської інтеграції пов'язані з післявоєнним відновленням економіки, цифровізацією соціально-трудових відносин, інтеграцією до європейського економічного простору та формуванням конкурентоспроможної системи молодіжної зайнятості. Для забезпечення ефективного функціонування молодіжного ринку праці необхідним є комплексне поєднання державної підтримки, модернізації освіти, стимулювання зайнятості молоді та створення сприятливого середовища для розвитку сучасних компетентностей і людського капіталу.

РОЗДІЛ 3

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МОЛОДІЖНОГО РИНКУ ПРАЦІ

УКРАЇНИ

3.1 Вплив війни та міграційних процесів на зайнятість молоді

Повномасштабна війна стала одним із найпотужніших дестабілізаційних чинників у функціонуванні ринку праці України та суттєво вплинула на соціально-економічне становище молоді. Руйнування підприємств, скорочення економічної активності, внутрішня та зовнішня міграція населення, погіршення демографічної ситуації та зміна структури попиту на робочу силу спричинили масштабну трансформацію молодіжного сегмента ринку праці. Особливо вразливою категорією в цих умовах стала молодь, яка через недостатній професійний досвід, нестабільність зайнятості та обмежені можливості професійної адаптації першою реагує на кризові явища у сфері праці.

В умовах воєнного стану молодіжний ринок праці характеризується посиленням структурних дисбалансів між попитом і пропозицією робочої сили, скороченням кількості робочих місць, активізацією зовнішньої трудової міграції та зміною професійних орієнтирів молоді. Значний вплив на функціонування ринку праці здійснюють також демографічні втрати, скорочення чисельності молодого населення, внутрішнє переміщення осіб і трансформація економічної структури держави.

Важливим чинником впливу на молодіжну зайнятість стали міграційні процеси, які суттєво посилилися після початку повномасштабної війни. Значна частина молоді виїхала за кордон у пошуках безпеки, освіти та можливостей працевлаштування, що призвело до скорочення трудового потенціалу країни та посилення ризиків втрати людського капіталу. Водночас частина молоді адаптувалася до нових умов через дистанційну зайнятість, цифрову економіку та інтеграцію в міжнародний ринок праці.

У сучасних умовах особливого значення набуває дослідження впливу війни та міграційних процесів на функціонування молодіжного ринку праці, оскільки саме молодь формує основу майбутнього трудового потенціалу держави та є важливим чинником післявоєнного відновлення економіки. Аналіз сучасних тенденцій зайнятості молоді дає змогу визначити ключові проблеми, ризики та перспективи розвитку молодіжного ринку праці України. Для узагальнення основних напрямів впливу війни та міграційних процесів на молодіжний ринок праці доцільно навести відповідну схему (рис. 3.1).

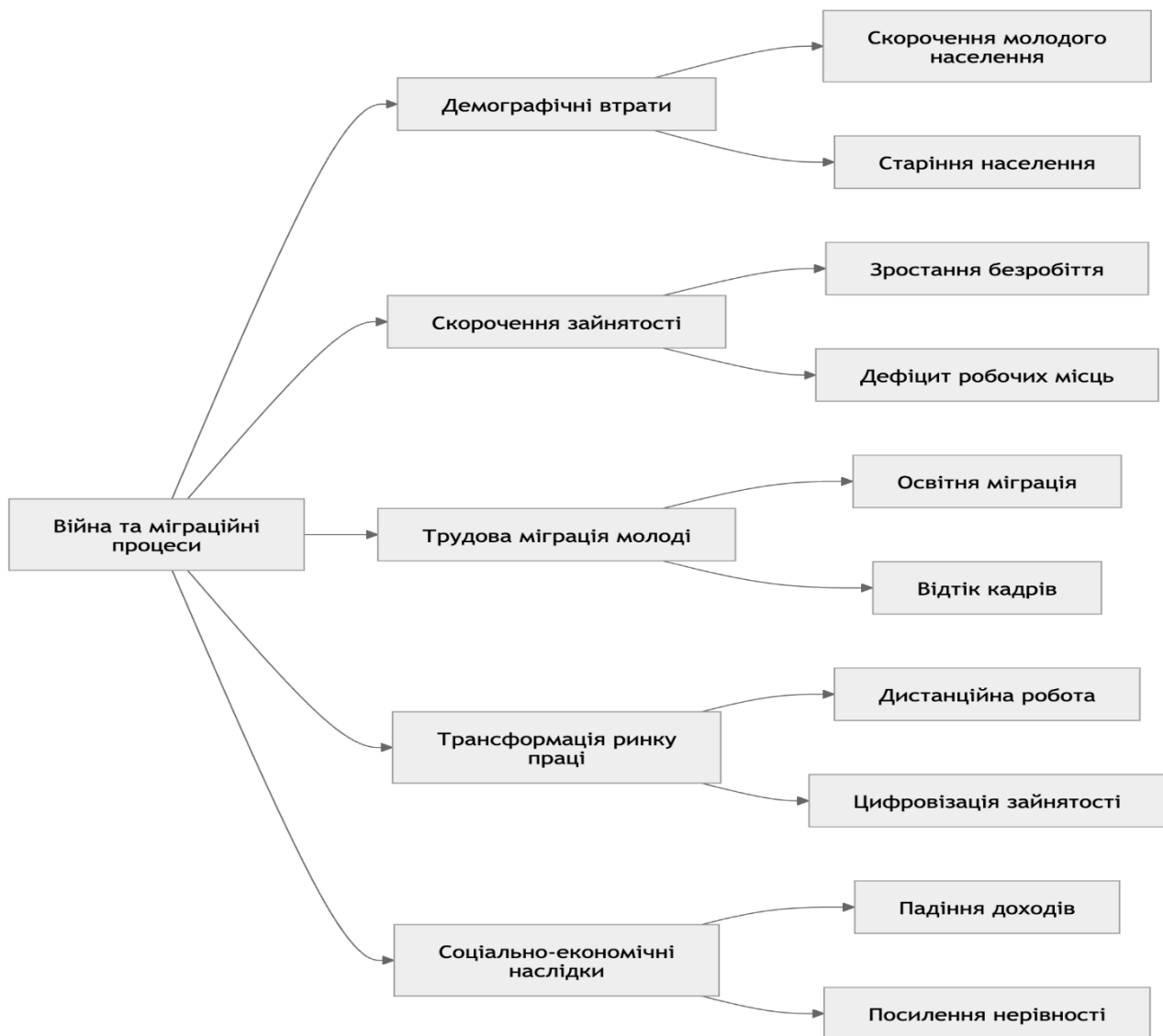

Рис. 3.1 Основні напрями впливу війни та міграційних процесів на молодіжний ринок праці України

Джерело: складено автором на основі даних Інституту молоді України [44].

Представлена схема демонструє, що війна та міграційні процеси мають комплексний вплив на молодіжний ринок праці України та охоплюють демографічні, економічні, соціальні й інституційні аспекти його функціонування. В умовах воєнного часу особливо актуальними стають питання збереження людського капіталу, підтримки молодіжної зайнятості та формування умов для післявоєнного відновлення ринку праці.

Однією з найбільш серйозних проблем сучасного розвитку України є погіршення демографічної ситуації та скорочення чисельності молодого населення. Молодь є основою формування трудового потенціалу держави, забезпечує відтворення робочої сили, інноваційний розвиток економіки та формування людського капіталу. Саме тому негативні демографічні тенденції безпосередньо впливають на функціонування ринку праці, економічне зростання та перспективи післявоєнного відновлення країни.

Упродовж останніх років в Україні спостерігається стійка тенденція до скорочення чисельності молодого населення. За даними досліджень, низхідна демографічна динаміка розпочалася ще у 2011 році та посилилася під впливом економічної нестабільності, трудової міграції, пандемії COVID-19 і повномасштабної війни. Станом на початок 2022 року чисельність молоді віком від 14 до 35 років становила близько 10 млн осіб, що становило лише 24,3 % у структурі постійного населення України. Порівняно з 2011 роком чисельність молоді скоротилася майже на 4 млн осіб або на 28,2 %

Особливу загрозу становить скорочення наймолодших вікових груп, які в майбутньому мають поповнювати ринок праці. Зменшення чисельності молоді у віці 14-19 років означає подальше скорочення трудового потенціалу країни та посилення дефіциту робочої сили у перспективі. Водночас у структурі молодого населення зростає частка старших вікових груп, що свідчить про поступове старіння населення та погіршення демографічного балансу.

Повномасштабна війна суттєво поглибила демографічну кризу в Україні. Значна частина молодого населення була змушена виїхати за кордон через безпекові ризики, втрату житла, руйнування інфраструктури та скорочення

можливостей працевлаштування. Особливо активною є міграція молодих жінок, студентів та висококваліфікованих фахівців, що створює додаткові ризики втрати людського капіталу та посилює демографічні диспропорції.

Скорочення молодого населення має низку негативних соціально-економічних наслідків. Зменшення кількості працездатного населення призводить до дефіциту кадрів у різних галузях економіки, особливо у високотехнологічних та інноваційних секторах. Одночасно скорочується база платників податків, посилюється навантаження на систему соціального забезпечення та поглиблюються проблеми старіння населення. У довгостроковій перспективі це може негативно вплинути на конкурентоспроможність економіки та можливості післявоєнного відновлення держави. Динаміка чисельності молоді в Україні наведена на рис. 3.2.

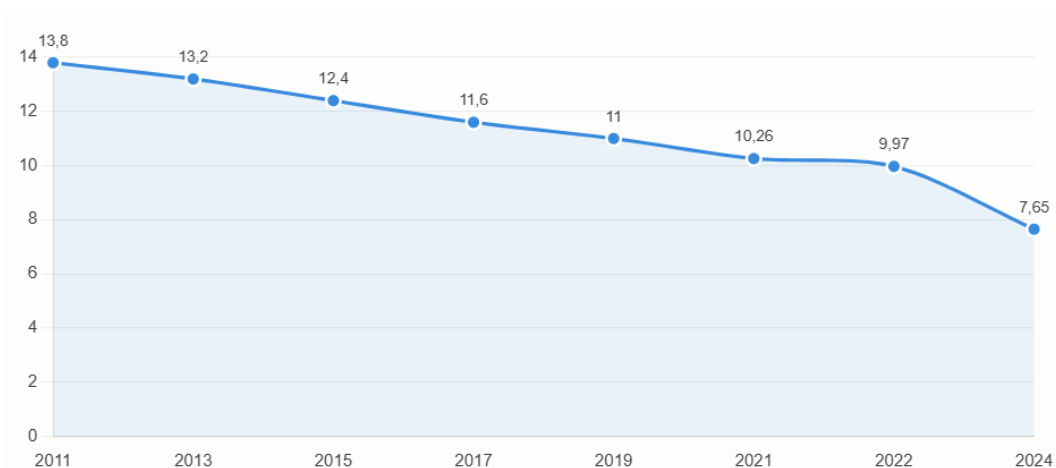

Рис. 3.2 Чисельність молоді в Україні у 2011–2025 рр., млн осіб

Джерело: складено автором на основі даних Інституту молоді України [43].

Представлений графік демонструє стійку тенденцію до скорочення чисельності молодого населення України. Найбільш різке зниження спостерігається після 2022 року під впливом повномасштабної війни та активізації міграційних процесів. Така тенденція створює суттєві ризики для формування трудового потенціалу країни та забезпечення стабільного функціонування молодіжного ринку праці. Для більш детального аналізу демографічних змін доцільно також навести структуру молодого населення за віковими групами.

Таблиця 3.1

Вікова структура молоді України у 2022 р.

Вікова група	Частка у структурі молоді, %
14–19 років	24
20–24 роки	19
25–29 років	25
30–34 роки	32

Джерело: складено автором на основі даних Інституту молоді України [59].

Наведені дані свідчать про домінування старших вікових груп у структурі молоді та поступове скорочення частки наймолодших категорій населення, які мають забезпечувати майбутнє відтворення трудових ресурсів держави.

Таким чином, демографічні втрати та скорочення молодого населення є одними з ключових викликів для сучасного молодіжного ринку праці України. Подальше погіршення демографічної ситуації може призвести до дефіциту трудових ресурсів, посилення структурних дисбалансів на ринку праці та ускладнення процесів економічного відновлення країни в післявоєнний період.

Повномасштабна війна суттєво вплинула на функціонування ринку праці України та призвела до різкого погіршення ситуації у сфері молодіжної зайнятості. Руйнування підприємств, скорочення економічної активності, релокація бізнесу, міграція населення та нестабільність економічного середовища спричинили значне скорочення робочих місць і зростання проблем із працевлаштуванням молоді. Особливо вразливими в цих умовах стали молоді спеціалісти та випускники закладів освіти, які мають обмежений професійний досвід і нижчий рівень конкурентоспроможності на ринку праці.

Попри складну ситуацію на ринку праці, офіційна статистика демонструє тенденцію до зменшення кількості зареєстрованих безробітних молодого віку у 2021-2023 роках. Однак таке скорочення не свідчить про покращення ситуації із зайнятістю молоді, а значною мірою пояснюється масштабною зовнішньою

міграцією населення, мобілізацією чоловіків до лав ЗСУ, а також зниженням рівня офіційної реєстрації безробітних у службах зайнятості.

Значна частина молоді, особливо жінки та студенти, виїхала за кордон після початку повномасштабної війни, що призвело до скорочення чисельності економічно активного населення. Водночас частина молодих людей, які залишилися в Україні, не реєструється у службах зайнятості через нестабільність ринку праці, неформальну зайнятість або ризики мобілізації. Це свідчить про наявність прихованого безробіття, масштаби якого значно перевищують офіційні статистичні показники.

У воєнних умовах особливо загострилася проблема з першим робочим місцем для молоді. Роботодавці переважно орієнтуються на працівників із професійним досвідом та готовими практичними навичками, тоді як молоді спеціалісти стикаються із труднощами професійної адаптації, недостатнім рівнем практичної підготовки та високою конкуренцією за вакансії. Це посилює ризики тривалого безробіття серед молоді та знижує рівень її економічної активності. Для аналізу ситуації із молодіжним безробіттям доцільно представити чисельність безробітної молоді за віковими групами (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

Чисельність безробітної молоді за віковими групами у 2021-2023 рр.

Вікова група	2021 р., тис. осіб	2022 р., тис. осіб	2023 р., тис. осіб
15–24 роки	17,3	15,4	5,7
25–29 років	27,8	23,5	7,4
30–34 роки	40,9	35,5	12,1

Джерело: складено автором на основі даних Державної служби зайнятості України [42].

Наведені дані демонструють формальне скорочення кількості зареєстрованих безробітних серед молоді у 2021–2023 роках. Водночас реальна ситуація на ринку праці залишається значно складнішою через масштабну міграцію населення, скорочення економічної активності та зростання

прихованого безробіття. Зміни у молодіжному безробітті наведено на рис. 3.3. Представлений графік демонструє скорочення кількості офіційно зареєстрованих безробітних молодого віку в Україні у 2021–2023 роках. Однак зазначена тенденція не свідчить про стабілізацію ринку праці, а є наслідком міграційних процесів, мобілізації населення та скорочення кількості осіб, які офіційно звертаються до служб зайнятості.

Рис. 3.3 Динаміка чисельності безробітної молоді у 2021–2023 рр., тис. осіб

Джерело: складено автором на основі даних Державної служби зайнятості України [42].

Суттєвий вплив на молодіжний ринок праці мають також скорочення кількості вакансій і дисбаланс між попитом і пропозицією робочої сили. В умовах війни значна кількість підприємств припинила діяльність або скоротила персонал, що призвело до дефіциту робочих місць. Особливо складною ситуація є для молоді без професійного досвіду, оскільки роботодавці надають перевагу працівникам із практичними навичками та готовністю швидко адаптуватися до робочого процесу.

Окрім скорочення зайнятості, війна вплинула і на рівень доходів молоді. Зниження заробітної плати, інфляційні процеси та нестабільність економічного середовища призвели до погіршення матеріального становища молодих працівників. Особливо суттєве падіння доходів спостерігалось у приватному секторі, у сфері послуг, консалтингу та окремих галузях виробництва.

Таким чином, війна суттєво поглибила проблеми молодіжного ринку праці в Україні та призвела до зростання структурних дисбалансів у сфері зайнятості. Скорочення робочих місць, приховане безробіття, зростання конкуренції за вакансії та падіння рівня доходів створюють суттєві ризики для професійної реалізації молоді й формування трудового потенціалу держави в післявоєнний період.

Одним із найбільш масштабних наслідків повномасштабної війни для України стали активні міграційні процеси, які суттєво вплинули на функціонування молодіжного ринку праці. Молодь стала однією з найбільш мобільних соціальних груп населення, що пояснюється високою адаптивністю, прагненням до безпеки, продовження освіти та пошуком можливостей професійної реалізації за кордоном. Масова зовнішня та внутрішня міграція молоді призвела до значних змін у структурі трудових ресурсів держави та поглиблення дисбалансів на ринку праці. [24; 78]

Після початку повномасштабної війни значна частина молодого населення була змушена залишити місця постійного проживання через бойові дії, руйнування інфраструктури та скорочення економічної активності. Особливо високою стала зовнішня міграція молодих жінок, студентів і висококваліфікованих спеціалістів. Водночас значна кількість молодих людей перемістилася всередині країни до більш безпечних регіонів, що спричинило нерівномірний розподіл трудових ресурсів між областями України.

Важливим напрямом міграційних процесів стала освітня міграція молоді. Значна кількість українських студентів продовжила навчання у закладах освіти країн Європейського Союзу, що створює як нові можливості для професійного розвитку, так і ризики довгострокового відтоку людського капіталу. Частина молоді після завершення навчання інтегрується до європейського ринку праці та не повертається в Україну, що посилює проблему «brain drain» — відтоку висококваліфікованих кадрів.

Водночас міграційні процеси мають і певні позитивні аспекти. Молодь отримує доступ до сучасної освіти, нових технологій, міжнародного

професійного середовища та практичного досвіду роботи в країнах ЄС. За умови повернення молодих спеціалістів в Україну, отримані знання та навички можуть стати важливим чинником модернізації економіки та післявоєнного відновлення держави. Для узагальнення впливу міграційних процесів на молодіжний ринок праці доцільно представити відповідну схему (рис. 3.4). Представлена схема демонструє комплексний характер впливу міграційних процесів на молодіжний ринок праці України. З одного боку, міграція сприяє професійному розвитку молоді та підвищенню її конкурентоспроможності, а з іншого – створює ризики втрати людського капіталу та поглиблення демографічної кризи.

Рис. 3.4 Вплив міграційних процесів на молодіжний ринок праці України

Джерело: складено автором на основі даних Державної служби зайнятості України [42].

Таким чином, міграційні процеси мають суттєвий вплив на функціонування молодіжного ринку праці України. В умовах війни міграція стала одним із ключових чинників трансформації трудового потенціалу держави, що потребує формування ефективної державної політики щодо збереження людського капіталу та стимулювання повернення молоді в Україну (таблиця 3.3).

Таблиця 3.3

Позитивні та негативні наслідки молодіжної міграції

Позитивні наслідки	Негативні наслідки
Отримання сучасної освіти	Відтік молодих фахівців
Формування міжнародного досвіду	Скорочення трудового потенціалу
Підвищення конкурентоспроможності молоді	Демографічні втрати
Освоєння нових технологій	Старіння населення
Інтеграція до європейського ринку праці	Дефіцит кваліфікованих кадрів
Розвиток міжкультурних компетентностей	Ризик неповернення молоді

Джерело: складено автором на основі [24; 34; 78].

В умовах воєнного стану одним із ключових проявів трансформації молодіжного ринку праці є поглиблення дисбалансу між попитом і пропозицією робочої сили. Скорочення кількості робочих місць, структурні зміни економіки, релокація підприємств та міграційні процеси призвели до суттєвої невідповідності між професійною підготовкою молоді та реальними потребами роботодавців.

Однією з основних проблем сучасного молодіжного ринку праці є дефіцит вакансій для молодих спеціалістів без практичного досвіду. Більшість роботодавців орієнтується на працівників, які вже мають сформовані професійні навички та здатні швидко адаптуватися до виробничих процесів. У результаті молодь стикається з труднощами в отриманні першого робочого місця та високим рівнем конкуренції навіть за низькооплачувані вакансії.

Суттєвою проблемою залишається невідповідність між системою освіти та потребами ринку праці. Частина молоді здобуває спеціальності, які мають низький попит на ринку праці, тоді як роботодавці відчувають дефіцит кадрів у

технічних, виробничих та ІТ-галузях. Це спричиняє структурний дисбаланс між підготовкою фахівців і реальними потребами економіки.

В умовах війни також посилюються регіональні диспропорції на ринку праці. Найбільша концентрація вакансій спостерігається у відносно безпечних регіонах та великих містах, тоді як у прифронтових і депресивних областях рівень зайнятості молоді залишається значно нижчим. Це стимулює внутрішню міграцію молодого населення та посилює нерівномірність розвитку регіональних ринків праці. Дисбаланс між попитом і пропозицією робочої сили наведено на рис. 3.5.

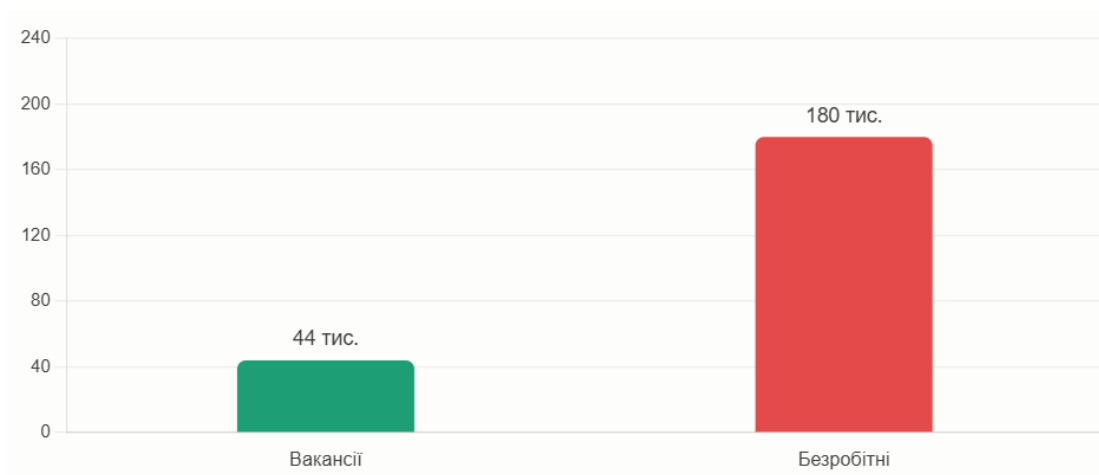

Рис. 3.5. Співвідношення вакансій і безробітних в Україні у 2023 р.

Джерело: складено автором на основі даних Державної служби зайнятості України [45].

Наведений графік демонструє суттєве перевищення кількості безробітних над кількістю наявних вакансій, що свідчить про високий рівень конкуренції на ринку праці та обмежені можливості працевлаштування молоді. Для узагальнення проблеми невідповідності освіти потребам ринку праці доцільно навести відповідну схему (рис. 3.6). Таким чином, дисбаланс попиту і пропозиції на молодіжному ринку праці України є результатом структурних економічних змін, воєнних наслідків та невідповідності системи професійної підготовки сучасним потребам економіки. Подолання зазначених проблем потребує модернізації системи освіти, розвитку практичної підготовки молоді та стимулювання створення нових робочих місць.

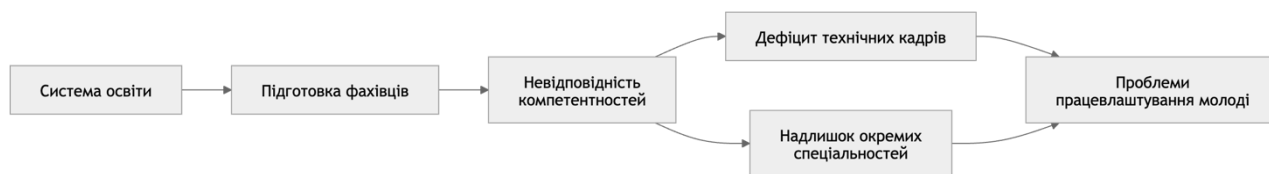

Рис. 3.6. Невідповідність спеціальностей потребам ринку праці

Джерело: складено автором на основі даних Державної служби зайнятості України [42].

У сучасних умовах молодіжний ринок праці України функціонує під впливом численних кризових чинників, які суттєво ускладнюють професійну реалізацію молоді та формування стабільної системи зайнятості. Повномасштабна війна призвела до трансформації соціально-трудових відносин, посилення нестабільності зайнятості, скорочення економічної активності та загострення структурних проблем ринку праці (табл. 3.4).

Таблиця 3.4

Основні виклики воєнного ринку праці для молоді

Виклик	Прояв
Молодіжне безробіття	Скорочення можливостей працевлаштування
Відсутність досвіду	Складність отримання першого робочого місця
Міграція молоді	Втрата трудового потенціалу
Нестабільна зайнятість	Поширення короткострокових контрактів
Неформальна зайнятість	Зниження соціального захисту
Падіння доходів	Зниження рівня життя молоді
Регіональні диспропорції	Нерівномірність можливостей працевлаштування
Психологічна нестабільність	Зниження професійної мотивації

Джерело: складено автором на основі [53; 55; 57; 75; 78].

Одним із головних викликів залишається високий рівень безробіття серед молоді та складність отримання першого робочого місця. Молоді люди без професійного досвіду мають нижчий рівень конкурентоспроможності порівняно

з більш досвідченими працівниками, що суттєво обмежує їх можливості працевлаштування.

Суттєвим викликом є нестабільність трудових відносин та поширення тимчасової зайнятості. У воєнних умовах роботодавці дедалі частіше використовують короткострокові контракти, дистанційну форму праці або неформальну зайнятість, що знижує рівень соціального захисту молодих працівників.

Важливою проблемою є також погіршення матеріального становища молоді. Інфляційні процеси, скорочення заробітної плати та нестабільність доходів негативно впливають на рівень життя молодого населення та ускладнюють процес професійної адаптації.

Окремим викликом залишається психологічна нестабільність молоді в умовах війни. Постійний стрес, невизначеність майбутнього, ризики безпеки та соціальна нестабільність негативно впливають на професійну мотивацію, рівень економічної активності та готовність молоді до довгострокового професійного планування.

Таким чином, воєнний ринок праці формує для молоді комплекс взаємопов'язаних економічних, соціальних і демографічних викликів. Подолання зазначених проблем потребує активної державної політики підтримки молодіжної зайнятості, розвитку сучасних форм праці, модернізації системи професійної підготовки та стимулювання економічного відновлення країни.

3.2 Основні тенденції трансформації структури молодіжної зайнятості

Однією з ключових тенденцій сучасного розвитку ринку праці є активна цифровізація економіки та трансформація традиційних форм зайнятості. Поширення інформаційних технологій, розвиток цифрової економіки, автоматизація виробничих процесів і глобалізація ринку праці призвели до

формування нових моделей професійної діяльності молоді. Саме молоде покоління стало найбільш адаптивною соціальною групою до цифрових змін, оскільки характеризується високим рівнем технологічної грамотності, мобільністю та готовністю до освоєння нових форм праці [6; 36].

У сучасних умовах дистанційна робота стала однією з найбільш поширених форм молодіжної зайнятості. Особливо активний розвиток *remote work* спостерігався після пандемії COVID-19 та в умовах повномасштабної війни, коли значна частина підприємств була змушена перейти на онлайн-формат діяльності. Дистанційна зайнятість дозволяє молоді працювати незалежно від місця проживання, поєднувати навчання та роботу, а також інтегруватися до міжнародного ринку праці. Найбільш поширеними сферами дистанційної роботи є ІТ, цифровий маркетинг, дизайн, онлайн-освіта, переклад і консалтинг.

Важливою складовою сучасного молодіжного ринку праці став фріланс. Молоді працівники дедалі частіше відмовляються від традиційної моделі постійної зайнятості на користь самостійної проєктної роботи. Фріланс забезпечує гнучкий графік, можливість працювати з міжнародними замовниками та самостійно формувати рівень доходу. Водночас така форма зайнятості супроводжується ризиками нестабільності доходів, відсутності соціальних гарантій і високою конкуренцією на глобальному ринку праці.

Одним із наслідків цифровізації стала поява платформної економіки та гіг-економіки. Платформна економіка базується на використанні цифрових платформ для надання послуг, виконання короткострокових завдань та організації дистанційної співпраці між роботодавцями й працівниками. Молодь активно залучається до платформної зайнятості через сервіси доставки, онлайн-фріланс, таксі, маркетплейси та цифрові платформи для надання професійних послуг.

Гіг-економіка характеризується короткостроковими контрактами, проєктною зайнятістю та високим рівнем гнучкості трудових відносин. Для молоді це створює нові можливості професійної реалізації, однак водночас посилює нестабільність зайнятості та ризики соціальної незахищеності. У таких

умовах молоді працівники змушені постійно оновлювати свої компетентності, адаптуватися до змін на ринку праці та працювати в умовах високої конкуренції.

Цифровізація економіки також сприяє появі нових цифрових професій. Найбільш затребуваними стають спеціалісти у сферах програмування, аналізу даних, кібербезпеки, цифрового маркетингу, UX/UI-дизайну, контент-менеджменту, штучного інтелекту та онлайн-комунікацій. Саме молодь є основною соціальною групою, яка активно інтегрується в нові сектори цифрової економіки та формує основу майбутнього ринку праці. Узагальнені основні форми сучасної молодіжної зайнятості наведено на рис. 3.7.

Рис. 3.7. Нові форми молодіжної зайнятості

Представлена схема демонструє, що сучасна структура молодіжної зайнятості дедалі більше орієнтується на цифрові форми праці, гнучкі трудові відносини та інтеграцію в глобальний ринок праці. У результаті відбувається поступова трансформація традиційної моделі зайнятості та формування нової цифрової структури ринку праці.

Водночас цифровізація створює і нові виклики для молоді. Зростає конкуренція на глобальному ринку праці, посилюється нестабільність доходів, а відсутність соціального захисту у частині цифрових професій та платформної зайнятості потребує адаптації державної політики до нових умов функціонування ринку праці. Саме тому важливого значення набуває розвиток цифрових компетентностей, професійної мобільності та готовності молоді до безперервного навчання в умовах цифрової економіки.

Сучасний молодіжний ринок праці перебуває у стані активної трансформації під впливом цифровізації економіки, автоматизації виробничих процесів, розвитку штучного інтелекту та глобалізації трудових відносин. У результаті змінюється професійна структура молодіжної зайнятості, зростає роль цифрових професій і поступово скорочується попит на певні традиційні спеціальності. [1; 2; 36]

Важливим чинником трансформації професійної структури зайнятості є автоматизація виробничих процесів і впровадження технологій штучного інтелекту (ШІ). Використання цифрових алгоритмів, роботизації та автоматизованих систем поступово витісняє частину традиційних професій, особливо у сферах рутинної адміністративної роботи, обробки даних, банківських послуг і виробничих операцій. У результаті цього зростає попит на працівників із високим рівнем цифрових компетентностей та здатністю працювати у високотехнологічному середовищі.

Одночасно відбувається поступове зникнення окремих професій або зниження попиту на них. Найбільш вразливими є професії, пов'язані з монотонною фізичною працею, базовими адміністративними функціями та низьким рівнем цифровізації. У таких умовах молодь змушена швидко адаптуватися до структурних змін ринку праці та постійно оновлювати свої професійні навички. Сучасна структура молодіжної зайнятості наведена на рис. 3.8.

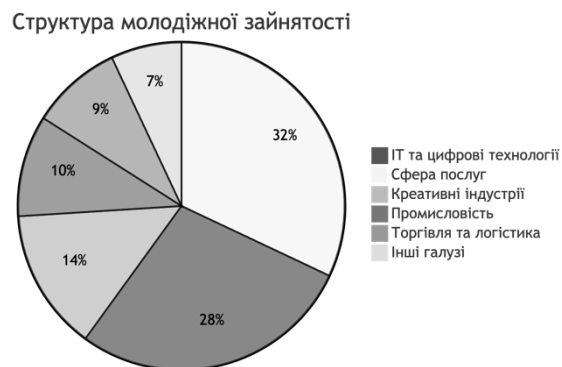

Рис. 3.8. Структура молодіжної зайнятості за секторами у 2025 р., %

Представлена діаграма демонструє домінування сфери послуг і цифрових секторів у структурі молодіжної зайнятості. Це свідчить про поступовий перехід економіки до цифрової моделі розвитку та зростання ролі інтелектуальної праці. Вплив цифровізації економіки на професійну структуру зайнятості наведено на схемі (рис. 3.9).

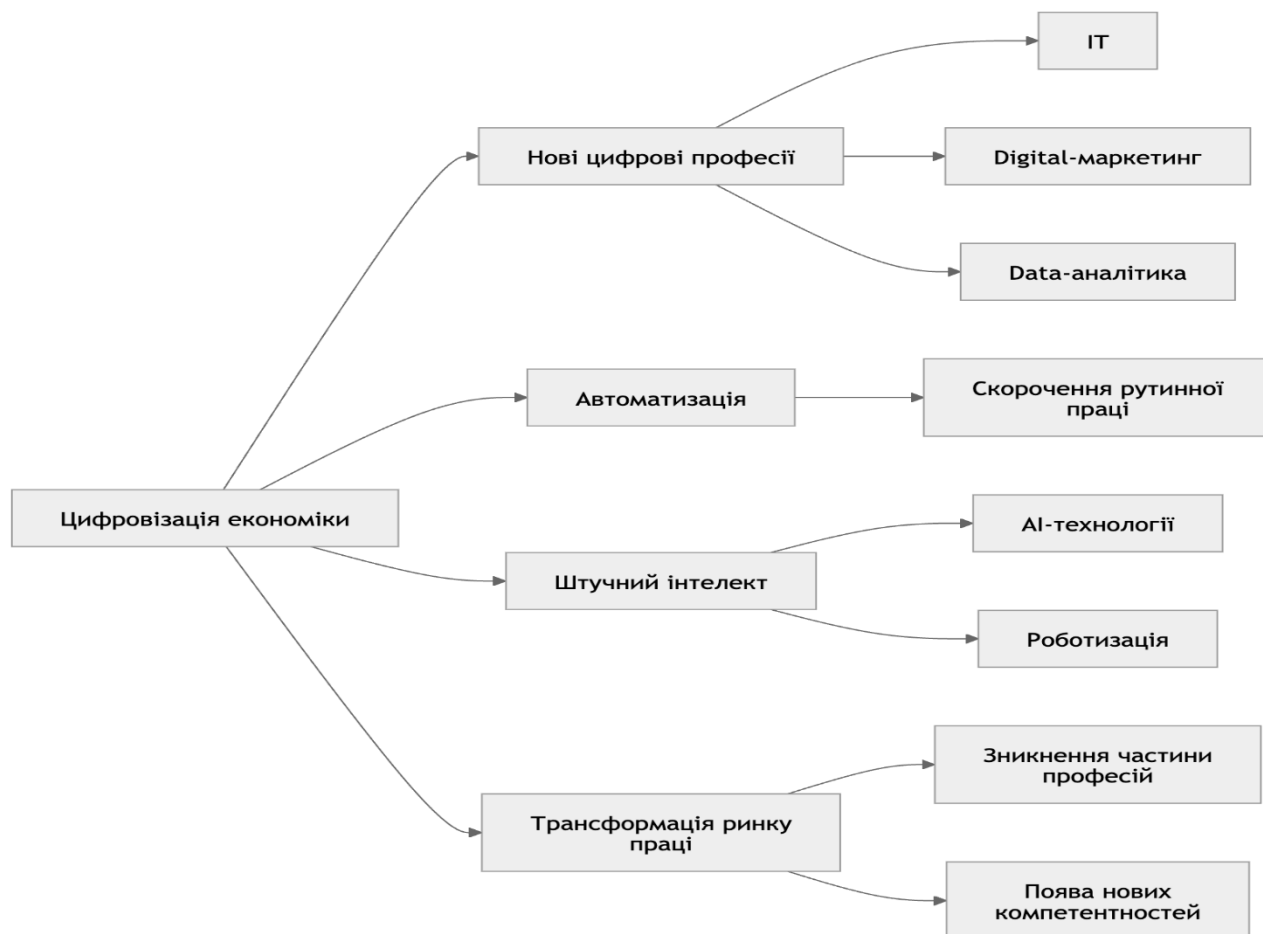

Рис. 3.9. Вплив цифровізації на трансформацію професійної структури зайнятості молоді

Таким чином, сучасна професійна структура молодіжної зайнятості характеризується зростанням ролі цифрових секторів економіки, поширенням інтелектуальної праці та трансформацією традиційних моделей професійної діяльності. Водночас автоматизація та штучний інтелект створюють нові виклики для молоді, посилюючи потребу у безперервному професійному розвитку та адаптації до змін ринку праці.

Трансформація сучасного ринку праці та розвиток цифрової економіки спричинили суттєві зміни у вимогах до професійних компетентностей молоді. У сучасних умовах роботодавці все більше орієнтуються не лише на формальний рівень освіти, а й на практичні навички, здатність до адаптації, міждисциплінарність і готовність до безперервного професійного розвитку (табл. 3.5). [7; 8; 21].

Таблиця 3.5

Компетентності молоді цифрової економіки

Компетентність	Характеристика
Digital skills	Робота з цифровими технологіями та онлайн-платформами
Soft skills	Комунікація, командна робота, критичне мислення
Lifelong learning	Готовність до постійного навчання
Adaptability	Здатність швидко адаптуватися до змін
Multilingualism	Володіння іноземними мовами
Creativity	Генерування нових ідей та інновацій
Data literacy	Робота з інформацією та аналітичними даними
Intercultural communication	Робота у міжнародному середовищі

Джерело: складено автором на основі [7; 8; 28; 36].

Однією з ключових вимог сучасного ринку праці є наявність digital skills – цифрових компетентностей. Молоді працівники повинні володіти навичками роботи з цифровими платформами, інформаційними системами, онлайн-комунікаціями, аналізом даних і сучасними програмними продуктами. Особливого значення набувають знання у сферах штучного інтелекту, кібербезпеки, цифрового маркетингу та автоматизації бізнес-процесів.

Поряд із професійними знаннями дедалі важливішу роль відіграють soft skills – гнучкі навички, які забезпечують ефективну комунікацію, здатність працювати у команді, критичне мислення, креативність та емоційний інтелект. Саме soft skills дозволяють молоді швидко адаптуватися до змін у професійному середовищі та ефективно функціонувати в умовах високої конкуренції.

В умовах стрімкої трансформації ринку праці особливого значення набуває концепція *lifelong learning* – навчання впродовж життя. Постійне оновлення професійних знань та освоєння нових компетентностей стають необхідними умовами збереження конкурентоспроможності молоді. Безперервне навчання дозволяє працівникам адаптуватися до технологічних змін, появи нових професій і трансформації структури зайнятості.

Важливою характеристикою сучасного молодого працівника є *adaptability* – здатність до адаптації в умовах невизначеності та швидких змін. Молодь повинна бути готовою до змін у професійній діяльності, переходу між різними форматами зайнятості та роботи в мультифункціональному середовищі.

У контексті європейської інтеграції та глобалізації ринку праці особливого значення набуває *multilingualism* – володіння іноземними мовами. Знання англійської та інших європейських мов забезпечують молоді доступ до міжнародного ринку праці, програм академічної мобільності та глобального професійного середовища.

Таким чином, сучасний молодіжний ринок праці формує нову систему вимог до професійних компетентностей молоді, у якій ключове значення мають цифрові навички, гнучкість, адаптивність і готовність до безперервного професійного розвитку.

Однією з характерних ознак сучасного молодіжного ринку праці є нестабільна зайнятість і, відповідно, трансформація трудових відносин молоді (табл. 3.6). Молоді працівники дедалі частіше працюють у форматі тимчасових проєктів, фрілансу або короткострокових контрактів, що забезпечує високий рівень гнучкості, але водночас знижує рівень соціального захисту та стабільність доходів. Нестандартні форми зайнятості особливо поширені серед молоді у сферах цифрових технологій, креативних індустрій, медіа, маркетингу та платформної економіки.

Суттєвого поширення набули короткострокові контракти та проєктна зайнятість. Роботодавці дедалі частіше орієнтуються на тимчасове залучення працівників залежно від потреб бізнесу та економічної ситуації. Для молоді це

створює можливість швидкої зміни професійної діяльності та накопичення різноманітного досвіду, однак водночас ускладнює довгострокове професійне планування та забезпечення фінансової стабільності.

Таблиця 3.6

Трансформація трудових відносин молоді

Традиційна модель зайнятості	Сучасна модель зайнятості
Постійна робота	Проектна та гнучка зайнятість
Довгострокові контракти	Короткострокові контракти
Фіксований графік	Гнучкий графік роботи
Офлайн-формат праці	Дистанційна та гібридна робота
Локальний ринок праці	Глобальний цифровий ринок
Стабільна структура професій	Постійна трансформація професій
Орієнтація на стаж роботи	Орієнтація на компетентності
Зарплата як основний мотиватор	Work-life balance та самореалізація

Джерело: складено автором на основі [11; 32; 36].

Важливим чинником трансформації трудових відносин є зміна підходів до формування заробітної плати. У сучасних умовах рівень доходів молоді значною мірою залежить від рівня цифрових компетентностей, володіння іноземними мовами, професійної мобільності та здатності працювати на міжнародному ринку праці. Найвищий рівень оплати праці спостерігається у сферах ІТ, цифрового маркетингу, аналітики даних та онлайн-консалтингу.

Одночасно зростає популярність гнучкого графіка роботи. Молоді працівники дедалі частіше обирають форми зайнятості, які дозволяють самостійно планувати робочий час, поєднувати роботу з навчанням та забезпечувати баланс між професійним і особистим життям. У результаті змінюються пріоритети молоді щодо професійної реалізації, а важливого значення набуває концепція work-life balance.

Концепція work-life balance передбачає гармонійне поєднання професійної діяльності, особистого розвитку та психологічного комфорту. Для сучасної

молоді важливими стають не лише рівень заробітної плати, а й умови праці, можливість дистанційної роботи, професійного розвитку, психологічна безпека та гнучкість трудових відносин. Саме тому роботодавці дедалі більше уваги приділяють створенню комфортного робочого середовища та підтримці емоційного благополуччя працівників.

Таким чином, сучасний молодіжний ринок праці характеризується переходом до гнучких форм зайнятості, цифровізацією трудових відносин і змінами професійних пріоритетів молоді. Водночас нестабільність зайнятості та зниження рівня соціального захисту формують нові виклики для системи державного регулювання ринку праці та соціальної політики.

Подальший розвиток молодіжного ринку праці України значною мірою визначатиметься темпами цифровізації економіки, розвитком інноваційних технологій та інтеграцією в глобальний економічний простір. У сучасних умовах цифрова економіка формує нові можливості професійної реалізації молоді, трансформує структуру зайнятості та створює передумови для формування конкурентоспроможного людського капіталу. [1; 6; 36]

Одним із ключових чинників майбутньої трансформації ринку праці стане розвиток технологій штучного інтелекту (ШІ). Використання ШІ-систем поступово змінює структуру професійної діяльності, автоматизує частину рутинних операцій та формує попит на нові високотехнологічні професії. У перспективі найбільш затребуваними залишатимуться спеціалісти у сферах програмування, аналізу даних, кібербезпеки, робототехніки, ШІ-аналітики та цифрового управління.

Важливим напрямом трансформації зайнятості є розвиток remote economy – економіки дистанційної роботи. Поширення цифрових платформ і глобальних онлайн-сервісів дає змогу молоді працювати на міжнародному ринку праці незалежно від місця проживання. Це створює нові можливості професійної реалізації, підвищення рівня доходів та інтеграції української молоді до світового економічного простору.

Перспективним напрямом розвитку молодіжної зайнятості є цифрове підприємництво. Молодь дедалі активніше створює онлайн-бізнеси, стартапи, цифрові сервіси та працює у сфері електронної комерції. Розвиток цифрового підприємництва сприяє формуванню інноваційного середовища, підвищенню рівня самозайнятості та розвитку креативної економіки.

Суттєвий вплив на майбутню структуру молодіжної зайнятості матиме інтеграція в міжнародний ринок праці. Володіння цифровими компетентностями та іноземними мовами забезпечуватиме молоді можливість працювати у міжнародних компаніях, брати участь у глобальних проєктах та інтегруватися до європейського економічного простору.

Водночас особливого значення набуває післявоєнна економіка відновлення України – after-war economy. У процесі відбудови держави зростатиме попит на молодих спеціалістів у сферах цифровізації, інфраструктурного розвитку, інноваційних технологій, енергетики, логістики, будівництва та управління проєктами. Саме молодь може стати основою для формування нової економічної моделі України, орієнтованої на інновації, цифровізацію та європейські стандарти розвитку (рис. 3.10).

Рис. 3.10 Перспективна модель молодіжної зайнятості України

Джерело: складено автором на основі [7; 8; 28; 36].

Представлена схема демонструє, що перспективний розвиток молодіжного ринку праці України буде базуватися на цифровізації економіки, інноваційних технологіях, міжнародній інтеграції та післявоєнному економічному відновленні. У таких умовах ключовими факторами конкурентоспроможності молоді залишатимуться цифрові компетентності, професійна мобільність, адаптивність та готовність до безперервного навчання.

Таким чином, трансформація молодіжного ринку праці України характеризується переходом до цифрової моделі зайнятості, зміною професійної структури економіки та формуванням нової системи трудових відносин. У цих умовах ключовими чинниками успішної професійної реалізації молоді стають цифрові компетентності, адаптивність, професійна мобільність та готовність до постійного оновлення знань відповідно до потреб сучасної економіки.

3.3 Напрями удосконалення державної політики зайнятості молоді в умовах європейської інтеграції

Важливим чинником модернізації державної політики є європейський інтеграційний курс України. Гармонізація національної системи регулювання ринку праці з європейськими стандартами потребує впровадження сучасних інструментів підтримки молоді, розвитку активної політики зайнятості та формування сприятливого середовища для професійної реалізації молодих людей. Особливого значення набуває адаптація європейського досвіду у сферах підтримки першого робочого місця, дуальної освіти, розвитку цифрових компетентностей і молодіжного підприємництва.

Суттєвою проблемою сучасної державної політики залишається недостатня ефективність механізмів працевлаштування молоді. Незважаючи на наявність законодавчої бази та окремих державних програм підтримки молоді, значна частина заходів має фрагментарний характер і не забезпечує комплексного вирішення проблем молодіжного ринку праці. Особливо це

стосується регіональних диспропорцій у зайнятості, підтримки молоді в сільській місцевості, стимулювання роботодавців до працевлаштування молодих спеціалістів і розвитку системи професійної орієнтації.

В умовах цифровізації економіки виникає необхідність переорієнтації державної політики зайнятості на розвиток сучасних компетентностей молоді. Держава повинна сприяти формуванню системи безперервного професійного навчання, розвитку цифрової грамотності, підтримці молодіжних стартапів та інтеграції молоді в міжнародний ринок праці. Особливого значення набуває створення умов для розвитку дистанційної зайнятості, цифрового підприємництва та інноваційної діяльності молоді.

Важливим напрямом модернізації державної політики є формування механізмів збереження людського капіталу України. В умовах масштабної трудової та освітньої міграції молоді держава повинна створювати стимули для професійної реалізації молодих спеціалістів в Україні, підтримки молодіжного підприємництва, розвитку інноваційної економіки та формування конкурентоспроможного ринку праці. Основні напрямки модернізації державної політики молодіжної зайнятості наведені на рис. 3.11.

Рис. 3.11 Основні напрями модернізації державної політики молодіжної зайнятості

Джерело: складено автором на основі [7; 8; 28; 36].

Представлена схема демонструє, що модернізація державної політики молодіжної зайнятості повинна мати комплексний характер і поєднувати освітні,

економічні, соціальні та інституційні механізми підтримки молоді. Особливого значення набуває адаптація державної політики до умов цифрової економіки, європейської інтеграції та післявоєнного відновлення України.

Таким чином, модернізація державної політики молодіжної зайнятості є необхідною умовою забезпечення конкурентоспроможності молоді, збереження людського капіталу держави та формування ефективного ринку праці відповідно до сучасних європейських стандартів.

Одним із ключових напрямів удосконалення державної політики молодіжної зайнятості є модернізація системи освіти та професійної підготовки відповідно до сучасних потреб ринку праці. В умовах цифровізації економіки, глобалізації та європейської інтеграції особливого значення набуває формування системи освіти, яка забезпечуватиме молоді не лише теоретичні знання, але й практичні компетентності, здатність до професійної адаптації та конкурентоспроможність на міжнародному ринку праці (табл. 3.7). [5; 28; 50]

Таблиця 3.7

Основні напрями удосконалення системи освіти та професійної підготовки
молоді

Напрямок	Основна мета
Дуальна освіта	Поєднання теорії та практики
Digital education	Розвиток цифрових компетентностей
Lifelong learning	Безперервне професійне навчання
Практична підготовка	Формування професійного досвіду
Співпраця освіти та бізнесу	Узгодження підготовки з потребами ринку
Career guidance	Професійна орієнтація молоді
Міжнародні програми	Інтеграція до європейського освітнього простору

Джерело: складено автором на основі [5; 28; 50].

У сучасних умовах важливим напрямом державної політики зайнятості молоді є розвиток молодіжного підприємництва та самозайнятості. Поширення

цифрової економіки, розвиток онлайн-бізнесу та гнучких форм праці створюють нові можливості для професійної самореалізації молоді та формування інноваційного сектору економіки. [19; 36]

Молодіжне підприємництво сприяє створенню нових робочих місць, розвитку конкурентного середовища, активізації інноваційної діяльності та зниженню рівня безробіття серед молоді. Особливо перспективними напрямками є цифрове підприємництво, стартапи, електронна комерція, креативні індустрії та інформаційні технології.

Водночас молоді підприємці стикаються з низкою проблем, серед яких недостатній доступ до фінансових ресурсів, відсутність практичного досвіду ведення бізнесу, високі ризики підприємницької діяльності та нестабільність економічного середовища. Саме тому важливого значення набуває державна підтримка молодіжного підприємництва через механізми пільгового кредитування, грантові програми, податкові стимули та консультаційну підтримку.

Одним із перспективних напрямів є створення молодіжних бізнес-інкубаторів та стартап-центрів, які забезпечують молодь необхідними знаннями, ресурсами й можливостями для реалізації підприємницьких ініціатив. Такі центри можуть сприяти розвитку інноваційної економіки, формуванню сучасних цифрових професій та інтеграції молоді в міжнародне бізнес-середовище.

В умовах цифровізації економіки особливого значення набуває самозайнятість молоді. Фріланс, дистанційна робота, платформна економіка та цифрове підприємництво дозволяють молоді самостійно організовувати професійну діяльність, працювати на міжнародному ринку праці та формувати гнучку модель зайнятості. Механізми підтримки молодіжного підприємництва наведені у вигляді схеми на рис. 3.12.

Таким чином, розвиток молодіжного підприємництва та самозайнятості є важливим напрямом підвищення економічної активності молоді, стимулювання інноваційного розвитку та формування сучасної цифрової економіки України.

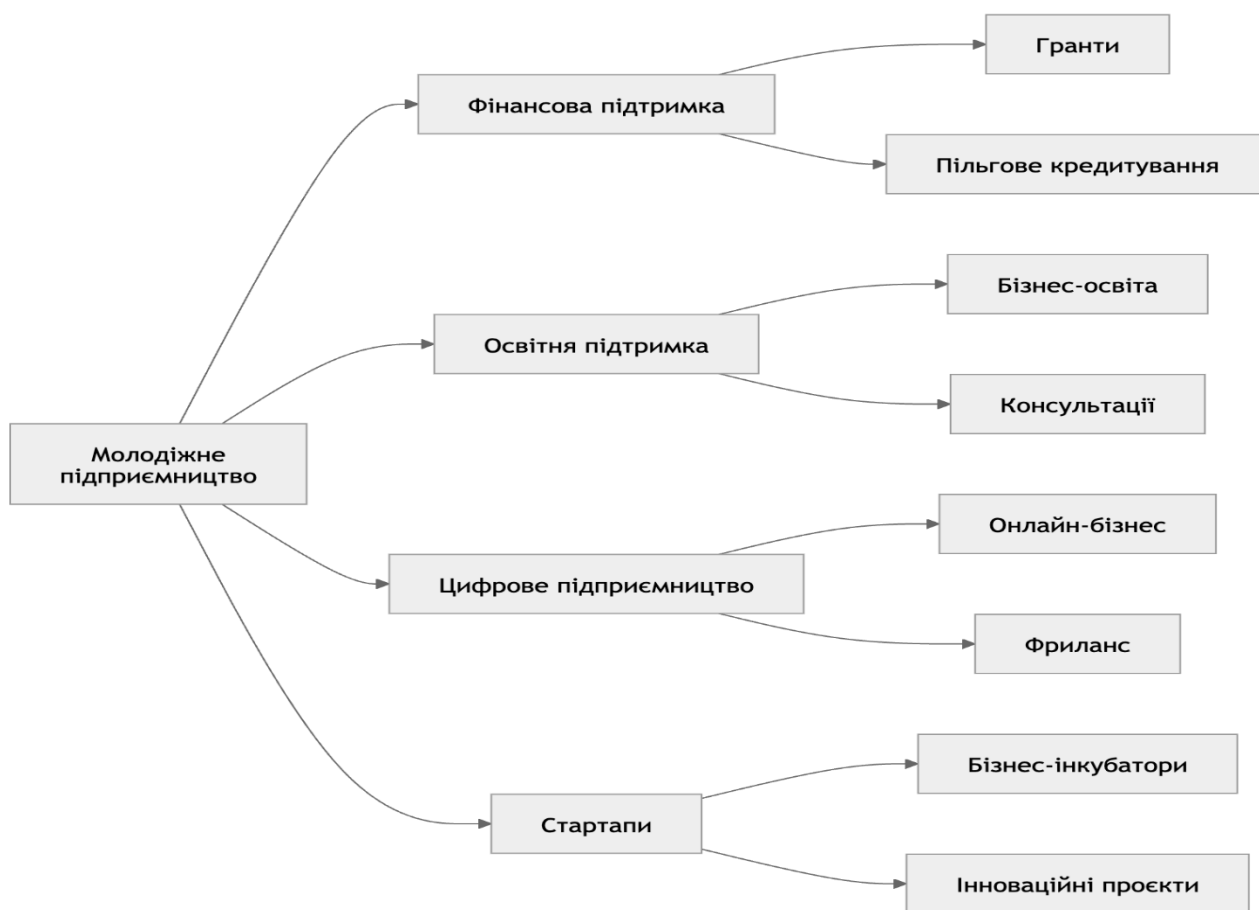

Рис. 3.12 Основні напрями підтримки молодіжного підприємництва

Однією з найбільш гострих проблем молодіжного ринку праці України залишається складність у отриманні першого робочого місця. Відсутність практичного досвіду, невідповідність професійної підготовки потребам роботодавців і високий рівень конкуренції за вакансії суттєво ускладнюють професійну інтеграцію молоді. У зв'язку з цим важливого значення набуває формування ефективної системи державної підтримки першого працевлаштування молодих спеціалістів. [13; 29; 50]

Одним із ключових інструментів підтримки молоді є програми стажування та практичної підготовки. Вони дозволяють молодим людям здобути професійний досвід ще під час навчання, адаптуватися до умов ринку праці та сформувані необхідні практичні компетентності. Важливим напрямом є також розвиток оплачуваних стажувань, які підвищують мотивацію молоді до професійної діяльності.

Суттєве значення має стимулювання роботодавців до працевлаштування молоді. Держава може використовувати механізми податкових пільг, часткової компенсації заробітної плати або соціальних внесків для підприємств, які створюють перші робочі місця для молодих спеціалістів. Такий підхід сприятиме підвищенню зацікавленості роботодавців у залученні молодих працівників.

Важливим інструментом підтримки молодіжної зайнятості є розвиток системи професійної орієнтації та кар'єрного консультування. Молодь повинна мати доступ до актуальної інформації про потреби ринку праці, перспективні професії, вимоги роботодавців і можливості професійного розвитку. Особливу роль у цьому процесі можуть відігравати кар'єрні центри при закладах освіти та службах зайнятості.

У контексті європейської інтеграції доцільним є впровадження елементів європейських програм підтримки молодіжної зайнятості, зокрема Youth Guarantee, яка передбачає забезпечення молоді можливістю працевлаштування, стажування або продовження навчання протягом певного періоду після завершення освіти чи втрати роботи. Для узагальнення інструментів підтримки першого робочого місця доцільно представити відповідну таблицю.

Таблиця 3.8

Основні інструменти підтримки першого робочого місця молоді

Інструмент	Основний зміст
Стажування	Формування практичного досвіду
Дуальна освіта	Поєднання навчання і роботи
Податкові стимули	Заохочення роботодавців
Компенсація зарплати	Підтримка працевлаштування молоді
Career guidance	Професійна орієнтація
Кар'єрні центри	Консультаційна підтримка
Youth Guarantee	Гарантії зайнятості молоді
Онлайн-платформи праці	Доступ до вакансій та стажувань

Джерело: складено автором на основі [13; 29; 50].

Таким чином, підтримка першого робочого місця є важливим елементом державної політики молодіжної зайнятості та необхідною умовою професійної інтеграції молоді до ринку праці. Ефективне поєднання освітніх, економічних та інституційних механізмів підтримки дозволить підвищити рівень зайнятості молоді та забезпечити формування конкурентоспроможного людського капіталу України.

У сучасних умовах цифрова трансформація економіки зумовлює необхідність модернізації державної політики зайнятості та впровадження цифрових механізмів регулювання ринку праці. Цифровізація державної політики зайнятості передбачає використання сучасних інформаційних технологій для підвищення ефективності працевлаштування населення, забезпечення доступності державних послуг та формування сучасної системи підтримки молодіжної зайнятості. [7; 12; 36]

Одним із ключових напрямів цифровізації є розвиток електронних платформ зайнятості. Онлайн-сервіси дозволяють молоді швидко отримувати інформацію про вакансії, проходити дистанційні співбесіди, брати участь у програмах стажування та професійного навчання. Водночас цифрові платформи спрощують взаємодію між роботодавцями, закладами освіти та державними структурами.

Важливого значення набуває цифровізація діяльності державної служби зайнятості. Використання електронних кабінетів, онлайн-консультацій, цифрових баз вакансій та автоматизованих систем аналізу ринку праці дозволяє підвищити ефективність працевлаштування молоді та оперативність надання послуг. Особливо актуальними такі механізми стали в умовах війни та внутрішньої міграції населення.

Сучасна державна політика зайнятості повинна також враховувати розвиток штучного інтелекту та Big Data у сфері працевлаштування. Використання цифрової аналітики дозволяє прогнозувати тенденції ринку праці, визначати найбільш перспективні професії, аналізувати потреби роботодавців та формувати ефективні програми професійної підготовки молоді.

Особливого значення набуває розвиток цифрових освітніх платформ та онлайн-курсів. Держава повинна підтримувати створення системи цифрового професійного навчання, яка забезпечуватиме молоді можливість швидкого оновлення компетентностей відповідно до змін ринку праці. Це особливо важливо в умовах стрімкої трансформації професійної структури економіки. Для узагальнення основних напрямів цифровізації державної політики зайнятості доцільно представити відповідну схему (рис. 3.13).

Таким чином, цифровізація державної політики зайнятості є необхідною умовою підвищення ефективності функціонування молодіжного ринку праці та адаптації системи державного регулювання до сучасних умов цифрової економіки.

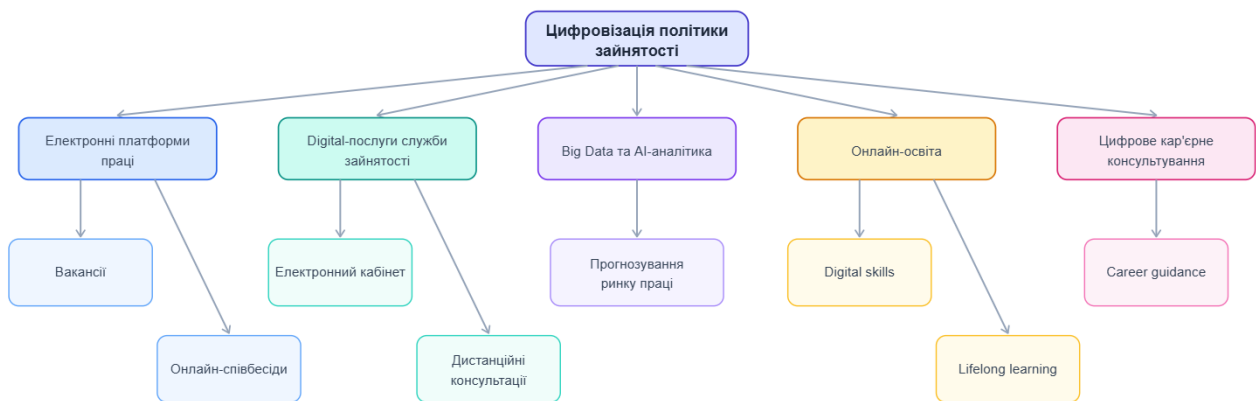

Рис. 3.13 Цифровізація державної політики зайнятості молоді

Європейська інтеграція України створює передумови для модернізації державної політики зайнятості молоді відповідно до сучасних європейських стандартів. Досвід країн Європейського Союзу демонструє ефективність комплексного підходу до підтримки молодіжної зайнятості, який поєднує активну політику ринку праці, розвиток професійної освіти, стимулювання підприємництва та підтримку професійної мобільності молоді (табл. 3.9). [12; 13; 29]

Особливого значення набуває розвиток системи підтримки молодіжного підприємництва. У країнах ЄС активно функціонують програми грантової

підтримки стартапів, бізнес-інкубатори, молодіжні інноваційні хаби та механізми пільгового фінансування молодих підприємців. Адаптація таких механізмів в Україні сприятиме розвитку самозайнятості молоді та формуванню інноваційного сектору економіки.

Таблиця 3.9

Основні напрями адаптації європейського досвіду молодіжної зайнятості в Україні

Європейський механізм	Можливості впровадження в Україні
Youth Guarantee	Підтримка першого робочого місця
Дуальна освіта	Практична підготовка молоді
VET-система	Професійна адаптація молоді
Гранти для стартапів	Розвиток молодіжного підприємництва
Lifelong learning	Безперервне професійне навчання
Digital education	Розвиток цифрових компетентностей
Career guidance	Система професійної орієнтації
Програми мобільності	Інтеграція до ринку праці ЄС

Джерело: складено автором на основі [12; 13; 28; 29].

Таким чином, адаптація європейського досвіду є важливою передумовою модернізації державної політики зайнятості молоді та формування конкурентоспроможного молодіжного ринку праці України.

У сучасних умовах перспективний розвиток молодіжного ринку праці України має базуватися на комплексному поєднанні економічних, освітніх, цифрових та інституційних механізмів підтримки молоді. Формування конкурентоспроможного ринку праці є необхідною передумовою забезпечення економічної стійкості держави, розвитку людського капіталу та успішного післявоєнного відновлення України.

Важливим напрямом розвитку є стимулювання молодіжного підприємництва та підтримка самозайнятості. Формування сприятливого бізнес-середовища, розвиток стартап-екосистеми та підтримка цифрового

підприємництва сприятимуть створенню нових робочих місць та активізації економічної діяльності молоді.

Особливого значення набуває цифровізація ринку праці та розвиток сучасних форм зайнятості. Дистанційна робота, цифрові платформи, міжнародна професійна мобільність та розвиток AI-технологій формуватимуть нову структуру молодіжної зайнятості у найближчі роки.

Узагальнені перспективні напрями розвитку молодіжного ринку праці наведені на рис. 3.14.

Рис. 3.14 Стратегічні напрями розвитку молодіжного ринку праці України

Представлена схема демонструє, що перспективний розвиток молодіжного ринку праці України потребує комплексної модернізації системи зайнятості, адаптації до умов цифрової економіки та інтеграції до європейського соціально-економічного простору.

Таким чином, удосконалення державної політики молодіжної зайнятості повинно мати комплексний і довгостроковий характер, орієнтований на формування сучасного конкурентного ринку праці, адаптованого до умов цифрової економіки, європейської інтеграції та післявоєнного розвитку України.

Висновки до розділу 3

1. У результаті дослідження встановлено, що повномасштабна війна та активізація міграційних процесів стали ключовими чинниками трансформації молодіжного ринку праці України. Демографічні втрати, скорочення чисельності молодого населення, зовнішня міграція та релокація населення призвели до зменшення трудового потенціалу держави, посилення дисбалансів між попитом і пропозицією робочої сили та ускладнення процесу професійної інтеграції молоді. Визначено, що найбільш негативний вплив війна здійснила на рівень зайнятості молоді, доступ до першого робочого місця та стабільність трудових відносин.

2. Доведено, що сучасний молодіжний ринок праці України характеризується активною трансформацією структури зайнятості під впливом цифровізації економіки, розвитку інформаційних технологій та глобалізації трудових відносин. Встановлено поширення дистанційної роботи, фрилансу, платформної економіки та gig-економіки, що формують нову модель молодіжної зайнятості. Одночасно автоматизація виробничих процесів і впровадження технологій штучного інтелекту спричиняють трансформацію професійної структури економіки, зростання ролі цифрових професій та скорочення попиту на певні традиційні спеціальності.

3. У ході дослідження з'ясовано, що сучасний ринок праці формує нові вимоги до професійних компетентностей молоді. Встановлено, що конкурентоспроможність молодих працівників дедалі більше залежить від рівня цифрової грамотності, володіння іноземними мовами, soft skills, adaptability та готовності до lifelong learning. Доведено, що формування сучасного людського капіталу потребує постійного оновлення професійних навичок, здатності швидко адаптуватися до змін економічного середовища та інтеграції до глобального ринку праці.

4. Визначено, що трансформація молодіжного ринку праці супроводжується зміною умов праці та системи трудових відносин. Встановлено поширення короткострокових контрактів, нестабільної зайнятості, дистанційної

та гібридної роботи, а також посилення ролі гнучкого графіка праці та концепції work-life balance. Молодь дедалі більше орієнтується не лише на рівень заробітної плати, а й на можливості професійної самореалізації, психологічний комфорт та гнучкість трудових відносин.

5. Дослідження показало, що модернізація державної політики молодіжної зайнятості є необхідною умовою формування конкурентоспроможного ринку праці України в умовах європейської інтеграції. Доведено необхідність удосконалення системи освіти та професійної підготовки молоді, розвитку дуальної освіти, практичної підготовки та системи безперервного професійного навчання. Важливого значення набуває адаптація системи освіти до потреб цифрової економіки та сучасного ринку праці.

6. Встановлено, що одним із перспективних напрямів підвищення рівня економічної активності молоді є розвиток молодіжного підприємництва та самозайнятості. Визначено, що цифрове підприємництво, стартапи, платформна зайнятість та онлайн-бізнес створюють нові можливості професійної реалізації молоді та сприяють розвитку інноваційної економіки. Водночас для ефективного розвитку молодіжного підприємництва необхідне впровадження механізмів державної фінансової та консультаційної підтримки.

7. У результаті дослідження доведено, що цифровізація державної політики зайнятості та адаптація європейського досвіду є важливими напрямками модернізації молодіжного ринку праці України. Встановлено доцільність впровадження цифрових платформ працевлаштування, систем AI-аналітики ринку праці, програм підтримки першого робочого місця та елементів європейських механізмів Youth Guarantee і VET-освіти. Визначено, що стратегічний розвиток молодіжного ринку праці України повинен базуватися на цифровізації економіки, підтримці людського капіталу, інтеграції до європейського економічного простору та створенні умов для професійної реалізації молоді у процесі післявоєнного відновлення держави.

ВИСНОВОК

У кваліфікаційній роботі здійснено комплексне дослідження теоретичних і практичних засад розвитку молодіжного ринку праці України в умовах європейської інтеграції, цифровізації економіки та воєнних викликів. За результатами проведеного дослідження сформульовано такі висновки:

1. Досліджено теоретичні засади функціонування молодіжного ринку праці як соціально-економічної категорії. Встановлено, що ринок праці є важливою складовою ринкової економіки та складною системою соціально-економічних відносин між працівниками, роботодавцями та державою щодо формування, розподілу та використання робочої сили. Узагальнення наукових підходів дозволило визначити, що молодіжний ринок праці є окремим сегментом національного ринку праці, який характеризується специфічними особливостями функціонування, пов'язаними з віковими, професійними та соціально-економічними характеристиками молоді. Встановлено, що молодь є найбільш мобільною, адаптивною та інноваційно орієнтованою соціальною групою населення, здатною швидко реагувати на зміни економічного середовища та інтегруватися до цифрової економіки. Водночас молоді працівники залишаються найбільш вразливою категорією на ринку праці через недостатній рівень професійного досвіду, високий рівень безробіття, нестабільність зайнятості та складність отримання першого робочого місця. Доведено, що ефективне функціонування молодіжного ринку праці потребує комплексного врахування економічних, соціальних, демографічних та інституційних чинників.

2. Визначено особливості функціонування молодіжного сегменту ринку праці та основні чинники його трансформації в умовах глобалізації та цифровізації. Встановлено, що сучасний молодіжний ринок праці функціонує під впливом глобальних трансформаційних процесів, серед яких ключове місце займають цифровізація економіки, автоматизація виробничих процесів, розвиток платформної економіки, глобалізація ринку праці та європейська інтеграція.

Доведено, що цифрова економіка суттєво змінює структуру зайнятості молоді, формує нові професії та сприяє поширенню дистанційної роботи, фрилансу та gig-еconomy. Визначено, що сучасна молодь характеризується високим рівнем цифрової грамотності, готовністю до професійної мобільності та орієнтацією на гнучкі форми трудових відносин. Водночас цифровізація ринку праці супроводжується зростанням вимог до професійних компетентностей молоді, серед яких особливого значення набувають digital skills, soft skills, adaptability, multilingualism та готовність до lifelong learning. Встановлено, що глобалізаційні процеси та інтеграція до міжнародного ринку праці створюють для молоді нові можливості професійного розвитку, але одночасно посилюють ризики трудової міграції та втрати людського капіталу.

3. Проаналізовано сучасний стан молодіжного ринку праці України, рівень зайнятості та безробіття молоді, а також основні тенденції його розвитку. Встановлено, що сучасний молодіжний ринок праці України функціонує в умовах складної демографічної ситуації, скорочення трудового потенціалу та структурних дисбалансів між попитом і пропозицією робочої сили. Визначено, що серед основних проблем молодіжної зайнятості залишаються високий рівень безробіття, поширення нестабільних форм зайнятості, невідповідність між системою освіти та потребами роботодавців, регіональні диспропорції та активізація трудової міграції молоді. Доведено, що молодь значно частіше стикається з проблемами професійної адаптації та нестачею практичного досвіду, що ускладнює процес інтеграції до ринку праці. Водночас встановлено, що цифровізація економіки сприяє розвитку нових форм зайнятості, зокрема дистанційної роботи, платформної економіки та самозайнятості молоді. Проаналізовано динаміку рівня зайнятості, безробіття та NEET-молоді, що дозволило визначити основні тенденції трансформації сучасного молодіжного ринку праці України.

4. Досліджено європейський досвід регулювання молодіжної зайнятості та можливості його адаптації в Україні. Встановлено, що країни Європейського Союзу реалізують комплексну політику підтримки молодіжної

зайнятості, яка включає активну політику ринку праці, розвиток дуальної освіти, професійної орієнтації, програм підтримки першого робочого місця та молодіжного підприємництва. Доведено, що найбільш ефективними механізмами підтримки молоді є програми Youth Guarantee, vocational education and training (VET), lifelong learning, підтримка цифрових компетентностей та стимулювання професійної мобільності молоді. Встановлено, що європейські країни активно використовують інструменти взаємодії між системою освіти та роботодавцями, що сприяє формуванню практичних компетентностей молоді та зниженню рівня безробіття серед молодих працівників. Узагальнення європейського досвіду дозволило обґрунтувати доцільність адаптації окремих механізмів підтримки молодіжної зайнятості до умов функціонування ринку праці України, зокрема у сферах дуальної освіти, цифрового навчання, підтримки першого робочого місця та молодіжного підприємництва.

5. Оцінено вплив європейської інтеграції, цифровізації та воєнних процесів на трансформацію молодіжного ринку праці України. Встановлено, що європейська інтеграція сприяє гармонізації трудового законодавства, трансформації структури зайнятості, розвитку освітньої та трудової мобільності молоді, а також інтеграції українських працівників до європейського ринку праці. Водночас поглиблення співпраці з Європейським Союзом супроводжується активізацією освітньої та трудової міграції молоді, що створює ризики втрати людського капіталу та посилення демографічної кризи. Доведено, що повномасштабна війна стала одним із ключових факторів дестабілізації молодіжного ринку праці, спричинивши масштабні демографічні втрати, зовнішню міграцію населення, релокацію підприємств, скорочення кількості робочих місць та посилення структурних дисбалансів між попитом і пропозицією робочої сили. Встановлено, що воєнні процеси суттєво вплинули на професійну структуру зайнятості молоді, доступ до освіти та можливості професійної реалізації молодих працівників.

6. Визначено сучасні тенденції трансформації структури молодіжної зайнятості та нові вимоги до професійних компетентностей молоді. Доведено,

що сучасний ринок праці характеризується поширенням цифрових професій, дистанційної роботи, платформної економіки, gig-еconomy та автоматизації виробничих процесів. Встановлено, що розвиток інформаційних технологій та штучного інтелекту спричиняє поступову трансформацію професійної структури економіки та зміну традиційних моделей трудових відносин. Молодь дедалі більше орієнтується на гнучкі форми зайнятості, work-life balance та можливості професійної самореалізації. Водночас роботодавці висувають нові вимоги до професійних компетентностей молоді, серед яких особливого значення набувають цифрові навички, soft skills, комунікаційні здібності, адаптивність, критичне мислення та готовність до постійного професійного розвитку. Доведено, що успішна професійна інтеграція молоді значною мірою залежить від рівня її цифрової грамотності, професійної мобільності та здатності швидко адаптуватися до змін ринку праці.

7. Обґрунтовано напрями удосконалення державної політики зайнятості молоді в умовах європейської інтеграції та післявоєнного відновлення України. Визначено необхідність модернізації системи освіти та професійної підготовки молоді, розвитку дуальної освіти, підтримки молодіжного підприємництва, стимулювання першого робочого місця та цифровізації державної політики зайнятості. Доведено доцільність впровадження сучасних цифрових платформ працевлаштування, AI-аналітики ринку праці, систем онлайн-профорієнтації та програм підтримки цифрових компетентностей молоді. Встановлено, що важливими напрямками державної політики мають стати підтримка самозайнятості молоді, розвиток цифрового підприємництва, стимулювання інноваційної діяльності та створення умов для професійної реалізації молодих спеціалістів в Україні. Обґрунтовано, що стратегічний розвиток молодіжного ринку праці України повинен базуватися на інтеграції до європейського економічного простору, розвитку людського капіталу, цифровізації економіки та створенні ефективної системи підтримки молоді у процесі післявоєнного відновлення держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Acemoglu D., Restrepo P. Artificial Intelligence, Automation and Work. NBER Working Paper. 2022. № 24196.
2. Autor D. H. Work of the Past, Work of the Future. AEA Papers and Proceedings. 2019. Vol. 109. P. 1–32.
3. Becker G. S. Human Capital: A Theoretical and Empirical Analysis with Special Reference to Education. Chicago : University of Chicago Press, 1993. 402 p.
4. Bell D. N. F., Blanchflower D. G. Young people and the Great Recession. Oxford Review of Economic Policy. 2011. Vol. 27, № 2. P. 241–267.
5. Brunello G., Chankseliani M. The Labour Market Effects of Higher Education Expansion in Europe. European Journal of Education. 2021. Vol. 56, № 3. P. 457–472.
6. Castells M. The Rise of the Network Society. Oxford : Blackwell Publishing, 2010. 597 p.
7. Cedefop. Digital, greener and more resilient: Insights from Cedefop's European skills forecast. URL: <https://www.cedefop.europa.eu>
8. Cedefop. Skills Forecast: Trends and Challenges to 2035. URL: <https://www.cedefop.europa.eu>
9. Eichhorst W., Rinne U. Youth Unemployment in Europe: What to Do about It? IZA Policy Paper. 2014. № 65. 27 p.
10. EURES Report on labour shortages and surpluses 2022. URL: <https://www.ela.europa.eu/sites/default/files/2023-03/eures-labour-shortages-report-2022.pdf>
11. Eurofound. Youth unemployment in Europe: trends and policy responses. URL: <https://www.eurofound.europa.eu>
12. European Commission. Employment and Social Developments in Europe 2024. URL: <https://ec.europa.eu>
13. European Commission. Youth Employment Support: a Bridge to Jobs for the Next Generation. URL: <https://employment-social-affairs.ec.europa.eu>

14. European Parliament. Youth employment and the digital transition in Europe. URL: <https://www.europarl.europa.eu>
15. European Training Foundation. Ukraine: Education, Skills and Employment Developments. URL: <https://www.etf.europa.eu>
16. European Training Foundation. Youth Employment in Europe and Central Asia URL: <https://www.etf.europa.eu>
17. Eurostat. Employment and activity by sex and age. Annual data. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/lfsi_emp_a/default/table
18. Eurostat. Youth unemployment statistics. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Youth_unemployment_statistics
19. Florida R. The Rise of the Creative Class. New York : Basic Books, 2014. 482 p.
20. Furlong A. Youth Studies: An Introduction. London : Routledge, 2017. 376 p.
21. International Labour Organization. Global Employment Trends for Youth 2024 URL: <https://www.ilo.org>
22. International Labour Organization. Global Employment Trends for Youth 2024: Decent Work, Brighter Futures. Geneva : ILO, 2024.
23. Kureková L. M. The Factors of Youth Unemployment in Europe: A Comparative Perspective. Economic and Labour Relations Review. 2013. Vol. 24, № 2. P. 196–215.
24. Migration and mobility of Ukrainian youth under conditions of war / International Organization for Migration. Geneva, 2024. 67 p.
25. Mykhailova Ye. Radovenchuk P. Youth employment as a factor of macroeconomic resilience and infrastructure recovery in postwar ukraine. Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія «Економіка і менеджмент» Випуск 3 (103), 2025. С. 20-25.
26. National Bank of Ukraine. Inflation Report April 2026. URL: <https://bank.gov.ua>

27. O'Higgins N. The impact of the economic and financial crisis and the policy response on youth employment in the European Union. *IZA Journal of Labor Policy*. 2012. Vol. 1, № 1. P. 1–18.
28. OECD. Education at a Glance 2024. Paris : OECD Publishing, 2024. URL: <https://www.oecd.org/education/education-at-a-glance/>
29. OECD. Youth labour market integration in Europe. URL: <https://www.oecd.org/employment/youth/>
30. Ryan P. Youth, Education and Labour Market Outcomes in Europe. *Journal of Economic Studies*. 2018. Vol. 45, № 1. P. 23–37.
31. Scarpetta S., Sonnet A., Manfredi T. Rising Youth Unemployment During the Crisis: How to Prevent Negative Long-term Consequences on a Generation? OECD Social, Employment and Migration Working Papers. 2010. № 106. 34 p.
32. Standing G. The Precariat: The New Dangerous Class. London : Bloomsbury Academic, 2016. 198 p.
33. UNICEF Ukraine. The impact of war on youth employment and education in Ukraine. URL: <https://www.unicef.org/ukraine>
34. World Bank. Jobs and Migration in Ukraine: Challenges for Recovery. URL: <https://www.worldbank.org/ukraine>
35. World Bank. Ukraine Economic Update. URL: <https://www.worldbank.org/uk/country/ukraine>
36. World Economic Forum. The Future of Jobs Report 2025. URL: <https://www.weforum.org/reports/the-future-of-jobs-report-2025/>
37. Youth unemployment rate in selected world regions in 2000 to 2022. Statista. URL: <https://www.statista.com/statistics/269640/youth-unemployment-rate-in-selected-world-regions/>
38. Близнюк, В., Яценко, Л. Проблеми розбалансованості ринку праці України. *Таврійський науковий вісник*. Серія: Економіка. 2023. (16), 215-221.
39. Борданова Л. С. Особливості процесу працевлаштування молоді на ринку праці. *Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»*. 2016. № 13. С. 130-135.

40. Волянська-Савчук Л. В. Теоретичні засади ринку праці в економічній системі. *Економіка і організація управління*. 2019. Вип. 1. С. 21-32.
41. Грішнова О. А. Економіка праці та соціально-трудові відносини. Київ : Знання, 2009. 390 с.
42. Державна служба зайнятості України. Аналітична та статистична інформація. URL: <https://www.dcz.gov.ua>
43. Державна служба статистики України. Економічна активність населення України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua>
44. Драпушко Р.Г., Горінов П.В., Захаренко К.В., Мінієнко Є.С. Державна молодіжна політика України в умовах європейської інтеграції: виклики та можливості. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського*. Серія : Публічне управління та адміністрування. 2022. Т. 33(72), № 4. С. 7-12.
45. Іляш О. І. Ринок праці та зайнятість населення : навчальний посібник. Київ : Ліра-К, 2019. 328 с.
46. Калина А. В. Ринок праці : навчальний посібник. Київ : МАУП, 2005. 272 с.
47. Колот А. М., Герасименко О. О. Соціально-трудовий розвиток у ХХІ столітті: до природи глобальних змін, нових можливостей, обмежень і викликів. *Демографія та соціальна економіка*. 2021. № 1. С. 97–125.
48. Колядич О. І. Аналіз моделей ринку праці: світовий досвід для України. *Вчені записки Університету "КРОК"*. 2020. № 50. С. 14-18.
49. Кондратева О. Умови підвищення кваліфікації педагогічних працівників у системі кадрової автономії закладів освіти. *Вересень*. 2023. Том 1 № 96, С.32 – 44.
50. Кравець О. В. Європейський досвід регулювання молодіжної зайнятості. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2021. Вип. 35. С. 44–49.

51. Лепейко Т. І. Шапошнікова Т. С., Толстікова О.В. Економіка праці. Навчальний посібник для студентів спеціальності 7.050201 «Менеджмент» усіх форм навчання. Харків: Вид. ХНЕУ. 2004. 204с.
52. Личковська М. Теоретичні аспекти формування та розвитку ринку робочої сили як ключового вектору розвитку економіки України. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. 2015. № 8(228). С. 97-111.
53. Лібанова Е. М. Соціально-демографічні втрати України: виклики для ринку праці. Демографія та соціальна економіка. 2023. № 1. С. 3–18.
54. Лісогор Л. С. Молодіжний ринок праці України: сучасний стан та проблеми розвитку. Ринок праці та зайнятість населення. 2020. № 2. С. 15–21.
55. Любомудрова Н., Гойчук В. Зміни на ринку праці в умовах воєнного стану та перспективи післявоєнного відновлення. *Економіка та суспільство*, 2022. №40.
56. Макаренко Н. А. Нові перспективи вступу України до Європейського Союзу: вплив російсько-української війни 2022 року на Євроінтеграцію. Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство». 2022. № 1. С. 366–369.
57. Мантур-Чубата О.С., Ваганова Л.В., Ринок праці України в умовах воєнного стану. *Економіка і регіон*. 2022. № 2(85). с. 81–87
58. Міністерство економіки України. Ринок праці України: тенденції та перспективи. URL: <https://www.me.gov.ua>
59. Молодь України 2023: соціально-демографічний аналіз. Міністерство молоді та спорту України. Київ, 2023. 112 с.
60. Національна молодіжна стратегія до 2030 р., затверджена Указом Президента України від 12.03.2021 р. № 94/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/94/2021>
61. Національний банк України. Інфляційний звіт. URL: <https://bank.gov.ua>

62. Нестерович О. Досвід зарубіжних країн у правовому регулюванні працевлаштування випускників закладів освіти. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2021. Серія: Право № 71. С.186-190.
63. Павлюк Т. І. Ринок праці: теорія, методологія, практика: монографія. Вінниця: Видавничо-редакційний відділ ВТЕІ КНТЕУ. 2018. 212 с.
64. Пакуліна А. А., Сєдих О. С. Теоретичні основи аналізу ринку праці. Механізми забезпечення сталого розвитку економіки: проблеми, перспективи, міжнародний досвід: матеріали наук.-практ. конф., (Харків, 19 травня 2023 р.). Харків: ДБТУ, 2023. С. 34-36.
65. Петюх В. М. Ринок праці : навчальний посібник. Київ : КНЕУ, 1999. 288 с.
66. Правдюк Н. Л. Кількісний та якісний аналіз стану трудових ресурсів олійно-жирової галузі України. *Ефективна економіка*. 2013. № 6.
67. Про основні засади молодіжної політики: Закон України від 27.04.2021 р. № 1414-IX. URL: [https:// zakon.rada.gov.ua/laws/show/1414-20](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1414-20)
68. Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні: Закон України від 5 лют. 1993 р. № 2998-12 URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2998-12>.
69. Прушківська Е. В. Молодіжний ринок праці в умовах трансформації економіки України. *Економічний простір*. 2021. № 167. С. 56–61.
70. Прушківська Е., Дворнік М. Проблеми молодіжної зайнятості та безробіття: глобальний та національний аспект. *Економічний вісник*. 2021. №4. С. 18-25.
71. Романіка Т. К. Молодіжне безробіття в системі соціально-економічних відносин. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна*. Серія «Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм». 2020. №12. С. 183-188.
72. Росецька Ю. Б., Ляшенко А. В. Вплив Євроінтеграції на молодіжний ринок праці. *Науковий студентський вісник. Одеський національний*

економічний університет. Факультет економіки та управління підприємництвом. Кафедра загальної економічної теорії та економічної політики. 2024. №7. 148 с.

73. Стратегія розвитку державної молодіжної політики на період до 2020 р., затверджена Указом Президента України від 27.09.2013 р. № 532/2013. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/532/2013>

74. Страшко В. Концептуальні положення парадигми формування та регулювання ринку праці. *Регіональні аспекти розвитку продуктивних сил України*. 2022. Вип. 27. С. 35-43.

75. Судаков М., Лісогор Л. Ринок праці України: 2022-2023: стан, тенденції та перспективи. 2023. URL: https://solidarityfund.org.ua/wp-content/uploads/2023/04/ebrd_ukraine-lm-1.pdf

76. Томчук, О. Аналіз трендів розвитку ринку праці в Україні: ключові зміни та виклики воєнного часу. *Innovation and Sustainability*, 2023. №2. 110 - 119.

77. Трофименко О., Борданова Л., Володіна А. Регулювання молодіжного сегменту ринку праці на засадах восьмої цілі сталого розвитку в умовах індустрії 4.0. *Економічний аналіз*. 2021. Том 31. № С. 261–270.

78. Україна: вплив війни на молодь та ринок праці : аналітична доповідь / Програма розвитку ООН в Україні. Київ, 2023. 84 с.

79. Холодницька А., Бондаренко А., Молодіжне безробіття в Україні в умовах воєнного стану та розробка заходів щодо забезпечення працевлаштування молоді. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2023. 1 (33). С. 54–65.

80. Чалюк Ю. О., Кириленко В. І. NEET–молодь у системі соціально-економічних відносин. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2022. №35. С. 148-158.

81. Черьомухіна О., Чалюк Ю. Ринок праці під час війни: стан та перспективи. *Економіка та суспільство*, 2022. № 46.

82. Чуб О. В., Ільєнко А. В. Адаптація молоді до викликів ринку праці. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2020. № 6. С. 32-40.
83. Швець О. В. Сучасна парадигма економічної активності молоді на ринку праці регіону. *Бізнес-інформ*. 2020. №8. С. 154–160.
84. Швець П. А. Молодь на ринку праці України: проблеми, тенденції й особливості. *Соціально-трудова відносина: теорія та практика*. 2018. № 1. С. 149-157.
85. Штундер, І. Ринок праці України в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2022. №(40).

 Метадані

 ДОКУМЕНТ

Заголовок

2026_292_Rozvytok_rynku_pratsi_molodi_v_Ukrayini_v_umovakh_yevropeys'koyi.docx

Автор

Федюкевич Дарина Миколаївна

Науковий керівник / Експерт

Федюкевич Дарина Миколаївна

ІД документу

334290063

ОРГАНІЗАЦІЯ

Назва організації

National University of Water and Environmental Engineering

підрозділ

National University of Water and Environmental Engineering

 3BIT

Дата звіту

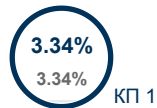
2026-06-12

Дата редагування

...

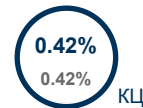
Обсяг знайдених подібностей

Коефіцієнт подібності визначає, який відсоток тексту по відношенню до загального обсягу тексту було знайдено в різних джерелах. Зверніть увагу, що високі значення коефіцієнта не автоматично означають плагіат. Звіт має аналізувати компетентна / уповноважена особа.

29185

Кількість слів

241226

Кількість символів

 Тривога

У цьому розділі ви знайдете інформацію щодо текстових спотворень. Ці спотворення в тексті можуть говорити про **МОЖЛИВІ** маніпуляції в тексті. Спотворення в тексті можуть мати навмисний характер, але частіше характер технічних помилок при конвертації документа та його збереженні, тому ми рекомендуємо вам підходити до аналізу цього модуля відповідально. У разі виникнення запитань, просимо звертатися до нашої служби підтримки.

Заміна букв		0
Інтервали		0
Мікропробіли		47
Білі знаки		0
Парафрази (SmartMarks)		41

Джерела

Нижче наведений список джерел. В цьому списку є джерела із різних баз даних. Колір тексту означає в якому джерелі він був знайдений. Ці джерела і значення Коефіцієнту Подібності не відображають прямого плагіату. Необхідно відкрити кожне джерело і проаналізувати зміст і правильність оформлення джерела.

10 найдовших фраз

Колір тексту

#	НАЗВА ТА АДРЕСА ДЖЕРЕЛА URL (НАЗВА БАЗИ)	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)
1	http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/18406/1/%D0%9B%D1%8F%D1%88%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BF%20%D0%90_%20%D0%90%D0%B2%D1%82%D0%BE%D1%80%	47 0 (0.16 %)

Погоджено
16.03.2026
Тарназа О.М.

Во: завідувача кафедри
економіки підприємства
і міжнародного бізнесу
проф. Тарназі О.М.
студентки 4 курсу
групи МЕ-41
спеціальності 292 „Міжнародні
економічні відносини“

Федюкевич Тарини Михайлівни
0686929183

Заява

Прошу затвердити тему кваліфікаційної роботи
„Розвиток ринку праці молоді в Україні в умовах
європейської інтеграції“

Керівником кваліфікаційної роботи прошу призначити
Нікітченка Дмитра Валерійовича, професора кафедри
економіки підприємства і міжнародного бізнесу.

16.03.2026

Погоджено

16.03.2026
Нікітченко Д.В.